

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduskond
Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond

Sündmuskohal kirjutatud välisuudised
Eesti Päevalehes ja Postimehes 2006.
aastal

Bakalaureusetöö (8 AP)

Frank Sprenk-Dorn
Juhendaja magister Mart Raudsaar

Tartu
2007

Sisukord

Sisukord	2
Sissejuhatus	4
1. Töö teoreetilised ja empiirilised lähtekohad	6
1.1. Sissejuhatus	6
1.2. Lääneliku meediaruumi ülemvõim	6
1.3. Kajastatavad piirkonnad	8
1.4. Väliskorrespondentide muutuv roll	9
1.4.1. Sündmuskohal kirjutavate ajakirjanike tüübid	10
1.4.2. Traditsiooniline väliskorrespondent	12
1.4.3. Sündmuskohale sõitmine ehk <i>parachute journalism</i>	13
1.4.3.1. Traditsioonilise püsikorrespondendi töömeetodite areng <i>parachute journalism</i> ´iks	14
1.4.3.2. <i>Parachute journalism</i> ´i negatiivsed ja positiivsed küljed	15
1.4.3.3. Ajakirjaniku sõltumine allikatest ehk <i>embedded parachute journalism</i>	17
1.4.3.4. Ajakirjanikud Iisraeli-Liibanoni sõjas 2006. aasta suvel	18
1.4.4. Kirjasaatja ehk <i>stringer</i>	20
1.5. Lokaliseerimine	21
1.6. Sündmuskohal kirjutavate ajakirjanike allikakasutus	23
1.6.1. Ajakirjanike allikakasutuse muutumisest Haiti näitel	24
1.7. Tehnoloogiline innovatsioon	26
1.8. Varasemad uuringud	28
2. Uurimisküsimused	31
3. Meetod	32
3.1. Kontentanalüüsi meetodi kirjeldus	32
3.2. Süvaintervjuu meetodi kirjeldus	33
3.3. Kvantitatiivse ja kvalitatiivse uurimismeetodi seos	34
3.4. Kasutatud andmed ja valim	34
3.4.1. Kontentanalüüsi abil kodeeritud materjali kirjeldus	34
3.4.2. Süvaintervjuude kirjeldus	38
4. Tulemuste esitus	40
4.1. Sissejuhatus	40
4.2. Üldised andmed	41
4.2.1. Lugude hulk ja lugeja huvi	41
4.2.2. Lugude modaalsus ja jaotumine rubriigiti	42
4.3. Piirkonnad	44
4.3.1. Üle- ja alakajastatud piirkonnad	44
4.3.2. Euroopa	48
4.3.3. Naabrid	49
4.3.4. Ida-Euroopa	51
4.3.5. Põhja-Ameerika	52
4.3.6. Lähis-Ida	53
4.4. Toimetusepoolsed valikud	54
4.4.1. Uudiskriteeriumite roll otsuse langetamisel	54
4.4.2. Rahaliste vahendite ja inimressursi piiratus	55
4.4.2.1. Toimetusepoolne rahastamine	55
4.4.2.2. Kaasrahastatud reisid	56

4.4.2.3.	Inimressursi jaotumine.....	56
4.5.	Ajakirjanike tööalased spetsiifilised oskused	57
4.5.1.	Üldised andmed	57
4.5.2.	Kohaolu-efekt ja lokaliseerimine.....	59
4.5.2.1.	Kohaolu-efekti loomine	59
4.5.2.2.	Teemade lokaliseerimine	61
4.5.3.	Püsi korrespondentide ja kirjasatjate eripärad.....	63
4.5.3.1.	Püsi korrespondent.....	63
4.5.3.2.	Kirjasatja ehk <i>stringer</i>	64
4.5.3.3.	Juhuslikkuse printsiip püsi korrespondentide ja kirjasatjate kasutamisel	65
4.5.4.	Toimetusest sündmuskohale saadetud ajakirjaniku allikakasutus	66
4.5.4.1.	Allikate avaldumine ja hulk	66
4.5.4.2.	Institutsioonilised allikad või inimesed tänavalt.....	67
4.6.	Internet ja muud kanalid eelinformatsiooni pakkujatena.....	68
5.	Järeldused ja diskussioon.....	70
5.1.	Järeldused.....	70
5.1.1.	Piirkondade jaotumine ja nende olulisus	71
5.1.2.	Sündmuskohal kirjutatud lugude planeerimine	72
5.1.3.	Eri tüüpi ajakirjanike töövõtted ja toimetusepoolsed valikud.....	73
5.1.4.	Lokaliseerimine.....	75
5.1.5.	Toimetusest välislähetusele saadetud ajakirjanike allikakasutus.....	75
5.1.6.	Toimetusest välislähetusele saadetud ajakirjanike interneti-kasutamise eelinformatsiooni hankimisel.....	76
5.2.	Diskussioon.....	76
5.2.1.	<i>Parachute journalism</i> Eesti mõistes	77
5.2.2.	Kohaolu-efekti loomise ja analüüsiva materjali vastuolu.....	78
5.2.3.	Lokaliseerimise käigus loodav positiivne Eesti kuvand	78
5.2.4.	Kulutustest tulenev ülekajastamine.....	79
5.2.5.	Kirjasatjate geograafilisest paiknemisest ning erinevast tootlikkusest põhjustatud üle- ja alakajastus	80
	Kokkuvõte.....	82
	Summary	84
	Kasutatud kirjandus	86
	LISAD.....	90
	Lisa nr 1. Kodeerimisjuhend.....	90
	Lisa nr 2. Maailmajaod ja riigid väljaannete võrdlus	93
	Lisa nr 3. Rohkem kui ühe loo 2006. aastal avaldanud kirjasatjad.....	98
	Lisa nr 4. Süvaintervjuu küsimustik	99
	Lisa nr 5. Täies mahus süvaintervjuud koodide kaupa	103

Sissejuhatus

Väliskorrespondendid ei taba oma lugudega alati naelapea pihta, kuid ilma sündmuskohal kirjutatud lugudeta teaksid inimesed maailmas toimuvast vähem, ega oskaks muutustega arvestada (Wu & Hamilton 2004). Erinevate autorite sõnul oli Lähis-Ida temaatika enne 2001. aasta 11. septembri terrorirünnakut New Yorgis alakajastatud, mille tõttu mõjus toona juhtunu veelgi šokeerivama ja üllatuslikumana. Väliskorrespondendi töö (*foreign correspondence*) on tänases majanduslikest kaalutlustest lähtuvas mitmetasandilises maailmas uues ja pidevalt muutuvas olukorras. Käesolev bakalaureusetöö uurib maailma suundumustest lähtuvalt Eesti Päevalehe (EPL) ja Postimehe sündmuskohal kirjutatud lugusid, keskendudes nii protsessile kui tulemustele.

Eesti kvaliteetajalehed jäävad oma mahu ja ressursside poolest USA ja Euroopa suurriikide väljaannetele kõvasti alla, kuid oma võimalustest lähtuvalt vahendavad ka Eesti ajakirjanikud toimuvat otse sündmuskohalt. Eesti jaoks on olulised piirkonnad eelkõige Euroopa ja USA, kus läänelik meediasüsteem paneb paika kajastatavad teemad ning mõjutab nende esitamise viisi. Oluline on uurida, kuidas paigutub sinne meedia oma iseärasustest lähtuvalt läänelikku meediaruumi. Ajaloolise tausta juures tuleb arvestada uue ajastu algust peale Nõukogude Liidu kokkuvarisemist.

Bakalaureusetöö keskendub põhjalikumalt toimetusest välislähetusele saadetud ajakirjanikele, kelle kõrval aitavad maailmas toimuvat kajastada Eesti ajalehtede professionaalsed püsikorrespondendid New Yorgis ja Brüsselis. Lisaks kajastavad välisriikides toimuvat vabakutselistest ajakirjanikest kirjasaatjad, kes tegutsevad peamiselt Euroopas, kuid ka mujal maailmas. Neil kolmel erineval ajakirjaniku tüübil on ka erinevad töövõtted ja nende teenuseid eelistatakse sõltuvalt ressurssidest ning sündmustest.

Tulemuste saamiseks viisin läbi kontentanalüüsi, kus uurisin 2006. aastal EPLis ja Postimehes ilmunud sündmuskohal kirjutatud lugusid Eesti uudiste ning välis- ja majandusuudiste külgedel. Lisaks tegin neli süvaintervjuud lehtede peatoimetajate ja välisuudiste toimetuse esindajatega. Teoreetilisest taustast ja läbi töötatud andmetest lähtuvalt keskendun järgnevale alateemale: sündmuskohalt kajastatavad

piirkonnad ja nende valik; sündmuskohale saatmise või sealt loo tellimise kriteeriumid; sündmuskohal kirjutavate ajakirjanike tüübid ja nende kasutamine väljaande poolt; sündmuskohal kajastatavate teemade lokaliseerimine; toimetusest välislähetusele saadetud ajakirjaniku allikakasutus; toimetusest sündmuskohale saadetud ajakirjaniku interneti kasutus eelinformatsiooni hankimisel; EPLi ja Postimehe erinevused.

Wu ja Hamiltoni (2004) sõnul ei tohiks välisuudiste vallas rõhuda välkuudistele, vaid rohkem taustale ja mitmetähenduslikele suundumustele, kuid seda nõuet on Eesti oludes raske järgida. Siinsete päevalehtede limiteeritud ressursside hulk ei luba kõikidele välismaailma teemadele põhjalikult keskenduda, suure hulga sõnumite seast valitakse välisuudiste rubriiki väike osa teemasid. Bakalaureusetöö eesmärk on uurida Eesti kvaliteetajalehtede jaoks sündmuskohal töötavate ajakirjanike töömeetodeid ning väljaannete valikuid teemade kajastamisel.

1. Töö teoreetilised ja empiirilised lähtekohad

1.1. Sissejuhatus

Teoreetiline osa käsitleb peamiselt USA ajakirjandusest lähtuvaid tekste, mis uurivad väliskorrespondentide kasutamist sealse meediamaastiku ressursidest lähtuvalt. Arvestades Eesti iseärasusi, saab USA meedia käitumismallide järgi selgitada siinse ajakirjandusmaastiku toimimist. Teoreetiline osa selgitab esmalt lääneliku meediaruumi mehhanisme ning annab ülevaate kajastatavatest piirkondadest ja nende esindatuse põhjustest. Seejärel selgitan, kuidas on traditsioonilise väliskorrespondendi kõrvale tekkinud mitmeid uusi vorme ning kirjeldan töö seisukohast olulisi sündmuskohal kirjutavaid reporteri tüüpe.

Segunenud on välisuudiste ja kohalike uudiste mõiste, millest tulenevalt on oluline selgitada sündmuste ja teemade seostamist väljaande päritolumaaga. Ajakirjanike töömeetoditega seonduvalt kirjeldan allikakasutuse muutumist läbi aja ja räägin tehnoloogilise innovatsiooni mõjust. Teoreetilise materjali selgitamise järel püstitan uurimisküsimused.

1.2. Lääneliku meediaruumi ülemvõim

Bassnetti (2005) sõnul on anglo-saksi ajalehtede poliitiliselt kallutatud ideoloogilise retoorika mõjusfääris kogu maailm. Suur osa maailmas edastatavast informatsioonist lähtub Euroopast ja Ameerikast ning arengumaades toimuv leiab kajastamist äärmuslike sündmuste, katastroofide ja kriiside puhul. Läänelike väärtuste pealetungi võimaldab Ameerika jõupositsioon maailmapoliitikas, mida toetab tugev tehnoloogiline areng. Lääneliku meediaruumina saab käsitleda demokraatia põhimõtetel toimivaid Põhja-Ameerikat, Euroopat ja osaliselt Lähis-Ida. Eesti poliitilised liitlased on Euroopa Liit (EL) ja NATO, meie jaoks olulised välisuudised tulevad Euroopast ja Põhja-Ameerikast ning seega paigutub Eesti läänelikkude meediaruumi. Siinne meediaruum lähtub läänelikest reeglitest ja kajastab selle piirkonnaga seonduvaid sündmusi.

Wu (2003) viitab uudisteagentuuride tööd uurinud Boyd-Barrettile (2000), kelle hinnangul muutub Euroopa-Ameerika domineerimine globaalses uudistevoos ainult tugevamaks. Domineerimise põhjustab kajastamine iseenesest, sest maailma erinevates punktides paikneb palju Lääne-päritolu ajakirjanike. Paljusid välisajakirjanike intervjuueerinud antropoloog Ulf Hannerz (2004) väidab, et erinevates maailma paikades asuvad korrespondendid pärinevad suures osas Euroopast ja Põhja-Ameerikast. Eestile on oluline kajastada sündmusi ja piirkondi, mis on seotud eestlastega või asuvad meile geograafiliselt lähedal. Sarnasust Lääne meediaruumiga näitab Eesti ajakirjanduse huvi Lähis-Ida vastu. USA ja Euroopa suurriikide liitlastena tegutsevad Iraagis ja Afganistanis Eesti sõdurid, oma inimeste tegutsemist piirkonnas kajastatakse USA, Saksamaa ja Eesti lehtedes.

Domineeriv kajastamine jätab vähe ruumi alternatiivsetele seisukohtadele, millest tulenevalt on läänemaailma meediat kritiseeritud. Erinevused ja vastuolud muu maailmaga kerkivad teravalt esile Lähis-Idas, kus järjekindlalt surutakse peale demokraatlike väärtusi. Ibrahim (2003) kritiseerib teravalt Lähis-Idas toimuvat kajastamist. Tema sõnul usaldatakse ebaproportsionaalselt palju ametlikke allikaid ning ajakirjanikel on vähe iseseisvat arvamust, mis läheks vastuollu kehtivate normidega. Ajakirjanikud vaatavad toimuvat kindlatest professionaalsetest ja ideoloogilistest seisukohtadest lähtuvalt, arvestamata kohalike traditsioonidega.

Eesti meedia nihkus oma töömeetodite ja teemadega läänemaailma poole peale Nõukogude Liidu kokkuvarisemist. Ajakirjanike väljaõpetamise ja täiendamise tegeleva Niemani fondi liige Jerome Aumente on töötanud muutuvates oludes üle maailma, sealhulgas Poolas ja Venemaal. Aumente (2005) kirjeldab Poolas aset leidnud muutusi peale Nõukogude Liidu kokkukukkumist, mille põhjal saab paralleelse tõmmata Eestiga. 1989. aastal Poolas viibides tuli ajakirjanikele õpetada mitte ainult uusi oskusi, vaid muuta ka nende suhtumist. Kui senini oli tehtud tööd tsensuuri kontrolliva pilgu all, siis demokraatia tulekuga oli vaja muuta ajakirjanike töömeetodeid, tekitada neis huvi ja julgus teemasid põhjalikumalt uurida ning vajadusel võtta põhivoolust erinev seisukoht. Pisut üle 15 aasta on Eesti meedia kohalikke eripärasid ja läänelikke reegleid arvestades arenenud. Bakalaureusetöö kirjeldab sündmuskohal kirjutatud lugudest lähtuvalt hetkel valitsevaid suundumusi.

1.3. Kajastatavad piirkonnad

Nossek (2004) viitab Galtungi ja Ruge 1965. aasta ning Westerstahli ja Johanssoni 1994. aasta töödele, öeldes, et välissündmuste kajastamine lähtub sündmuskoha ja väljaande päritoluma geograafiliselt, poliitiliselt ja kultuuriliselt sarnasest taustast. Lääne maailma meedia käsitleb suurt hulka sõnumeid USA, Euroopa ja Lähis-Ida kontekstis.

Wu (2003) uuris maailma erinevates piirkondades ja erineva arengutasemega riikide välisuudiseid, 44 riigi välisuudistevoogu jälgiti 1995. aasta septembris kahe nädala jooksul. Tulemustest on kõige märgatavam USA domineerimine teiste riikide välisuudistes (tabel nr 1.). Teine võimalus meedia vaatevälja pääsemiseks on kaugeleulatuva jõuga negatiivne intsident, mida näitab Bosnia kõrge esindatus. Lääne meediaruumist eemale jäävatest riikides on kõrgelt esindatud Hiina ja Jaapan: esimene oma suuruse ja kasvava maailmapoliitilise mõjuvõimu tõttu ning teine kõrge arengutaseme pärast.

Tabel nr 1. Erineva taustaga 44 riigi välisuudistes esinenud riigid 1995 aastal

Riik	Lugude arv	protsent kõikide kajastatud riikide arvestuses
USA	6699	15.57%
Prantsusmaa	3280	7.84%
Suurbritannia	2833	6.92%
Venemaa	1992	5.18%
Bosnia	1696	4.92%
Hiina	1495	4.78%
Saksamaa	1391	3.18%
Itaalia	1206	2.46%
Jaapan	913	2.44%
Iisrael	771	1.91%

Stevenson ja Gaddy (1984) uurisid läänemaailma meedia mõju „kolmanda maailma“ väljaannetele keskendudes „kolmandas maailmas“ toodetavatele välisuudistele ja Lõuna-Ameerika kujutamisele lääne pressis. Tulemustest selgub, et „kolmanda maailma“ piirkondi kajastatakse lääne pressis eelkõige läbi kriiside.

Liibanoni edukast ülesehitamisest, majanduskasvust ja turistide voolust ei olnud enne 2006. aastal toimunud sõda Iisraeliga kuulda. Esmalt oli vaja konflikti ja hävitustööd ning seejärel oli võimalik tagantjärgi kuulda varasematest positiivsetest arengutest (Sprenk-Dorn 2007b).

Euroopa, USA ja Lähis-Ida kõrval kajastatakse Eesti meedias teisi piirkondi vähe, sest nendega puudub otsene side. Geograafilisest plaanist lähtudes huvitavad siinseid lugejaid kõige enam lähinaabrid Venemaa, Soome, Läti ja Rootsi. Sarnase ajaloo kriteeriumist lähtudes peaksid siinsed ajalehed kirjutama rohkem endistest Nõukogude Liidu piirkondadest kui Balkanil toimuvast. ELi ja NATOsse kuulumise tõttu on veelgi olulisem kajastada nende ühenduste poliitilisi koosviibimisi ja seisukohti.

1.4. Väliskorrespondentide muutuv roll

Täna on uues olukorras nii informatsiooni edastaja kui vastuvõtja, tarbijast võib kiiresti saada ajakirjanik. Hamiltoni ja Jenneri (2004b) sõnul oli publik varasemalt ühtne, üldine ja passiivne, kuid enam mitte. Uued tehnoloogiad on teinud meediamaastikule sisenemise ja sündmuste kajastamise kergemaks. Publik on killustunud ja aktiivne. Siinkohal selgitan traditsioonilise väliskorrespondendi mõiste muutumist ning paigutan Eesti väljaannete jaoks sündmuskohal kirjutavad reporterid antud konteksti.

Püsivalt ühes kohas viibivaid korrespondente on vähem kui varem. Wu & Hamilton (2004) viitavad Hessile (1996), kelle sõnul on Ameerika väliskorrespondentide arvukus üle maailma pidevalt vähenenud. See siiski ei tähenda, et teemad jäävad kajastamata, sest ajakirjanikud saadetakse sündmuskohale siis, kui selleks tekib vajadus. Tumberi (2006) sõnul edastas hinnanguliselt 2000 ajakirjaniku 1999. aastal Kosovo konflikti kohta teavet. Peaaegu topeltarv ajakirjanike ehk ligi 4000 reporterit kajastas 2003. aastal sissetungi Iraaki. Kajastuse kõrge intensiivsus sõltub teema laiahaardelisusest: sissetungimine Iraaki puudutas Ameerikat tugevamalt, kui Kosovo kriis. Siiski on kahe sündmuse võrdluses kriisikoldeid kajastatavate ajakirjanike hulk olulisel määral suurenenud ning mõlema teema puhul olid sündmustega tihedalt

seotud ka teised riigid ja sealt pärinevad ajakirjanikud. Vähenenud ei ole mitte sündmuste kajastamine vaid töömeetodid, millega seda tehakse.

1.4.1. Sündmuskohal kirjutavate ajakirjanike tüübid

Tänapäeva väliskorrespondent on varasemaga võrreldes palju liikuvam ja mitmekülgsem, kuid selle tõttu jõuab ta teemasse vähem süveneda. Järgnevalt vaatan mitmeid ajakirjanike jaotumise käsitlusi ning keskendun põhjalikumalt toimetusest sündmuskohale saadetud ajakirjanikele, traditsioonilistele püsikorrespondentidele ning kirjasaatjatele.

Traditsiooniline eliidi hulka kuuluv väliskorrespondent ei ole enam enamuses. Väliskorrespondenti defineeritakse tänapäeval personaalsete karakteristikute, maailmavaate ja töövõtete järgi (Hamilton & Jenner 2004b). Lisaks mõjutavad kajastust tehnoloogiliste vahendite olemasolu ja ligipääs internetile. Hamilton ja Jenner (2004b: 313-314) on informatsiooni edastajast lähtuvalt eristanud järgmised välisajakirjanike tüübid:

- Traditsiooniline välisajakirjanik (*traditional foreign correspondent*).
Püsivalt sündmuskohal viibiv hea väljaõppega ajakirjanik. See tüüp ei kao kuhugi, kuid on vähenemas. Agentuurid ja riiklikud uudistekanalid kasutavad neid edasi.
- Sündmuskohale saadetav ajakirjanik (*parachute journalist*).
Väliskorrespondent, keda kasutatakse vastavalt vajadusele – kui midagi kuski juhtub, saadetakse ajakirjanik sündmuskohale. Väljasõit võib toimuda väljaande päritolumaalt või mõnest mujal asuvast korrespondendipunktist. Traditsioonilise sündmuskohal viibiva püsikorrespondendi asemel kasutavad väljaanded aina enam *parachute journalist*’i.
- Sündmuse kajastav välismaalasest ajakirjanik (*foreign foreign correspondent*).
Tegemist on professionaalse ajakirjanikuga, kes edastab rahvusvahelisele meediale asukohast sõltumata informatsiooni ning kelle päritolu on vähese tähtsusega. Üleilmastumine vähendab kultuurilisi ja professionaalseid lõhesid, mis kunagi olid kodumaiste ajakirjanike kasutamise põhjuseks.

- Kodumaalt välismaal toimuvat kajastav ajakirjanik (*local foreign correspondent*).

Kohalik meedia on leidnud viisi, kuidas kajastada välismaal toimuvat läbi kodumaise vaatenurga. Siseriiklikud arengud saavad külge rahvusvahelise dimensiooni. Selle reporteritüübi juures tuleb märgatavalt esile teema lokaliseerimine. Lugeja huvi äratamiseks peab kajastatav teema omama kontakti kodumaaga. Eesti mõistes on tegemist siseuudiste toimetuses Leedus asuva Ignalina uue tuumajaama arengutest kirjutava ajakirjanikuga.

- Kodumaalt välismaise ja rahvusvahelise organisatsiooni hüvaks infot edastav välismaalane (*foreign local correspondent*).

Kohalik ajakirjanik, kes edastab informatsiooni läbi interneti, mille tulemusel on ilma ajalise nihketa võimalik ameeriklastel lugeda Indias toimuvast.

- Ettevõtte sisene väliskorrespondent (*in-house foreign correspondent*).

Suurte rahvusvaheliste korporatsioonide poolt kasutusele võetud ajakirjanikutüüp, kes edastab ettevõtet puudutavat informatsiooni lähtuvalt enda päritoluriigist. Selline ajakirjanikutüüp aitab suuritel firmadel maailmaturul paremini konkureerida.

- Sündmuskohal põhjalikult kitsale informatsiooniribale keskenduv ajakirjanik (*premium service foreign correspondence*).

Vähem ajakirjanik ja rohkem oma ala spetsialist ning informatsiooni edastaja. Tegemist on inimesega, kes tihti asub kauges piirkonnades ning edastab sealt põhjaliku analüüsi ja vaatluse alusel kogutud teavet. Sellist tüüpi allikat tarvitatakse rahvusvahelise majanduse ja sõjanduse alal.

- Amatöör (*amateur correspondent*)

Interneti informatsiooni üles riputav vähese ajakirjandusliku väljaõppega inimene. Tegemist on uue informatsiooniajastu ühe kõige märgatavama muutusega. Inimene, kellel puuduvad oskused, omab siiski informatsiooni edastamise võimalust. Väiksematel informatsiooni edastajatel pole suurt mõju, kuid nad on tekitanud alternatiivse uudisteveo, mida peab jälgima ja uurima.

Eesti kvaliteetajalehtedes ilmuvaid sündmuskohal kirjutatud lugusid vaadeldes tuleb eelnevat nimekirja arvestades oluliseks pidada traditsioonilist püsikorrespondenti (*traditional foreign correspondent*) ja sündmuskohale saadetavat ajakirjanikku (*parachute journalist*). Kolmanda olulise sündmuskohal kirjutava tüübina esineb Eesti

meedias kirjasaatja ehk *stringer*, kes eelpool toodud loetelust puudub. Kirjasaatja on eesti keelt kõnes ja kirjas valdav, püsivalt mõnes maailma piirkonnas elav inimene, kes oma vabast tahtest kirjutab aeg-ajalt ajalehele kohapealsetest sündmustest. Tema ajakirjanduslik tase on tavaliselt nõrk, kuid ta on kursis kohalike oludega.

1.4.2. Traditsiooniline väliskorrespondent

Traditsiooniline väliskorrespondent viibib püsivalt piirkonnas, kuhu ta on lähetatud ning tunneb hästi sealseid olusid ja arenguid. Ericksoni ja Hamiltoni (2006) sõnul hakati väliskorrespondente kasutama 19. sajandi keskpaigas. Tegemist oli kõrgelt haritud eliidiga, kes suhtles aktiivselt võimuesindajatega. Tänapäeval on püsikorrespondendiroll muutunud, eliidiga suhtlemise kõrval tuleb kajastada sündmusi konflikti südamest.

Eesti avalik-õiguslik meedia omab hetkel kahte püsikorrespondenti. Nendeks on Neeme Raud New Yorgis ja äsja Indrek Treufeldti välja vahetanud Katrin Vaga Brüsselis. Erameediast kasutab Postimees USAs viibivat Neeme Rauda ning Eesti Päevalehe teenistuses on Raadio Vaba Euroopa Brüsseli ajakirjanik Ahto Lobjakas. Puhtalt erameedia kapitalil töötab EPLi ajakirjanik Jaanus Piirsalu Moskvast. Valitsus on avalik-õiguslikule meediale andnud loa avada lähiajal veel üks korrespondendipunkt (valitsusliidu programm aastateks 2007-2011). See annab omakorda Neeme Rauda näitel võimaluse erameediale. Kui USA meedia on oma korrespondendipunkte koomale tõmbamas, siis Eesti on pigem enda hulka laiendamas. Meediasüsteemide erinevus tuleneb mahtude suurusest ja stardipositsioonist, kui USA meedia optimeerib ajakirjanike kasutust, siis Eesti püüab esmalt laiendada kajastuse haaret.

Taani telekanali TV2 endine USA püsikorrespondent Samuel Rachlin (2006) kirjeldab välisajakirjanike kõrget staatust New Yorgi näitel. Tema sõnul peetakse New Yorki välisreporterite seas üheks kõige prestiižemaks töökohaks. Rahvusvahelised meediaorganisatsioonid kasutavad New Yorki lähetamist talendikate reporterite peibutamiseks võistluses konkureerivate väljaannetega. Rachlin tõdeb, et üheks tema kõige suuremaks väljakutseks Ameerikas töötades oli teemade valik ning otsustamine, mis kodumaist publikut huvitab ja mis mitte. USA ei ole vaid New York ja

Washington vaid maailmapoliitiliselt oluliste sündmuste kõrval endas väga palju huvitavat ja omapärast materjali sisaldav regioon. Mida kauem püsikorrespondent viibib sündmuskohal, seda paremini mõistab ta kohalikke olusid ning seda enam suureneb teemade valik. Brüsseli korrespondent leiab teemasid üle Euroopa ja Moskva korrespondent üle Venemaa.

Rachlini (2006) hinnangul on välismaa ajakirjanikel võrreldes kohalike reporteritega USAs raske ligi pääseda olulist informatsiooni omavatele allikatele. Suurel osal juhtudest laenavad välismaised ajakirjanikud oma uudised kohalikest meediaväljaannetest. USAs töötavatest ajakirjanikest on paremas olukorras suuremate meediaorganisatsioonide ja riikide esindajad, kes omavad laiemat kõlapinda ja saavad seega kergemini jutule. Suurt kõlapinda omavad ajakirjanikud pääsevad kergemini ligi eliidile, kust omakorda saab kasuliku eel- ja taustainformatsiooni. Moskvast, Brüsselis ja New Yorgis tegutsevad Eesti ajakirjanikud peavad heade sidemete loomiseks ning olulistele allikatele ligipääsemiseks tegema rohkem tööd kui kohalikud ning suurte riikide reporterid.

Sidemete loomisel on tähtis järjepidevus. Rachlini (2006) sõnul kestab väliskorrespondendi viibimine USAs tavaliselt neli aastat. Seejärel suunatakse ajakirjanik uutele ülesannetele teistesse piirkondadesse. Reporter hakkab aga alles peale nelja aastat paremini mõistma kohalikke toimimismehhanisme. Neeme Raud ja Ahto Lobjakas on oma tööpostidel viibinud pikemat aega, millest tulenevalt peaksid nende lood olema ise genereeritud ja tausta seletavad. Moskvast vähest aega viibinud Jaanus Piirsalu soovib räägida eeldatavalt rohkem konkreetsetest sündmustest ja enda kogemustest.

1.4.3. Sündmuskohale sõitmine ehk *parachute journalism*

„Väliskorrespondendi töö ei ole väljasuremisohus, see on arenemas uuteks vormideks.“ (Hamiltoni & Jenner 2004a: 98). Muutus tähendab mitmete uute ja erisuguste väliskorrespondendi tekkimist. Uued tüübid kujundavad ümber välisuudiste rolli, millel on oma head ja vead ning mille tõttu tuleb jälgida, et uudiste kvaliteet ei kannataks. Väliskorrespondentide seas on viimasel ajal aina enam kasutust leidvaks tüübiks *parachute journalism*, mis on välja kasvanud traditsioonilise

väliskorrespondendi töömeetoditest. Erickson ja Hamilton (2006) intervjuerisid 50 suurema ja väiksema USA ajalehe toimetajaid ja reportereid ning leidsid, et 45 väljaannet on kasutanud välismaal aset leidvate erakorraliste sündmuste kajastamiseks *parachute journalism*'i. Selle tulemuse alusel väidavad autorid, et tegemist on kasvava suundumusega.

Ajakirjaniku sündmuskohale minekut nimetatakse inglise keelses teoreetilises materjalis *parachute journalism*. Mõiste tähendab ajakirjaniku saatmist sündmuskohale, tavaliselt olukorras, kui midagi on juba juhtunud. *Parachute journalism* tähendab otsetõlkes „langevarju ajakirjandust“, kuid mugavam oleks mõistet eesti keeles nimetada dessandiks või sündmuste keskele sukeldumiseks. Need tõlked ja mugandused ei vasta aga otseselt algsele terminile. Seega kasutan käesolevas bakalaureusetöös läbivalt inglise keelset mõistet *parachute journalism*. Kuna Eesti püsikorrespondentide võrgustik on võrreldes muu maailmaga väga minimaalne ning ajakirjanike välislähetusele saatmine Eestist on igapäevane praktika, siis puudub otsene vajadus sellise mõiste jaoks. Postimehe peatoimetaja Meri Kopli sõnul sellisele terminile eraldi vastet ei ole, räägitakse ajakirjanike sündmuskohale saatmisest.

Traditsiooniline väliskorrespondent praktiseerib täna tihedalt *parachute journalism*'i, jättes oma büroo sinnapaika ning minnes kajastama lähemal või kaugemal toimuvaid sündmusi. Eesti püsikorrespondendid on samuti sellist lähenemist kasutanud. Ahto Lobjakas käis 2006. aastal Gruusias, Neeme Raud liigub ringi mööda Ameerikat. 2007. aasta algusest Moskvast viibiv EPLi ajakirjanik Jaanus Piirsalu ei keskendu ainult pealinnas toimuvale, vaid käib tihti mujal Venemaal, aprillis 2007. käis Piirsalu Karjalas. Pidev *parachute journalism* on kallim, kui ajakirjaniku püsivalt ühe koha peal paigal hoidmine, kuid investering tasub ennast ära laiemate teemade valikuga.

1.4.3.1. Traditsioonilise püsikorrespondendi töömeetodite areng *parachute journalism*'iks

Parachute journalism'i ja traditsioonilise püsikorrespondendi suurim erinevus seisneb nende liikuvuses ja taustateadmiste hulgas. Traditsiooniline püsikorrespondent viibib püsivalt kindlas regioonis ja on põhjalikult kursis piirkonnas toimuvate muutuste ja nende põhjustega. Tema töö on jälgida ja analüüsida koha peal toimuvat ning edastada informatsiooni ja võimalike arengusuundi juba enne, kui midagi juhtub. *Parachute*

journalism'i viljelev ajakirjanik saadetakse sündmuskohale kas kodumaalt või lähimast korrespondendipunktist, kui midagi on juba juhtunud. Piirkonda saabuv ajakirjanik ei ole kursis taustainformatsiooniga ja kajastab sündmusi olevikus, jättes põhjused teisejärguliseks.

Püsikorrespondentidelt *parachute journalism*'i peale ülemineku peamine põhjus peitub ressursside jagamises. Ericksoni ja Hamiltoni (2006) sõnul on püsikorrespondendid kallid ja lugejad ei hooli välisuudistest, välja arvatud juhul, kui midagi dramaatilist aset leiab. Selle tõttu on ajalehed vähendanud püsikorrespondentide arvu maailma eri punktides ja läkitavad oma reporterid sündmuskohale, kui midagi on juhtunud.

Eesti olusid arvestades, kus korrespondendipunkte on vähe ja maailma mastaabis väiksed lehed peavad kajastama globaalselt olulisi sündmusi, kasutatakse *parachute journalism*'i pidevalt. Kui maailmas leiab aset oluline või eestlasi puudutav sündmus, eeldusel, et see ei toimu Brüsselis, Moskvast või New Yorgis, siis lähetatakse toimuvat kajastama korrespondent Eestist. Sündmuskohale liikuv ajakirjanik saab teha eeltööd interneti, isiklike kontaktide ja saatkondade abil, kuid põhjaliku ülevaadet see ei anna. Eestist pärit ajakirjaniku taustateadmised on nõrgad ning sellest tulenevalt keskendub kajastus rohkem konkreetsele sündmusele ja vähem taustale. Kui kirjutis siiski sisaldab laiemat ülevaadet on tegemist teiste väljaannete põhjal edastatud teadmistega. Ajakirjanik võib kohtuda küll kohalike politoloogide ja võimuesindajatega, kuid taustainformatsiooni puudumise tõttu ei oska ta allikaid ära kasutada.

1.4.3.2. *Parachute journalism*'i negatiivsed ja positiivsed küljed

Parachute journalism'i on tugevalt kritiseeritud, kuid samas sisaldab töömeetod endas ka positiivset poolt. Hoolimata kasvavast populaarsusest saab *parachute journalism* pidevalt negatiivseid hinnanguid ning eelkõige keskendub kriitika meetodi vähesele põhjalikkusele. Viitekümmend USA ajakirjanikku ja toimetajat küsitlenud Erickson ja Hamilton (2006: 33; 44) toovad ära meediaväljaannete esindajate kriitika:

- Rahvusvahelise CNNi president Chris Cramer: „[*Parachute Journalism* on] üks põhjuseid miks Ameerika Ühendriikide publik oli halvasti ette valmistatud 11. septembri sündmusteks.“

- *Washington Posti* kauaaegne korrespondent Don Oberdorfer: „Sündmustesse sekkumine annab palju halvema ülevaate nende aset leidmise põhjustest, sest ajakirjanik ei tea, mis toimub“.
- *Times-Picayune* ajakirjanik saadeti 1990. aastal ootamatult Somaaliasse sealseid kodusõja-eelseid kaootilisi sündmusi kajastama. Ilma taustainformatsioonita ning teadmatutes sündmuskohale sattunud ajakirjanik nimetab taolist situatsiooni kaoseks.

Kolme rahvusvahelise kriisi kajastamist uurinud Galtung ja Ruge (1965) soovivad ajakirjanikel teha rohkem eeltööd. Parema lõpptulemuse saavutamiseks tuleb koguda rohkem taustamaterjali. Ajakirjanikud peavad nägema sündmuse põhjuseid ja tagajärgi ning esitama konkreetse juhtumi puhul need lugejatele selgitava materjalina. Kongo, Küprose ja Kuuba kriiside kajastamist Norra pressis jälginud Galtung ja Ruge ei keskendunud eraldi küll sündmuskohal kirjutatud lugudele, kuid mainisid, et välispoliitiliste teemade kajastamine vajab põhjalikku süvenemist.

Ericksoni ja Hamiltoni (2006) sõnul on tugev kriitika *parachute journalism*'i vastu ülepingutatud ja liigselt lihtsustatud. *Parachute journalism* edastab siiski värskaid uudiseid ning annab välisuudiste edastamise võimaluse neile, kellel seda varem polnud. Erickson ja Hamilton (2006:44) nimetavad *parachute journalism*'i positiivseid külgi:

- Väiksemad meediaväljaanded ei kajastanud varasemalt ise sündmuse koha pealt, sest neil polnud selle jaoks ressursi. *Parachute journalism* annab võimaluse sündmuskohal töötada ja edastada vahendamata informatsiooni. Sellega on ajakirjandus astunud sammu edasi. *Parachute journalism*'i meetodi pidev suurenemine on siinse lugejani jõudva informatsiooni muutnud mitmekülgsemaks.
- Kriitika järgi on *parachute journalism* kasutusel kulude kokkuhoidmiseks ja seda heidetakse ette kõige enam suurtele väljaannetele. Nende puhul kasutatakse *parachute journalism*'i veelgi efektiivsemal moel, saates mitte ainult toimetusest vaid ka korrespondendipunktidest ajakirjanike teistesse sündmuskohtadesse lugusid kirjutama. *Washington Posti* välisuudiste toimetaja: „Nii suures ja komplekses maailmas ei ole mul võimalik kõike

kajastada. Ma otsin alati võimalust oma ressursside paremaks ära kasutamiseks.“

Lisaks annab *parachute journalism* ajakirjanikele võimaluse tutvuda võõrsil aset leidvate sündmuste ja oludega, mis järgnevaid lähetusi arvestades selgitab paremini tausta, kui toimetuses töötamine. Ericksoni ja Hamiltoni (2006) sõnul tagavad ajakirjaniku varasem kogemus välisreporterina töötamisel ja teadmised regioonist parema kajastamise. *Washington Times*’il on erinevate regioonide kajastamiseks spetsialistid ja neid saadetakse vähemalt korra aastas piirkonda oludega tutvuma. *Parachute journalism*’i pidev areng ja viljelemine muudab ajakirjanike arusaamise maailmas toimuvast adekvaatsemaks.

1.4.3.3. Ajakirjaniku sõltumine allikatest ehk *embedded parachute journalism*

Tegemist on *parachute journalism*’i ühe alatüübiga, kus ollakse tihedas kontaktis ja tihti sõltuvuses oma allikatest. *Embedded parachute journalism* puhul liigutakse piirkonnas ringi koos kajastust leidvate inimestega. Sellekohane näide pärineb Iraagi sõja algusest, kui ajakirjanikud koos vägedega riiki sisenesid. Selline lähenemine võib kallutada ajakirjaniku suhtumist (Erickson ja Hamilton 2006). *Embedded parachute journalism* võimaldab pidevalt jälgida kajastatavate tegutsemist ning saada neilt põhjalikumat ja isiklikumat materjal. Samuti aitab meetod teemat paremini kodumaaga lokaliseerida. *Embedded parachute journalism*’i negatiivseks pooleks on ajakirjaniku objektiivsuse kadumine, muutumine sõltuvaks oma allikatest. Eesti ajakirjanikud on käinud erinevatel sõjalistel missioonidel uurimas eesti sõdurite elu-olu, mille raames sõideti patrulliga ringi ja elati kasarmus. Selle tulemusel on sõduritest loodud kuvand, kui tipptasemel eriüksuslastest, keda liitlased kõrgelt hindavad.

Fishmani (1980) sõnul tehakse uudiseid kahel erineval viisil: rutiinse ajakirjanduse ja manipuleeritud ajakirjanduse meetodil. Rutiinse ajakirjanduse puhul on töö konkreetne ja igapäevane. Tuleb leida teema ja kirjutada see tähtjaks kõigile professionaalsetele nõuetele vastavalt valmis. Manipuleeritud ajakirjandusega lisanduvad poliitilised mängud, mille abil soovitakse ajakirjanduse kaudu avalikkust kindlatest huvidest lähtuvalt mõjutada. Manipuleeritud ajakirjanduse eeldus ja alus on

rutiinne ajakirjandus. Rutiinse ajakirjandusega, mis võib areneda manipuleeritud ajakirjanduseks, on tegemist kriisikoldest kirjutatud lugude puhul. Fishman näeb rutiinse ajakirjanduse toimimist järgmiste sammude kaudu:

1. avastada juhtum
2. interpreteerida sündmus piisavalt tähendusrikkaks
3. uurida materjali
4. kirjutada saadud materjalist kokku lugu

Embedded parachute journalism’i puhul muutub ajakirjaniku objektiivne suhtumine kaheldavaks sündmuste interpreteerimisel, millele järgneval materjali uurimisel ja kogumisel lähtub reporter tugevalt temaga seotud allikatest. Ajakirjanik saab vaistlikult või teadlikult valida kõnelejaid ning ise toimuvat kirjeldades luua lõpp-produksioonis lugejani jõudvaid kujundeid. Eesti sõdurite juurde Iraaki või Afganistani pääsemine on keeruline, kuid siin tuleb appi kaitseministeerium. Võimuorgan lahendab logistilised mured, lubab territooriumile ja saab vastutasuks positiivse kajastuse, mida ajakirjanik teeb vabast tahtest, tundes, et ta sai hea materjali ilma objektiivsust ja neutraalsust kaotamata.

1.4.3.4. Ajakirjanikud Iisraeli-Liibanoni sõjas 2006. aasta suvel

2006. aasta suvel arenes väga kiiresti Iisraeli ja Liibanoni teravatest suhetest välja täiemõõduline sõda, mida kajastas koha peal teiste hulgas Eesti Päevalehe ajakirjanik Ivar Soopan. Tema poolt tehtud kajastuse iseloomustamiseks sobib väljend „kiirelt sisse, kiirelt välja“. Iisraeli-Liibanoni konflikti puhul ei viibinud Eesti ajakirjanik sündmuskohal sõja puhkemise hetkel, jõudis sinna kriisi keskpunktis, kajastas viie päeva jooksul toimuvat ja oli lõpplahenduse ajal jälle Tallinna toimetuses tagasi (Sprenk-Dorn 2007b).

Sherry Ricchiardi võrdleb 2006. aasta sügisel *American Journalism Review*’s ilmunud artiklis eelnevalt sündmuskohal viibinud ajakirjanike ja sinna peale sõja algust saadetud ajakirjanike töömeetodeid ja taustateadmisi. Lisaks võrdleb Ricchiardi (2006) kogenud ja vähem kogenud reportereid. Autor räägib *Newsday* püsivalt Liibanonis viibivast ajakirjanikust Mohamad Bazzist, kes oli hästi kursis kohalike meeolude ning taustamaterjaliga. Sellal kui riiki saabuvad ajakirjanikud tegelesid

logistikaprobleemide lahendamiseks, sest Beirutis rahvusvaheline lennujaam ja paljud teed olid puruks pommitatud, süvenes Bazzi teemasse. Kolm ja pool aastat sealseid sündmusi kajastanud Bazzi jälgis kohalike ning Araabiamaa telekanaleid, tegi monitooringut varasematele uudistele ja oli pidevas kontaktis kohalike allikatega. *Newsday* toimetaja sõnul omas Bazzi toimuvast head ülevaadet ning oskas puhkenud Iisraeli-Liibanoni sõda kokku sobitada laiemas pildis. Toimetaja sõnul oli tegemist olukorraga, kus oli vaja põhjalikke teadmisi regioonist. Bazzi ei pidanud kedagi teist kopeerima, vaid lähtus oma kirjutistes oskustest ja teadmistest, mis tulenesid pidevast sündmuskohal viibimisest. Taolised ajakirjanikud on täna vähemuses. Paljud meediaorganisatsioonid kasutavad kriisiolukordade puhul episoodilist kajastamist ehk „kiirelt sisse, kiirelt välja“. Sellega jäetakse väga vähe ruumi kontekstile ja sõltumatule analüüsile.

Ricchiardi (2006: 43) toob ära *ABC* endise teleankru Ted Koppeli võrdluse tänapäevase ja varasema kajastuse vahel: „Sa kajastad tulemusi. Sul on resultaat, millest Sa oleksid pidanud rääkima juba viimased kuus kuud. Kriis on olemas siis, kui see puhkeb. Sa ei ole enam hoiataja. Sellist rolli mängisid ameerika ajakirjanikud aastaid varem“ *ABC News*’i president Paul Slavin sõnab, et pole uudistetootjat, kellel oleks korrespondent igal pool maailmas, pidevalt tuleb valida ja otsustada. Kui Külma sõja ajal oli selgelt paigas kaks vastaspoolt, ida ja lääs ning sellest tulenevalt oli teemade esilekerkimist kergem ennustada, siis täna tekivad uudised ja kriisikolled mitmetasandilises maailmas palju ootamatult.

Kriisikollete kõrval leiavad aina enam kajastamist arenenud maailma ja lääne meedia huviorbiiti tõusnud kiiret majanduskasvu tegevad regioonid, näiteks Hiina. Laienenud teemad ringi tõttu on väliskorrespondendi amet muutunud liikuvamaks ja mitmekülgsemad teadmisi nõudvaks. Erinevate piirkondade ning ootamatute teemade äkilise esilekerkimise tõttu kajastavad tihti sündmusi vähe kogunud ning asjatundmatud ajakirjanikud. Ricchiardi (2006) mainib *CBS News*’i ajakirjaniku Lawrence Pintak’i seisukohta uute tulijate kohta. Pintak hinnangul räägivad noored ja vähe kogunud ajakirjanikud rohkem toimuvast ja ise läbielatud, kirjeldades näiteks äsja ligiduses toimunud plahvatusi. Pintak lisab, et mida kogenum on ajakirjanik, seda rohkem räägib ta põhjustest ja taustast.

2006. aasta suvel Liibanonis nähtu mõjutas Eesti Päevalehe reporterit Ivar Soopani, kes oli varem küll Beirutis käinud, kuid mitte kunagi seal pikaajaliselt viibinud. Sündmuskohal kirjutatud lugudest hakkas läbi kumama emotsionaalseid hinnanguid. Kui perioodil, mil reporter viibis sündmuskohal, andis ajakirjanik leheveergudel hinnanguid kuuel korral, siis ülejäänud kahe võrdse pikkusega perioodi jooksul, mil konflikti kajastati toimetusest uudisteagentuuride vahendusel, anti kokku vaid kaks ajakirjaniku poolset hinnangut (Sprenk-Dorn 2007b). Eestist lähetatud ajakirjanik keskendus rohkem sündmuskohal toimuva kirjeldamisele ning enda läbielamistele, kui sõja põhjuste seletamisele.

1.4.4. Kirjasaatja ehk *stringer*

Ericksoni ja Hamiltoni sõnul (2006) omab *USA Today* üle maailma viite püsikorrespondenti ja kümnet püsivat *stringer*it. Viimaste puhul on tegemist pidevalt piirkonnas viibivate inimestega, kes oma põhitegevuse kõrvalt edastavad ajalehtedele kohalikust vaatepunktist lähtuvat informatsiooni.

Eesti meediaruumis nimetatakse *stringer*it kirjasaatjaks, bakalaureusetöös kasutan läbivalt terminit „kirjasaatja”. Kirjasaatjad võimaldavad teavet saada piirkondade kohta, mis püsikorrespondentide poolt jäävad kajastamata. Kuna Eestil on vähe püsikorrespondente, siis aitavad olukorda parandada kirjasaatjad, kes omavad olulist rolli Eesti lugeja maailmapildi kujundamisel. Heal tasemel kirjasaatjate leidmine on probleemne, sest järjepidevalt ning kvaliteetselt töötavaid kontakte on raske leida. Eesti meedias kajastatakse sündmuskohalt pidevalt Hispaanias toimuvat, aga maailmapoliitikas olulisemat rolli mängivad Saksamaa ja Prantsusmaa on alakajastatud. Peale selle on aega-ajalt võimalik lugeda piirkondadest, mis on Eestiga vähe seotud, näiteks Tai ja Brasiilia. Sellised tendentsid näitavad kirjasaatjate võrgustiku kaootilisust ja juhuslikust teemade valikul.

Kirjasaatjad laiendavad küll väljaande poolt kajastavaid areaale, kuid nende töömeetoditele on tehtud mitmeid etteheiteid. Meedia palkab aina enam ja enam vabakutselisi kirjasaatjaid kajastama rahvusvahelisi piirkondi, mis nõrgendab suurte ja oluliste teemade esilekerkimise võimalust (Wu 2003). Vähesse ajakirjandusliku professionaalsusega inimene ei oska uudist näha.

Kohalike oludega hästi kursis olevad, kuid ajakirjanduslikult nõrgad kirjasatjad kasutavad tavaliselt oma lugude algallikana kohaliku meediat, eelistatud on refereerimine ning ajakirjaniku tööd tavaliselt ei tehta. Riffe (1985) kasutab Hirsch'i (1977), kelle sõnul on teiste meediakanalite põhjal oma loo ülesehitamine vastutusest kõrvale hiilimine. Vastutuse hajumise üheks põhjuseks on teistes väljaannetes ilmunud tsiteeringute kasutamine. Riffe sõnul on suurenev uudiste laenamine tõend sellest, et kommunikatsiooniahel on tugevalt mõjutatud rahvusvahelise uudistevoo kontekstist.

Hamiltoni ja Jenneri (2004) sõnul on toimetajad ja produtsendid alati muretsenud, et nende väljas viibivad ajakirjanikud muutuvad liialt kohalikuks ja neil kaob kontakt kodumaaga. Kirjasatja lähtub enda ümber toimuvast ning tema side väljaande päritolumaaga on minimaalne, selle tõttu eelistab ta teemasid, mis lugejatest kaugeks jäävad. Eesti meedia väikeseid mahtusid arvestades võib eeldada, et madala ajakirjandusliku tasemega tööde eest kõrget tasu ei maksta. Mida madalam on tasustamine, seda vähem on kirjasatja motiveeritud oma tööd tegema.

1.5. Lokaliseerimine

Reporterite välislähetusele saatmisel ja uudiste selekteerimisel peetakse oluliseks teemasid, mis äratavad lugeja huvi. Eelistatud on narratiivid, mis kannavad endas läheduse ja dramaatilise dimensiooni (Westerståhl & Johansson 1994). Kirjutis peab lugejaga jaoks assotsieeruma kohalike teemadega, toimuv tuleb lokaliseerida väljaande päritolumaaga. Ajakirjanik peab jälgima, et ta ei jääks koduse lugeja jaoks liiga kaugeks, kajastatav teema ei tohi olla sündmuskoha keskne vaid peab sobituma laiemasse konteksti.

Välismaal toimuvat sidustatakse väljaande päritolumaaga nii välisuudiste, kui ka kohalike uudiste kirjutamisel. „Sellises lähenemises võib kõhklematult ära tunda ühe kõige olulisema hetke trendi – kasvavalt tõuseb esile ülemaailmne vastastikune sõltuvus“ (Erickson & Hamilton 2006: 44-45). Vastastikune sõltuvus tõstab veelgi enam esile ajakirjaniku töö uued kriteeriumid ja teema lokaliseerimise olulisuse. Autorite sõnul ähmastuvad tänapäeva mitmetahulises maailmas kodumaised ja

välisuudised kultuuri, keskkonna, tervishoiu ja majanduse valdkonnas. Kohalikud reporterid leiavad oma lugude jaoks allikaid tihti välismaalt. Eestit puudutab näiteks rahvusvaheline energiatee, mida kasutatakse ära riikide vahelises poliitikas ning mis arendab ja rikub riikide vahelisi suhteid. Eesti on ühelt poolt seotud Euroopa Liidust tulenevate suundadega, kuid sõltub teiselt poolt otseselt Venemaa gaasitarneist. Kui ruumid jäävad kütteta, siis peab kohalike uudiste vallas töötav ajakirjanik pärima põhjuseid Venemaa suunalt, uurima Euroopa Liidu seisukohti ja täpsustama Lätis asuvate gaasihoidlate töökindlust.

Kohalike uudiste sidumine välismaal toimuvaga ja välisuudiste ühendamine kodumaal aset leidavaga mõjutab ajakirjanikku. Nossek (2004) seletab Tunstalli (1977) seisukohta riiklikest mõjudest meediale. Hoolimata uudiste ekspordist ja impordist ning Ameerika domineerimisest on igal riigil meedia vallas kolm astet: rahvusvaheline, kohalik-etniline ja riiklik. Kõik kolm astet eksisteerivad teineteise kõrval. Riiklik aste on hübriid kohalikest uudistest ja rahvusvahelisest uudistevoost. Tunstalli hinnangul on see kõige olulisem ja domineerivam kolmest astmest. Ajakirjanike patriotlikud hoiakud kerkivad esile teemade puhul, mis on otseselt seotud riigiga.

Ajakirjanikel on võimalik kujutada sündmust või protsessi neile sümpatiseeriva rõhuasetusega, kasutades ära formaalsete meediarutiinidega mittemääratut, valides näiteks allikaid, kes hindavad nähtust või protsessi etteoodatud viisil (Müller 2003). Ebakõlade puhul Venemaaga loodab Eesti ajakirjanik eelhoiakutest lähtuvalt Euroopa Liidu abile ning kasutab pigem allikatena lääne poolt tulevat positiivset tooni, kuid idast pärinevat kriitikat.

Professionaalsuse kriteeriumid muutuvad rahvusliku identiteedi kõrval teisejärguliseks. Ajakirjaniku definitsioon sündmusest – „meie“ või „nende“ – määrab, kas sündmus väärib kajastamist või mitte ja juhul, kui väärib, siis millisel kujul (Nossek 2004). Kolmes ajalehes nelja sündmust uurinud Nossek leidis, et asukoht ei ole määrav teema kajastamisel. Kashmiris, BBC büroo juures toimunud plahvatus leidis kajastamist Suurbritannia väljaandes *The Times*, kuid Iisraeli ja Ameerika väljaanded seda sündmust oluliseks ei pidanud. Ignalina uue tuumajaama rajamine on oluline Baltikumi ja Poola väljaannetele, kuid ei leia käsitlemist

Suurbritannias. Ignalina kuulumine „meie“ sõnumite hulka tuleneb poliitilisest, geograafilisest ja kultuurilisest lähedusest ning asjaolust, et eestlased osalevad projektis.

Teema valikul jälgitakse selle sobivust antud riigi konteksti. Iga päev leiab maailmas aset rida sündmusi, kuid kõigist neist ei looda uudiseid. Mängu tuleb väravavahi (*gatekeeper*) mõiste. Keegi valib, millised teemad jõuavad leheveergudel avalikkuse ette ning millised teemad jäävad oma aega ootama (McQuail 2000). Meedia ülesanne on uudiskriteeriumitest lähtuvalt langetada otsus, kas lasta teema väravast sisse või mitte. Nossek (2004) lisab, et välisuudiste valimisel on väravavahi rollis väike hulk toimetajaid ja ajakirjanike, kes koordineerivad välisuudiste voogu. See väide kehtib Eesti piiritletud olude kohta ja tuleb siin isegi teravamalt esile kui mujal, sest välisuudiste maht on väike ja välisuudiste toimetuses töötab vähe inimesi. Kitsas ring ajakirjanike valib teemad ning selle tõttu jääb välismaailma kajastus ühekülgsesks.

Lokaliseerimise raames pannakse mujal toimuvad protestid ja poliitilise vägivalda juhtumid riiklikusse konteksti, selgitamaks, miks see sündmus on käsitletav uudisena (Nossek 2004). 2006. aastal toimusid totalitaarse režiimiga Valgevenes presidendivalimised, mille käigus protesteerinud opositsiooni võimude poolt taga kiusati. Eesti ajakirjanikud kajastasid Valgevenes toimuvat sündmuskohalt, sest sealne sisepoliitiline käekäik meenutab Gruusias ja Ukrainas hiljuti toimunud revolutsioone, mis omakorda seostub 80ndate lõpus ja 90ndate alguses aset leidnud Eesti taasiseseisvumisega.

1.6. Sündmuskohal kirjutavate ajakirjanike allikakasutus

„Uudis on tehingu tulemus, mis saadakse ajakirjaniku ja tema allikate vahel. Uudisest selgub, kes on volitatud asjatundjad ja milline on reaalsus.“ (Schudson 2002: 134). Allikad edastavad informatsiooni sündmuse kohta, olles seega valmistoodangu usaldusväärsuse kriteeriumiks. Kõrgetasemelise loo kirjutamiseks peab ajakirjanikul olema hea allikatevõrk. Allikate leidmine ja hoidmine kodumaal on kergem kui võõras piirkonnas, kus sidemed kohalikega on puudulikud ja aeg limiteeritud.

Laias laastus saab allikaid jagada institutsioonilisteks rääkijateks ja inimesteks tänavalt ning oluline on jälgida nende kasutamise vahekorda. Institutsioonilised allikad on ametlikud rääkijad, kes edastavad oma positsioonist või organisatsioonist lähtuvalt kommentaare või informatsiooni. Neid loetakse akrediteeritud ja usaldusväärseteks rääkijateks. Tavainimene on kõneleja tänavalt, kes edastab pigem emotsiooni, kui informatsiooni. Tavainimest mõjutavad institutsiooniliste allikate otsused, esimene teab rääkida põhjustest, teine tagajärgedest. Inimene tänavalt muudab kirjutise ja väljaande inimkeskseks.

Galtung ja Ruge (1965) sõnul saavad pressis kõige enam sõna riikide liidrid. Kriisisituatsioonis on see hea võimalus edastada neile olulist ja „õiget” informatsiooni. Institutsiooniliste allikate kaalutletud väljaütlemised levivad üle riigipiiride ning ühte ja sama tsitaati võidakse kasutada väga paljudes erinevates regioonides ning väljaannetes. Ühte ja sama tavainimest ülemaailmselt ei kasutata, iga väljaanne peab lugudele värvi andmiseks leidma endale omad rääkijad.

Institutsioonilisi allikaid on traditsiooniliselt peetud ainuõigeteks informatsiooni edastajateks. Tavainimene on allikana lisandunud alles hiljaaegu, kuid seda jõuliselt. Jälgides katastroofide kajastamist Saksa ja Inglise lehtedes, on näha tavainimese kasutamise populaarsus. Näiteks Kagu-Aasia 2004. aasta tsunamikatastroofi puhul räägivad Saksa ja Inglise ajalehtede lugudes kannatajad oma läbielamistest. Ametnike poolt kokkuloetav kahju on teisejärguline. 2006. aasta suvel Iisraeli-Liibanoni sõda sündmuskohal kajastanud Ivar Soopan kasutas sündmuste edastamisel peamiselt tavainimesi (Sprenk-Dorn 2007b). Sündmuskohal viibiv Eesti ajakirjanik edastab teema olemust lääne meedia eeskujul tavainimese kommentaari abil.

1.6.1. Ajakirjanike allikakasutuse muutumisest Haiti näitel

Külma sõja lõpp muutis lääneliku meediamaailma reeglistikku. Wu (2003) hinnangul oli vaja ajakirjanduslikud reeglid 90ndate alguses ümber vaadata. Mida enam on maailmas toimuv vastastiku seotud ja igakülgsest rahvusvaheline, seda enam paistab see välja meediakanalitest. Nõukogude Liidu kokkukukkumise ja Külma sõja raamistiku kadumise järgselt tuli ümber vaadata uudiste kajastamise reeglistik. Külma

sõja ajal paika pandud arusaamad ja ajakirjanike professionaalsed nõuded ei sobinud uuel ajastul enam rahvusvaheliste uudiste kajastamiseks.

Holohan (2003) uuris Haitil 80ndate lõpus ja 90ndate alguses paralleelselt tegutsenud kolme väliskorrespondentide põlvkonda, kes eristuvad selgelt oma allikakasutuse, käitumise ja suhtumise osas professionaalsesse väärtustesse. Erinevuste ja muutuste põhjuseks on mitmed rahvusvahelised ajaloolised sündmused. Järgnevalt annan Holohanile tuginedes ülevaate kolme põlvkonna töömeetoditest.

Uurimus käsitleb ajakirjanike toimimist suurenenud välisuudiste voo tingimustes ehk kriisiolukorras. 1990. kukutati Haitil esimene demokraatlikult valitud president, kes 1994. aastal peale majandusembargot ja USA sõjaväe sekkumist võimule tagasi aidati.

- Vanem põlvkond, kes alustas Haitilt raporteerimist II Maailmasõja ja Vietnami sõja vahel töötas traditsiooniliste ja rutiinsete meetodite alusel, kasutades eranditult oma allikatena institutsioonilisi rääkijaid. Vanema põlvkonna väliskorrespondendid kuulusid eliidi hulka ning suhtlesid tihedalt USA valitsuse ja kohalike võimukandjatega. Saareriigis liiguti ringi vähe ja seda koos turvalisust tagava saatjaskonnaga.
- Keskmine põlvkond, kes alustas tööd Vietnami sõja ajal või kohe peale seda, käis aktiivselt läbi vanema põlvkonnaga. Kasutades aktiivselt ametlikke allikaid, võttis keskmine põlvkond kasutusele alternatiivina mitteametlikud allikad ja uuris iseseisvalt sündmuste põhjuseid. Nii vanem kui keskmine põlvkond kajastasid sündmusi Haitil läbi Külma sõja raamistiku, lähtudes sündmuste tausta seletades ida-lääne vastasseisust.
- Noorem põlvkond saabus Haitile 80ndate lõpus ja 90ndate alguses, peale Külma sõja lõppu. See kontingent ei lävinud tihedalt võimuesindajatega ja ei olnud neist seega sõltuvuses. Noorem põlvkond liikus riigis ringi, suhtles inimestega tänavalt ja edastas vaesuses elavate inimeste elu-olu poliitilisest ja majanduslikust taustast lähtuvalt. Noorem põlvkond võttis sündmuste kajastamise aluseks Haiti ajaloo, rõhutades orjade ülestõusu ja koloniaalriigi staatusest vabanemist. Nende sõnul oli ebaaus, et Haiti seisukohti esindas vähemus, kes oli võimul ja keda tsiteeriti primaarsena vanema ja keskmise

põlvkonna sõnumites. Noorema põlvkonna sõnul läks neile Haitil toimuv isiklikult korda.

Külma sõja lõpuni kasutati selgitava materjalina kahe suurvõimu, USA ja Venemaa vastasseisu. Peale Nõukogude Liidu kokkukukkumist 90ndate alguses ei keskendunud sündmused enam niivõrd ida-lääne teljele vaid ilmusid hajusalt välja maailma erinevates punktides. 90ndate alguses alustas tegevust vaba ajakirjandus Eestis ning samal ajal hakkab levima tavainimese allikana kasutamise populaarsus. Võrdsest stardihetkest lähtuvalt on oluline uurida, kui palju kasutatakse hetkel sündmuskohal kirjutatud lugude juures allikana tavainimest.

Suhtlemine tavainimesega ei jäta ajakirjanikku külmaks ja vähendab reporteri kõrvalseisja rolli. Tumberi (2006) sõnul on neutraalsuse nõue ajakirjanikule kahe poolega asi. Ühelt poolt jäetakse tavainimene kajastamisel kõrvale, sest tema sõna ei maksa midagi ja pole uudisväärtuslik, kuid teiselt poolt ei ole sündmusi kajastatud objektiivselt, kui ajakirjanik jääb eemale tavainimese muredest ja soovidest.

Haitil töötanud noorem põlvkond suhtles aktiivselt inimestega tänavalt ning tõi teemade käsitlemisel mängu isiklikud seisukohad (Holohan 2003). Tavainimeste elu-olu kajastamine ja tausta tundmine muudab ajakirjaniku emotsionaalseks, mille tõttu kaob objektiivne pilt sündmustest. Toimuvast parema pildi saamiseks tuleb ajakirjanikul suhelda nii institutsiooniliste allikatega, kui inimestega tänavalt ning analüüsida materjali kõrvalseisjana.

1.7. Tehnoloogiline innovatsioon

Hamiltoni ja Jenneri (2004) sõnul on majanduslik surve ja tehnoloogilised leiutised muutnud välisuudiste tootmist ja tarbimist, mille tõttu on uues ja muutuv olukorras professionaalsed ajakirjanikud, kellele pakuvad konkurentsi alternatiivsed välisuudiste tootjad. Kogenud väliskorrespondendi Garrick Utley sõnul on tänapäeval igauks, kes ühest riigist teise informatsiooni saadab *de facto* väliskorrespondent. Tehnoloogiline areng on võrdsustanud välisuudiste turule sisenemise võimalusi. Olulise informatsiooni kiire edastamise tagab interneti olemasolu. Võimalus oma

informatsioon internetti üles panna, annab võimaluse igal ühel olla amatöörist väliskorrespondent.

Hamilton ja Jenner (2004) toovad ära mõningad näiteid.

- AIDSi vastase võitluse aktivist Wan Yannah alustas aastal 1994. oma kodulehel www.aizhi.org Hiinas AIDSiga seonduva kajastamist. Mujalt Hiina AIDSi probleemide kohta tollel ajal informatsiooni ei tulnud. Lehekülg on hetkel töökorras, kuid hiinakeelne tekst piirab kasutajate arvukust.
- Greenpeace'i infoleht www.greenpeace.org/international edastab organisatsiooni tegevust puudutavat teavet. Lehekülje otsingust leiab mitmeid uudiseid Tallinnas kinni peetud „mürgitankeri“ Probo Koala kohta.

Internetis levivate välisuudiste tõttu on esile kerkinud põhjendatud mure sõnumi kvaliteedi osas. Ebaprofessionaalsed kirjutajad kasutavad kergekäeliselt olematuid allikaid, levitavad kuulujutte ning tegelevad propagandaga.

Bassnetti (2005) hinnangul on interneti tõttu suurenenud ajakirjaniku töötempo. Teadmine, et uudistevoog on lakkamatu 24 tundi ööpäevas, seab ajakirjaniku pingele alla. Wu & Hamilton (2004) uurisid interneti soodustavaid ja pärssivaid külgi, küsitledes 354 reporterit ja toimetajat. 79% vastanutest leidis, et internet muutis taustainformatsiooni hankimise kergemaks. 58% ütlesid, et interneti abil on neil kergem allikaid leida ning 59% oli seisukohal, et internet aitab neil konkurente jälgida. Pärssiva poole pealt töid vastajad välja asjaolu, et internet muudab ajakirjaniku töö pingelisemaks, kuna informatsiooni tuleb tihemini ja rohkem edastada.

Interneti kasulikus avaldub sündmuskohale sõitmisele eelneval perioodil, mil on võimalik mitmete erinevate allikate põhjal luua pilt toimuvast. Eesti puhul muudab kiire informatsiooni edastamise raskemaks keelebarjäär. Sõnum tuleb töö käigus tõlkida, kirja panna, kontrollida ja teele saata. Auditoriumi infovajaduse sunnil kiirelt tegutseva ajakirjaniku professionaalsuse tase väheneb ja selle tõttu kannatab sõnumi kvaliteet.

1.8. Varasemad uuringud

Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakonnas ei ole varasemalt sündmuskohal kirjutatud välisuudseid, seal töötavaid ajakirjanike ega toimetusepoolseid valikuid uuritud. Küll on mitmel juhul käsitletud välisuudistevoogu ja võrreldud seda muu maailma väljaannetega.

Kajar Kase (2005) bakalaureusetöö teemaks on välisilm Postimehes 2003-2004, kus eraldi vaadatakse poliitilist, majanduslikku ja kultuuri ruumi. Uuritud lugudest suur osa keskendub lääne maailma kajastamisel (tabel nr 2.), kõige enam ilmub Euroopat puudutavaid lugusid, suure vahega järgnevad Põhja-Ameerika ja Lähis-Ida.

Tabel nr 2. Regioonide esinemine Postimehes 2003-2004

Regioon	Lugude arv	Protsent
Euroopa	565	66.7%
Põhja Ameerika	119	14.4%
Lõuna-Ameerika	2	0.2%
Aafrika	13	1.5%
Lähis-Ida	74	8.7%
Aasia	35	4.4%
Okeaania	2	0.2%
rv* organisatsioon	37	4.1%
Kokku	847	100%

*rahvusvaheline

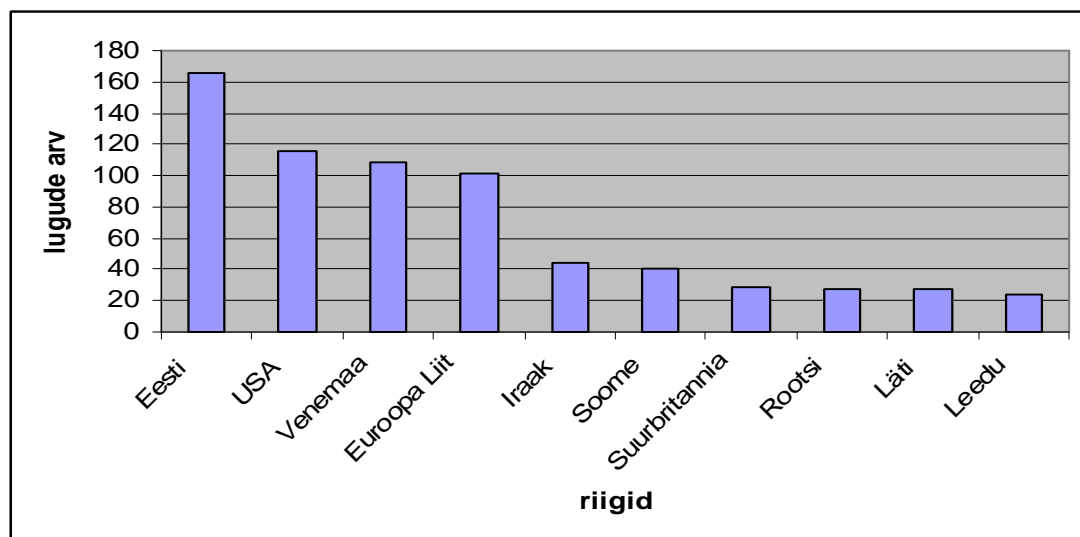
Saadud tulemused näitavad eesti meedia selget huvi lähedastele ja sarnase taustaga piirkondadele. Lähis-Ida märgatavat esinemissagedust saab põhjendada USA ja mitmete Euroopa riikide tegemistega regioonis.

Kase (2005) põhjendab Euroopa kõrget esindatust Postimehes Stevensoni (2003) väitega, et rahvusvahelistes uudistes leiab reeglina kõige enam kajastamist piirkond, kus sündmusi kajastav riik ise asub. Kase töös keskenduvad Põhja-Ameerikast

pärinevad lood peamiselt USAle, 119st kirjutises vaid kolm tükki räägivad teistest riikidest. Lähis-Ida kajastamises mängib kõige suuremat rolli Iraak, 74st loost 44 pärineb sealt. Selle Lähis-Ida riigi kõrge kajastuse põhjus on 2003. aastal alanud USA ja Suurbritannia rünnak Saddam Hussein'i ülemvõimu vastu Iraagis.

Kase (2005) tulemustes kõige enam esinenud riikide põhjal saab välja tuua nii lokaliseerimise olulisuse, kui naaberriike põhjaliku käsitluse (joonis nr 1.). Eestist on välisuudistes räägitud kõige enam, 166 korral, mis näitab välisuudiste sidumist väljaande päritolumaaga. Läheduse printsiibi olulisust tõestavad Venemaa 109, Soome 40, Rootsi 28, Läti 27 ja Leedu 24 looga. Kõrgelt on esindatud veel maailmapoliitikas olulist rolli mängiv USA 116 looga, institutsioonina Eestile oluline Euroopa Liit 101 kirjutisega ning kriisipiirkond Iraak 44 looga. Euroopa riikidest on eraldi tugeva kajastuse osaliseks saanud Suurbritannia 29 kirjutisega.

Joonis nr 1. Riikide esinemine Postimehes 2003-2004

Eesti, Saksa ja Suurbritannia kvaliteetlehti perioodil 2004-2005 võrrelnud Deniss Rutšev (2005) uurib nende väljaannete põhjal kujunevat geograafilist horisonti kujutluskaartide (*mental maps*) abil. Postimehe, *Süddeutsche Zeitung*i ja *The Times*'i ühiseks jooneks on USA kõrge esindatus, muus osas keskenduvad kolm väljaannet erinevatele riikidele. Postimehes on tugevalt esindatud ELi liikmesriigid, kahes teises ajalehes on põhjalikumalt kajastatud Aasia olulised riigid Hiina ja Jaapan ning Lähis-

Ida konfliktipiirkond Iisrael-Palestiina. Lisaks leidsid mõlemas välismaises väljaandes aktiivset kajastamist erinevad kriisikolled üle maailma ning *The Times*'i puhul ka endised Suurbritannia kolooniad. „Kokkuvõttes kajastavad välismaa lehed Euroopast väljaspool olevaid riike rohkem kui Postimees. Eesti leht keskendub lähinaabrite (Venemaa, Soome, Rootsi, Leedu), USA ja Euroopa Liidu mõjukamate riikide kajastamisele” (Rutšaikov 2005: 37).

Rutšaikovi (2005) tööst tuleb selgelt välja negatiivsete ja neutraalsete uudiste ülekaal ning positiivsete sõnumite väike hulk (tabel nr 3.). Riigiti toimib meedia sarnaselt.

Tabel nr 3. Välisuudiste modaalsus kolme lehe võrdluses

leht	positiivne	neutraalne	negatiivne	kokku
Postimees	21.1%	36.3%	42.6%	100%
Süddeutsche Zeitung	13.5%	44.2%	42.3%	100%
The Times	17.5%	34.2%	48.2%	100%

Kahe varasema uuringu põhjal võib öelda, et Eesti meedia välisuudised keskenduvad peamiselt Euroopale, USAle ja Lähis-Idale. Oluline on naabrite tegemistel pilku peal hoida ning vähe kajastatakse arengumaades aset leidvaid sündmusi. Käsitletavad teemad on peamiselt negatiivse ja neutraalse tooniga, positiivseid uudiseid on vähe.

2. Uurimisküsimused

Bakalaureusetöö tulemuste saamiseks püstitasin teoreetilise materjali ja töö eesmärkide põhjal uurimisküsimused.

- Uurimisküsimus nr 1. Millistes piirkondades kirjutatakse sündmuskohal lugusid ja miks peetakse neid piirkondi oluliseks?
- Uurimisküsimus nr 2. Millistest toimetuse poolsetest kriteeriumidest ja muudest mõjuteguritest sõltub sündmuskohal kirjutatud lugude tootmine?
- Uurimisküsimus nr 3. Millised on toimetusest sündmuskohale saadetud ajakirjaniku, püsikorrespondendi ja kirjasaatja töömeetodite erinevused ja kuidas need erinevused mõjutavad toimetusepoolseid valikuid sündmuskohal kirjutatud lugude osas?
- Uurimisküsimus nr 4. Kui suurel hulgal seostatakse kajastatavaid sündmusi Eestiga ja kui oluliseks peavad toimetused lokaliseerimist?
- Uurimisküsimus nr 5. Milline on toimetusest välislähetusele saadetud ajakirjanike allikakasutus?
- Uurimisküsimus nr 6. Millist mõju avaldab internet toimetusest välislähetusele saadetud ajakirjanike töömeetoditele?

3. Meetod

3.1. Kontentanalüüsi meetodi kirjeldus

„Sisuanalüüs ehk kontentanalüüs on kõige üldisemalt võttes uurimistehnika kommunikatsiooni sisu objektiivseks, süstemaatiliseks ja kvantitatiivseks uurimiseks ning analüüsimiseks.“ (Lauk 1995: 33) Autor lisab, et sellise lähenemise juures ei ole objektiivsus sajabrotsendiliselt tagatud, sest kategooriad ja kriteeriumid loob töö autor.

Kontentanalüüsi on defineeritud korduvalt ja mitmeti ning selle kasutamine suurenes alates 20. sajandi esimesest poolest tänu massimeedia tohutule kasvule (Titscher 2000). Autori sõnul on üheks kontentanalüüsi populaarsuse kasvu põhjuseks Harold Laswelli poolt kasutusele võetud piiritlev massikommunikatsiooni mudel. Denis McQuail (2000: 48) kujutab 1948. aastal loodud mudelit järgnevalt:

kes ütleb → mida → kellele → millise kanali kaudu → missuguse mõjuga.

Kontentanalüüsi käigus uuritakse valitud materjali ja tuuakse numbriliselt välja materjali-sisesed erinevused. Juba tööprotsess ise tegeleb interpreteerimisega. Baueri (2000) sõnul on kontentanalüüs sillaks statistilise formaalsuse ja teksti tõlgendamise vahel.

Kontentanalüüsi puhul tuleb enne andmete sisestamist paika panna kategooriad. Seejärel tuleb kogu uuritav tekst läbi töötada ja paigutada vastused kõikidesse kategooriatesse. Seda ei tee masin, vaid inimene. Bauer (2000) toob oma artiklis ära Buehleri (1934) selgituse, mille järgi sümbol kujutab maailma, kujutis väljendab allikat ja sellega pöördutakse auditooriumi poole. Tegemist on representatsiooni rekonstrueerimisega.

Kuna kategooriad loob ja täidab autor, siis tekib oht, et autor lähtub oma töös varem välja kujunenud hoiakutest. Tulemuste vaieldavusele annab aluspõhja asjaolu, et teksti lugemiseks pole paika pandud üldkehtivat reeglistikku. Siiski pole tegemist meetodiga, kus valik muutub suvaliseks ja sobima hakkab kõik. Teiselt poolt ei ole

see põhjalik lingvistiline tekstianalüüs (Bauer 2000). Vältimaks vastuste saamisel autoripoolset suunamist, pannakse kategooriad paika koostöös teiste isikutega ning enne põhjalikku andmete sisestamist viiakse läbi proovikodeerimine. Nii on käitunud antud bakalaureusetöö juures, jättes algselt kategooriad sulgemata – see võimaldab vastavalt vajadusele kategooriate-siseselt koode juurde luua. Hilisemalt saab sarnaste näitajate puhul koodid kokku võtta.

Kontentanalüüsi tulemuseks on esmalt sagedused ehk täisarvud, mida saab vajadusel edasi anda protsentidena. Risttabelite abil saab kõrvutada kodeerimise käigus saadud andmeid. Antud uuringus kasutatakse risttabelitest kõige lihtsamat – sagedustabelit. Sellist tabelit vaadates saab luua seoseid reatunnuse ja veerutunnuse vahel. Selline seos on formaalselt võttes vastastikune ja suund tõlgendatav üksnes sisu alusel (Tooding 2007). Risttabelite koostamisel on eelnevalt läbi mõeldud, mida üks või teine kategooria tähendab ning mida pakub nende „ristamine“. Lõpptulemuses ei kajastu kõik töö käigus läbi proovitud kategooriad, sest osadel juhtudel polnud tulemus antud töö jaoks vajalik.

3.2. Süvaintervjuu meetodi kirjeldus

Kvantitatiivse kontentanalüüsi kõrval on käesolevas bakalaureusetöös kasutatud kvalitatiivset süvaintervjuu meetodit. „Eeldatakse, et hästi teostatuna annab süvaintervjuu vahetumat teavet intervjuueeritava tunnete, teadmiste ja kogemuste kohta kui näiteks ankeet, kus vastusevariandid on ette antud” (Vihalemm 2007b: 1). Süvaintervjuu aitab kontentanalüüsi põhjal saadud tulemusi põhjendada ja iseloomustada.

Vihalemm (2007a: 1) kirjeldab süvaintervjuude põhjal saadud materjali läbitöötamist: „Kvalitatiivne analüüs, see tähendab materjali struktureerimine, variatiivsuse kirjeldamine ning üldistuste tegemine, põhineb üksikkoodide või mitme koodi omavahelisel kombinatsioonil saadud maatriksite või tüpoloogiate alla koondatud tekstilõikude interpretatsioonil.” Autor lisab, et töö tulemusi esitades peavad põhiväiteid illustreerima konkreetsed näited originaaltekstist tsitaatide näol. Käesoleva bakalaureusetöö jaoks transkribeeritud süvaintervjuud on teemade alusel

ühendatud ühtseks tervikuks ning eesmärkidest lähtuvalt on seletatud intervjuudest tulenevaid seisukohti ning neid tekstilõikudega iseloomustatud.

3.3. Kvantitatiivse ja kvalitatiivse uurimismeetodi seos

Kvantitatiivne lähenemine tegeleb numbritega ja kasutab statistilisi mudeleid andmestiku seletamiseks. Kvalitatiivne meetod, vastupidiselt, väldib numbreid, tegeledes sotsiaalse reaalsuse interpreteerimisega (Bauer et al. 2000).

Kahe algselt erinevana tunduva meetodi vahel on olemas siiski tihe seos. Enne, kui saab numbriliselt mõõta ühe või teise arvamuse pooldamist, tuleb need arvamused interpretatsiooni abil paika panna. Lihtne näide. Selleks, et teada saada, kuidas jaotuvad värvid lillede vahel, tuleb enne teada saada, millist värvi lilli üldse olemas on ja millised on värvid. Seejärel saab asuda loendama (Bauer et al. 2000). Tegemist on ringiga, kus tulemuste kogumiseks on eelnevalt vaja paika panna võimalikud tulemused ehk see, mille hulka jääb otsitav. Numbrilisi tulemusi peab omakorda interpreteerima, sest andmed üksi ei räägi.

Kontentanalüüsi põhjal saadud numbrilised tulemused näitavad suundumusi lõpptoodangu põhjal, kuid süvaintervjuu meetodi abil on võimalik selgitada protsessi ajal tehtavaid otsuseid ja nende mõjutajaid. Bakalaureusetöös kasutan kontentanalüüsi ja süvaintervjuu meetodite põhjal saadud tulemusi teineteise täiendamiseks.

3.4. Kasutatud andmed ja valim

3.4.1. Kontentanalüüsi abil kodeeritud materjali kirjeldus

Bakalaureusetöö tulemuste saamiseks viisin läbi kontentanalüüsi Eesti Päevalehe (EPL) ja Postimehe 2006. aastakäikude põhjal. Töö käigus kodeerisin kõik Eesti uudiste ning majandus- ja välisuudiste külgedel ilmunud väljaspool Eestit sündmuskohal kirjutatud lood. Kodeeritud on 659 trükiversioonis ilmunud kirjutist. Palju lugusid kirjutatakse välismaal sündmuskohal spordi- ning kultuurikülgedele, kuid antud töös jäid need rubriigid uurimata, sest tegemist pole nii-öelda kõvade uudistega (*hard-news*), vaid pisut pehmemate ja meelelahutuslikemate teemadega. Sündmuskohal kirjutatud looks arvestasin kirjutised, kuhu juurde oli märgitud ajakirjaniku asupaik, ja lood, kuhu polnud asukohta märgitud, kuid millest oli selgelt

aru saada autori viibimine väljaspool Eestit. Andmete sisestamiseks ja saadud tulemuste töötlemiseks on kasutatud andmetöötlusprogrammi SPSS. EPLi ja Postimehe aastakäigud 2006. a on kodeeritud 1. jaanuarist 31. detsembrini. Kahe ajalehe terve aasta jooksul ilmunud lugude põhjal saadud andmed on piisav alus järelduste tegemiseks.

Kodeerimisel on esmalt ära märgitud järjekorra number, loo pealkiri, autor nimeliselt ja kuupäev. Samuti on eristatud väljaanne ehk EPL või Postimees. Üldistest kategooriatest on veel oluline tunnus „ajakirjaniku tüüp”, mis jaguneb „Eestist sündmuskohale saadetud ajakirjanikuks”, „püsi korrespondendiks”, „kirjasaatjaks” ja „muuks”. Sündmuskohale saadetud ajakirjanikud on Eestis asuvas toimetuses töötavad ajakirjanikud, kes aeg-ajalt saadetakse teemasid kajastama väljapoole riigipiire, näiteks Liisi Poll või Krister Paris.

Püsi korrespondendid on püsivalt mõnes piirkonnas asuvad professionaalsed ajakirjanikud, kes käsitlevad põhjalikult sealseid olusid. Aastal 2006. lugesin püsi korrespondentideks Ahto Lobjakase EPList ja Neeme Raua Postimehest, esimene töötab püsivalt Brüsselis ja teine New Yorgis.

Kirjasaatjate kategooriasse liigitasin välisriigist püsivalt informatsiooni edastavad kirjutajad, näiteks Margo Pajuste Prantsusmaalt või Anna-Maria Penu Hispaaniast. Lisaks langesid kirjasaatjate alla ülejäänud vabakutselised ajakirjanikud, kes aeg-ajalt siinsetele väljaannetele oma töid saatsid. Koodi alla „muu” liigitasin välisriikide ja rahvusvaheliste organisatsioonide esindajate arvamused.

Üldiste andmete juurde kuulub veel rubriigi määratlus, kus valikuvõimalusteks on Eesti uudised, majandusuudised, välisuudised ja eriküljed, viimase all on mõeldud näiteks Tšernobõli katastroofi 20. aastapäevale pühendatud erilehekülgi. Lisaks loo maht, mis jaguneb põhilooks, teiseks looks ja lühiuudiseks. Põhilugu on üle ühe või kahe külje laotuv fookuslugu, teise loona arvestasin küljel sekundaarse suurusega kirjutisi. Lühiuudis eeldas kahe eelpool mainitu olemasolu ja jäi neile oma mahult alla.

Žanri liigitus pakub järgmised võimalused: uudis, reportaaž, intervjuu, analüüs, arvamus, persoonilugu ja muu. Analüüsiga oli tegemist juhtudel, kui kirjutatud lugu rääkis toimuva tagamaadest, näiteks Ahto Lobjakase poolt Brüsselist kirjutatud tausta seletavad lood, aga ka välismeedial põhinevad arutlevad kirjasaatjate üllitised. Persooniloo koodi võtsin eraldi kasutusele, sest mitmel juhul kirjutasi ajakirjanikud sündmuskohal ühest kindlast isikust. „Muu” tähendab erinevate žanrite läbiseegi kasutamist.

Töö üheks eesmärgiks oli sündmuskohal kirjutatud lugude eristamine geograafilise printsiibi järgi. Selle jaoks kasutasin sulgemata kategooriat „riik”, kuhu uue riigi ilmnemisel sai uue koodi lisada. Mitmel juhul liikus ajakirjanik ühest kohast teise ning loo juurde oli kirja pandud mitu asupaika, sellisel juhul valisin viimase, välja arvatud juhul, kui tegemist oli Eestiga. Lisaks esines lugusid, kus autori asukohta ei oldud juurde märgitud, kuid lugu oli selgelt kirjutatud väljaspool Eestit – need kirjutised on tulemuste saamisel samuti arvesse võetud. Kokku esines aasta jooksul 57 riiki, lisaks võimalus „pole teada”, mida tuli kasutada juhul, kui kirjutise juurde polnud asukohta märgitud ja selle tuvastamine teksti põhjal andis mitu võimalust. Riikide nimekiri on ära toodud kodeerimisjuhendis, mis asub lisa nr 1.

Tulemuste osas on riigid jaotunud regiooniti mandritest lähtuvalt, Aasiast on eraldi välja võetud Lähis-Ida. Euroopa-siseselt on eristatud järgnevad piirkonnad: Balkan, Ida-Euroopa, Eesti naabrid. Kajastusest tulenevad olulised Lääne-Euroopa riigid on eraldi välja toodud. Kodeeritud riikide kokkuvõtmist mandritest ja piirkondadest lähtuvalt võimaldab andmetöötlusprogramm SPSS.

Üldise osa lõpetab kategooria „sündmuse toon”, mis näitab üldise välisuudistevoo tonaalsust. Kategooria jaotub: negatiivne, neutraalne, positiivne. Lugude tooni määramisel on aluseks käsitletav põhiteema. Negatiivseks liigitub teema juhul, kui kirjutis käsitleb toimuvat või toimunut pärssivas toonis, tihti peale on tegemist vastuolude ja konfliktide kirjeldamisega. Näiteks lugu „Taliban on tänaseni olemas, aga keegi ei tea kui tugev ja kus”, mis keskendub rahvusvahelise terrorismi teemadele. Neutraalseks on hinnatud kirjutised, mis ei kätke endas otseselt negatiivset ega positiivset. Näiteks lugu „Uus riik soovib sõja varjust Aafrika kaardile pääseda” kirjeldab Somaalia koosseisu kuuluva Somaalimaa rahumeelseid iseseisvuspüüdlusi.

Positiivseks on loetud lugu juhul, kui seal räägitakse soodsatest arengutest või mõnest kiiduväärt olukorrast. Näiteks lugu „Saksamaa tahab tõmmata Euroopa Liidu kraavist välja”, mille järgi kavatseb Saksamaa aktiivselt tegutseda Euroopa Liidu positsioonide parandamisega maailmas ning ühtlasi jätkata liidu sisemiste murede lahendamist.

Järgnevad kaks kategooriat selgitavad Eesti kujutamist kirjutistes. Kategooria „Sündmuskohal kirjutatud loo seos Eestiga” näitab teemade lokaliseerimist. Kategooria jaotub: otsene, kaudne, puudub. Seos Eestiga puudub, kui kirjutises ei ole Eestit ega eestlasi mitte mingil kujul puudutatud. Kaudne seos on kirjutisel olemas juhul, kui käsitletava teema juurde tuuakse mõni üksik paralleel Eesti või eestlastega. Otsene seos tähendab kirjutise konkreetset sidumist Eesti ja eestlastega.

„Teema” nime kandev kategooria näitab kirjutise suundumust. Algselt lahtiseks jäetud kategooria pakub järgnevad võimalused: tavainimese elu-olu, riikidevaheline poliitika, teise riigi sise poliitika, rahvusvaheline majandus, Euroopa Liit, ajalugu, rahvusvaheline kuritegevus, eestlaste sõjaline missioon, eestlased tegutsemas piirkonnas, Eesti välisvisiit, tehnoloogia, inimhuvi. Kui kirjutis sisaldas mitut teemat, siis märkisin ära kõige primaarsema.

Tulemuste analüüsimisel määratlesin kolm Eesti ja eestlastega seotud teemat üheselt Eestiks, sest nende eristamine oli mitmel juhul keeruline ning koos näitavad nad Eesti kui põhiteema ilmumist sündmuskohal kirjutatud välisuudistes. Euroopa Liit on eraldi koodina välja toodud, sest ühenduse tegemisi kajastati väga aktiivselt. Inimhuvi tähendab pehmemaid lugusid, kus räägitakse näiteks Põhjamaade toidu populariseerimisest.

Põhjalikumalt keskendusin 659-st kirjutisest 244-le, tegemist on toimetusest sündmuskohale saadetud ajakirjanike poolse toodanguga. Nende lugude puhul jälgisin allikakasutust. „Ei/jah” (0/1) liigituse järgi märkisin ära järgmiste allikatüüpide esinemise: välisriik, rahvusvaheline organisatsioon, tavainimene, välismaine meedia, firma, Eesti, muu. Koodi „muu” kõrge tulemus pärineb asjaolust, et sinna liigitusid kõiksugu sõltumatud eksperdid, vaatlejad ja politoloogid ehk ametnikud, kes pole otseselt riigi teenistuses.

Kategooria „Allika avaldumine” jaguneb järgnevalt: parafras ja tsitaat koos, parafras üksi, tsitaat ehk intervjuu, puudub. Lisaks uurisin allikate hulka järgmiste kategooriatega: null allikat, üks allikas, kaks allikat, kolm allikat ja neli või enam allikat.

Kodeerimisjuhend asub lisas nr 1.

3.4.2. Süvaintervjuude kirjeldus

Süvaintervjuud on läbi viidud nelja inimesega: kahega EPList ja kahega Postimehest. Mõlemast väljaandest tegin intervjuu peatoimetajaga: EPList Lea Lariniga ja Postimehest Merit Kopluga. Valik langes peatoimetajatele, sest nende suunata on väljaannete pikaajalised strateegilised plaanid ja nemad näevad meediamastikul toimuvat laiemalt. Välislähetustele saatmine ja püsikorrespondentide pidamine on organisatsioonile suur väljaminek, sellekohaste otsuste tegemisel on peatoimetajatel määrav roll. Lisaks tegin mõlemast väljaandest intervjuu välisuudiste toimetuse esindajaga: EPList reporter Krister Parisega ning Postimehest toimetaja Arko Oleskiga. Ametnimetused on neil erinevad, aga tööülesanded samad: vajadusel käivad nad lähetustel, muul ajal kirjutavad toimetuses välisuudiseid. Kuna kõige enam sündmuskohal kirjutatud välisuudiseid ilmub väliskülgedel, siis oskavad selles rubriigis töötavad inimesed hästi seletada seal tehtavaid valikuid. Lisaks käivad välisuudiste toimetuse liikmed toimetusest kõige enam välislähetustel, seega teavad nad rääkida sündmuskohal tegutsemisest läbi toimetuse poliitika vaatepunkti.

Süvaintervjuu kava koostamisel konsulteerisin juhendaja ning dotsent Triin Vihalemmaga. Prooviintervjuu viisin läbi lapsepuhkusel viibinud Postimehe Eesti uudiste juhataja Priit Rajaloga, kes on ise käinud välislähetustel ja toimetuse juhatajana kokku puutunud otsustamisprotsessiga. Küsimuste püstitamisel kasutasin kontentanalüüsi abil saadud esmaseid tulemusi. Süvaintervjuude koguhulgast kasutan bakalaureusetöö eesmärkidest ja uurimisküsimustest lähtuvalt ainult teatud osasid.

Süvaintervjuu küsimustik koosneb sissejuhatusest ja kuuest osast, neid on kõikide vastanute puhul kasutatud samas järjekorras. Algselt oli plaan vastajate eelistuste järgi plokid esmalt järjestada, kuid tulemuste parema selekteerimise nimel jäi see plaan ära.

Viimasele, kuuendale plokile, mis uurib ajakirjanike töömeetodeid sündmuskohal, ei vastanud peatoimetajad.

Süvaintervjuudest tulemusi iseloomustavaid tekstilõike välja tuues, osaliselt koos siinkirjutaja küsimustega, tähistan neid vastajate initsiaalidega: EPLi peatoimetaja Lea Larin – LL; Postimehe peatoimetaja Merit Kopli – MK; EPLi välisuudiste reporter Krister Paris – KP; Postimehe välisuudiste toimetaja Arko Olesk – AO.

Süvaintervjuu küsimustik paikneb lisas nr 4. Huvitavat lugemist pakkuvad süvaintervjuud asuvad kogumahus lisas nr 5, kus küsitletute vastused on selekteeritud teemade kaupa.

4. Tulemuste esitus

4.1. Sissejuhatus

Kontentanalüüsi põhjal saadud bakalaureusetöö tulemused on esitatud nii täisarvude kui protsentidena. Esitatavad tabelid ja joonised on valminud andmetöötlusprogrammide SPSS ja Excel abiga. Süvaintervjuude põhjal saadud materjali alusel seletan tendentse, mida iseloomustan näidetega saadud vastustest.

Põhinedes teoreetilisele materjalile ja uurimisküsimustele, kasutan kontentanalüüsi ja süvaintervjuude tulemusi uuritavatest alateemadest lähtuvalt. Tulemuste osa on jaotatud mõtteliselt kolmeks: esmalt esitan uuritud lugusid iseloomustavad üldised andmed; teine osa keskendub valikutele, näidates sündmuskohal kirjutatud lugude paiknemist maailmakaardil ning seletades riikide ja piirkondade üle- ning alakajastatuse põhjuseid, peale selle tuleb juttu sündmuskohale saatmise või sealt lugude tellimise kriteeriumidest ja mõjuteguritest; kolmas osa keskendub protsessile, tuues esile eri tüüpi ajakirjanike töömeetodite plussid ja miinused. Eraldi käsitlemist leiavad kolme tüübi võrdluses kohaolu-efekti loomine ja lokaliseerimine. Viimased kaks alalõiku räägivad põhjalikumalt toimetusest sündmuskohale saadetud ajakirjanike allikakavalikust ja interneti kasutamisest eelinformatsiooni pakkujana.

4.2. Üldised andmed

4.2.1. Lugude hulk ja lugeja huvi

EPLis on aastal 2006. ilmunud 376 sündmuskohal kirjutatud lugu ning Postimehes 283 (tabel nr 4). Kodeeritud lugudest 57.1% ilmus EPLis ja 42.9% Postimehes. Ligi saja looga allajäämine on märgatav erinevus, reporteri tüübi järgi vaadates on kõik EPLi esindajad kirjutanud Postimehest rohkem lugusid. Erinevate ajakirjanike tüüpide jagunemine lehtedesiseselt on üsna võrdne, nii toimetusest lähetatud reportereid, püsikorrespondente kui ka kirjasaatjaid kasutatakse sarnastes mahtudes.

Tabel nr 4. Lugude hulk reporteri tüübi ja väljaande võrdluses

		väljaanne		kokku
		EPL	Postimees	
reporteri tüüp	toimetusest lähetatud reporter	135 35,9%	109 38,5%	244 37,0%
	püsikorrespondent	116 30,9%	75 26,5%	191 29,0%
	kirjasaatja	120 31,9%	89 31,4%	209 31,7%
	muu	5 1,3%	10 3,5%	15 2,3%
kokku		376 100,0%	283 100,0%	659 100,0%

Bakalaureusetöö jaoks läbi viidud süvaintervjuudes tõdesid vastanud, et lugejate hulgas pole tehtud ühtegi uuringut, mis küsiks publiku arvamust sündmuskohal kirjutatud lugude kohta. EPLi peatoimetaja Lea Larin usub, et välismaal kirjutatud uudised on kõrgema tasemega ning huvitavad seega lugejaid rohkem, Postimehe peatoimetaja Merit Kopli sõnul mängib ajakirjaniku sündmuskohal viibimine lugeja jaoks rolli vaid katastroofide puhul, muul ajal ei tee lugeja vahet. Krister Parise sõnul on EPL *on-line*’is sündmuskohal kirjutatud lugudele tehtav klikkide arv, nagu ka kõigi teiste lugude puhul, sõltuvuses pealkirjast ja teemast. Lugeja huvi poole pealt mainib reporter isiklikku positiivset tagasisidet.

- **LL**
Mul ei ole selle kohta küll ühtegi tagasiside uuringut, aga ma julgen loota, et nii nagu meie hindame neid väljastpoolt tehtud lugusid kvaliteetsemaks ja paremaks, ma julgen loota, et lugeja on meiega sama meelt. Lk 147.

- **MK**
Kui palju lugeja hindab Teie arvates seda, et ajakirjanik selle loo on sündmuskohalt kirjutanud?
No ega ei tea ju ausalt, võib-olla... et... ma õudselt loodan et ta teeb vahet, aga kui päris aus olla, niukse küünikuna, siis ma usun et nad ei tee mingit erilist vahet. See ei ole nagu see, kas Prantsuse valimistest, eriti valimistest, kirjutatakse seal kohapeal või siin, mitte mingit vahet ei ole. Vahe tuleb sisse ainult mingite katastroofide ja nendega, ma arvan, et seal see loeb. Lk 147.

- **KP**
Mida ma näen, on see, et hmm... nojah, kui vaadata on-line`is neid enim loetud lugusid või klikkide arvu siis on näha, et see väga ei loe rolli, et loeb ikka teema ja pealkiri, mitte see et ta on kohapealt tehtud. Aga no samas, ma saan personaalset tagasisidet inimestelt, kes loevad mu lugusid, siis on loomulikult hinnatud tegelikult ikkagi need mu reportaažid. Ma arvan, et lugejatele meeldib neid kokkuvõttes lugeda, isegi kui see võib-olla ei kajastu kuskil mujal. Lk 147.

4.2.2. Lugude modaalsus ja jaotumine rubriigiti

Negatiivse ja neutraalse tooniga lood on ülekaalus (tabel nr 5), moodustades kokku 90.9% kõigist ilmunud lugudest, kusjuures negatiivse tooniga lugude arv ulatub üle poole koguhulgast. Positiivse tonaalsusega sündmusi väljaspool Eestit kajastatakse vähe, nende hulk jääb alla ühe kümnendiku.

Tabel nr 5. Kõikide lugude modaalsus

		Lugude arv	Protsent
toon	positiivne	60	9,1
	neutraalne	250	37,9
	negatiivne	349	53,0
	kokku	659	100,0

Domineerivalt kõige rohkem on ilmunud sündmuskohal kirjutatud lugusid välisuudiste rubriigis (tabel nr 6), suure osa oma lugudest kirjutavad sinna püsikorrespondendid ja kirjasaatjad. Toimetusest teele saadetud ajakirjanikud on kirjutanud lugusid ka Eesti uudiste külgedele, tegemist on tavaliselt eestlaste ja Eesti tegemisi mujal maailmas kajastavate lugudega, näiteks Jaanus Piirsalu kirjutis EPLis „Eesti sõdurid tabasid Iraagis pommipanijad”. Mitmel puhul kirjutab Eesti uudiste külgedele välismaalt loo sama toimetuse töötaja – see näitab ajakirjanike töömeetodite muutumist, kodumaised uudised kätkevad endas välismaiseid dimensioone. Majanduskülgedele kirjutatakse väljaspool Eestit vähe.

Tabel nr 6. Ajakirjaniku tüüpide jaotumine rubriigiti

		reporteri tüüp		
		toimetusest lähetatud reporter	püsi-korrespondent	kirjasaatja
rubriik	Eesti uudised	41 16,8%	3 1,6%	6 2,9%
	välis	185 75,8%	186 97,4%	203 97,1%
	majandus	9 3,7%	1 ,5%	
	eriküljed	9 3,7%	1 ,5%	
kokku		244 100,0%	191 100,0%	209 100,0%

Intervjueeritavate sõnul on välisuudiste toimetuses toimunud spetsialiseerumine: piirkondi ja teemasid käsitlevad kindlad inimesed, kuid kuna tegemist on inimkoosluselt väikeste kollektiividega, siis on oluline universaalsuse säilimine.

- **AO**

Spetsialiseerumine, niimoodi, tavaliselt ongi niimoodi välja kujunenud, et me ei ole põhjalikult spetsialiseerunud, oleme kergelt spetsialiseerunud oma toimetuses, mingitele riikidele, mingitele teemadele. Lk 113.

- **KP**

Kellel on kogemusi selliste konfliktitsoonide kajastamisel, siis saadetakse ikka pigem tema sinna kuskile sõjapiirkonda. Kui keegi on noh näidanud ennast tugeva Soome või Saksa spetsialistina või midagi sellist, siis tema. Mina olen rohkem selline universaal. Lk 114.

Lea Larini sõnul käivad Eesti uudisteajakirjanikud välismaal lugusid kirjutamas, kui nende kompetents seda nõuab. Mõlema lehe peatoimetaja hinnangul võiks majandusuudiste toimetus rohkem väljas käia, sest see annaks ülevaate valdkonna arengust mujal maailmas.

- **LL**

Teine võimalus Eesti uudisteajakirjanikele on see, et me siiski lähetaime neid välismaale, kuna Eesti uudiste osakonnas on ekspertiisi koht olemas ka Eesti ja sise- ja välispoliitika jaoks. Lk 133.

Majanduse ja komanderingutega on selliseid lood, et ei meenu väga midagi, nad käivad väga harva. On vaadanud Eesti poole pealt asju, üldiselt käivad nad vähe ja tegelikult nad võiksid käia rohkem, kuna tegelikult võiksid nad ära katta ka Eesti ärimeeste areaali. Palju Ukrainas ja Riias tegutsetakse. Lk 134.

- **MK**

Majandusest sai vähe räägitud, ega nad eriti ei käi ka, nad käivad messidel. Mida ma pean tähtsaks, et nad oma valdkonnas messil käiksid, et need suured rahvusvahelised messid on ikkagi olulised, põllumajandus mess a la, et nad teaksid, oleksid kursis, mis maailmas toimub. Lk 133.

4.3. Piirkonnad

4.3.1. Üle- ja alakajastatud piirkonnad

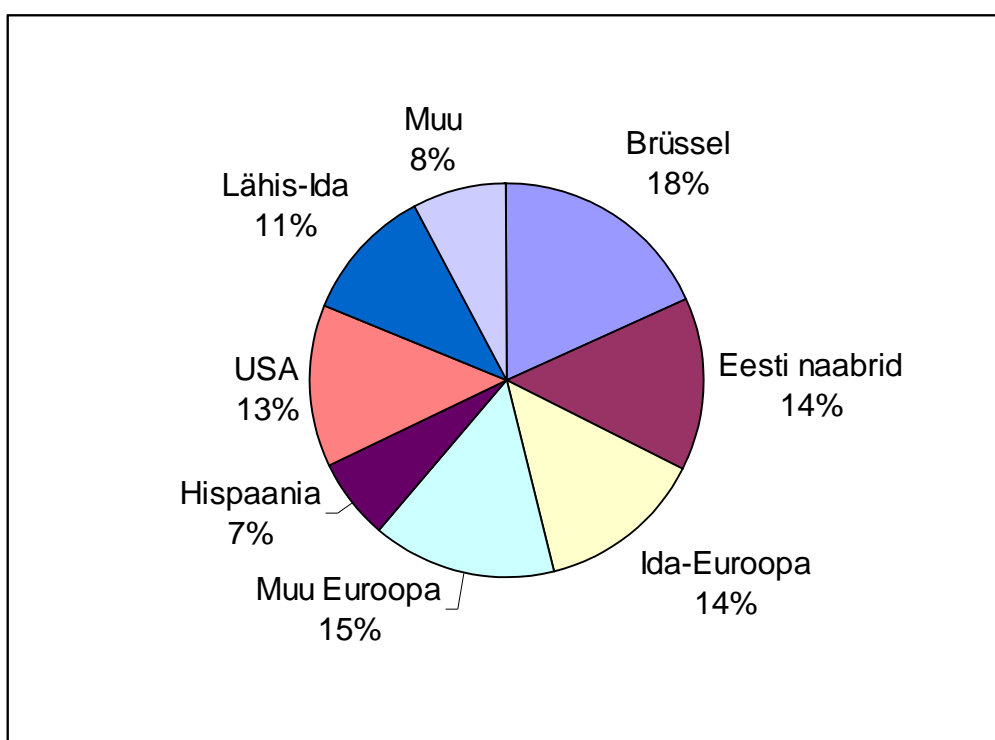
Mandritest on Eesti jaoks olulised Euroopa, Põhja-Ameerika ning Aasiast eraldi seisev Lähis-Ida, lähedusprintsipi arvestades on oluline meie naabrite tegevus ja lisaks seob meid Ida-Euroopaga sarnane taust. Põhjalikku maailmajagude, piirkondade ja riikide jaotumist EPLi ja Postimehe vahel saab vaadata lisas nr 2. Tabel nr 7 näitab Euroopa suurt ülekaalu, võrreldes teiste maailmajagudega, järgnevad Põhja-Ameerika ja Lähis-Ida. Ülejäänud piirkondades on Eesti ajakirjanikud sündmuskohal viibinud harvadel juhtudel.

Tabel nr 7. Lugude jaotumine maailmajagude kaupa

	Lugude arv	Protsent
Maailmajagu Euroopa	440	66,8
Aafrika	9	1,4
Lähis-Ida	74	11,2
Lõuna-Ameerika ja Kesk-Ameerika	5	,8
Põhja-Ameerika	99	15,0
Okeaania	1	,2
pole teada	6	,9
Aasia	25	3,8
kokku	659	100,0

Joonis nr 2 näitab sündmuskohal kirjutatud lugude jaotumist üle maailma, tõstes eraldi esile Euroopa jagunemise ning koondades vähem kajastatud riigid ja piirkonnad „muu” alla. Euroopa Liidu koridorides toimuv leiab Brüsseli näol kõige enam kajastamist, samuti on kõrgelt esindatud meie naaberriigid ja Ida-Euroopa. Ülejäänud Euroopast kirjutatakse sündmuskohal küll muu maailmaga võrreldes põhjalikumalt, kuid Lääne-Euroopa, Balkan ja ülejäänud alad ei ole nii süvitsi käsitletud kui meie naabrid ja Ida-Euroopa, drastiliselt kerkib esile vaid Hispaania, mis tuleneb sealsetest aktiivsetest kirjasaatjatest.

Joonis nr 2. Sündmuskohal kirjutatud lugude jaotumine kõikide lugude arvestuses üle maailma

Piirkonniti vaadates kajastab EPL rohkem Euroopas ja Lähis-Idas toimuvat ning Postimees keskendub Põhja-Ameerikale (tabel nr 8). Sellist jaotumist saab põhjendada püsikorrespondentide asukohtadega, EPLile kirjutab pidevalt Ahto Lobjakas Brüsselist ning Postimehele Neeme Raud New Yorgist. Lähis-Ida suurema esindatuse kohta EPLis otsest seletust ei ole, põhjus võib peituda ajakirjanike ja toimetuse suuremas aktiivsuses.

Tabel nr 8. Enimkajastatud piirkondade jaotumine väljaannete kaupa

		väljaanne		kokku
		EPL	Postimees	
maailmajagu	Euroopa	269 61,1%	171 38,9%	440 100,0%
	Lähis-Ida	55 74,3%	19 25,7%	74 100,0%
	Põhja-Ameerika	24 24,2%	75 75,8%	99 100,0%
	Aasia	14 56,0%	11 44,0%	25 100,0%

Euroopa ja Ameerika jagunemist EPLi ja Postimehe vahel tõstavad esile väljaannete töötajad. Kui EPL peab alakajastatuks Ameerika sise poliitiliselt olulisi sündmusi, siis Postimees kurdab Euroopa Liidu madala kajastatuse üle. Merit Kopli lisab, et enne Jaanus Piirsalu Moskvasse lähetamist, oli Eesti meedias alakajastatud Venemaa. Loogiliseks peetakse Euroopale, Põhja-Ameerikale ja Lähis-Idale keskendumist, kuid teisi piirkondi ei jäeta teadlikult kõrvale. Nende madala kajastuse põhjuseks on väliskülgede väike maht, mille tõttu tuleb Eesti positsioonist lähtuvalt langetada valikuid.

- **KP**

No vahepeal oli ju tendents kajastada väga palju Lähis-Ida ehk lähtuda eeskätt mitte Eesti, vaid USA lugejate huvidest, ja vanasti dikteeris tema valikul väga palju BBC, mis omab väga suurt mõjujõudu. Alakajastatuse koha pealt, ma ütleksin siiski, Päevalehes on väga nõrk kajastus sellest, mis puudutab USA-d, USA sisemisi arenguid ja see selge, et see mõjutab meid kõvasti rohkem, kui meie kajastuse põhjal võiks arvata. Meil on täiesti küllaltki adekvaatne kajastus Euroopa Liidust süüdivast, ma ei pea silmas, et see on piisav, ma pean silmas, arvestades et kui palju on kõikidele muudele teemadele rõhku või üldse ruumi, siis on ta adekvaatne. Lk 104.

- **MK**

Tegelikult alakajastatud on Euroopa Liit ja tänu sellele, et Jaanus Piirsalust on Moskvas, siis on Venemaa järgi jõudnud, oleksid kuu aega või paar kuud tagasi küsinud, siis oleksin Venemaa kohta öelnud alakajastatud. Ka seoses sellega, et Igor Taro kes enne oli SLÕhtulehe korrespondent Moskvas, on nüüd Postimehes, siis on tõusnud. Mingi hetk, kohe mitu aastat, kus Vene teema oli täiesti alakajastatud, ma arvan, et see on vale, Vene teemat peab kajastama samamoodi kui Euroopa Liitu. Lk 105.

Lähis-Ida kajastamist püütakse piirata ning muuta analüüsipõhiseks, iga plahvatus ei vääri leheruumi. Lähis-Ida kajastuse teeb kõrgeks välismeedia mõju ning lisaks paiknevad seal Eesti sõdurid, kuid rahvuskaaslaste tegemised piirkonnas on ennast uudiskriteeriumina ammendamata.

- **LL**

Ma ei ütle, et on vähe või on palju, ma ütlen kajastuse enda ideoloogia kohta seda, ma ei tea, kuidas meil see õnnestub, et meie poliitika on selline, et nii Lähis-Ida kui Iraagi ja Afganistani puhul ei ole oluline kajastada igat väiksemat seika, igat plahvatavat pommi, vaid oluline oleks Eesti lugejale arusaadavaks teha nende otsuste taust, et sisuliselt peame me valgustama nende riikide ajalugu nende kõikide konfliktidega. Me peame rääkima inimestele just neist ideoloogiatest, mis on nende liikumiste taga, konflikt on ideoloogias. Lk 105.

- **KP**

Milline on Eesti Päevalehe poliitika Lähis-Ida kajastamisel?

Vaikiv kokkulepe on, et nii vähe kui võimalik. Üldiselt sünnivad seal mingisugused plahvatused, mida võib ära mainida lühiuudises ja mingisugused arengud mis on iseenesest nonevents. Lk 106.

- **MK**

Ülekajastatud on minu hinnangul Lähis-Ida, selgelt ülekajastatud. Ma tean neid põhjuseid ka, põhjus on selles, et väga sageli välistoimetused võtavad, lähevad lihtsa vastupanu teed, et noh enamasti pead hommikul teemad valima, kus on, võtad, mis on uudised, BBC, CNN on need. Postimehes vähemasti ma olen selle suutnud täiesti jõuga lihtsalt välja ajada, olulised asjad olgu ära märgitud, aga ei enam. Lk 106.

Selles mõttes, et sõidamegi, selles mõttes on õige, et Afganistan, Iraak, seal oleme käinud, kohati nagu liiga palju. Praegu on juba nii, et enam, minu jaoks on esimene küsimus, kas see lugejat huvitab, Tõenäoliselt alguses kindlasti, mida need Eesti sõdurid seal teevad, aga enamasti lähevad sinna, uuesti kirjutavad ju ikka ja sama asja, ega vahepeal ei ole seal midagi erilist muutunud. Lk 106.

4.3.2. Euroopa

Lääne-Euroopa riike käsitletakse kahes väljaandes erinevalt. Hispaanias ja Itaalias toimuvast kirjutatakse sündmuskohal suurel hulgal EPLis, kuid nii-öelda Euroopa Liidu südameks nimetatavad Saksamaa ja Prantsusmaa leiavad aktiivsemat sündmuskohal kajastamist Postimehes (tabel nr 9). Hispaanias töötab EPLi jaoks kirjasaatja Anna-Maria Penu ning Itaalias Ülle Toode, Postimehel on kirjasaatja Margo Pajuste Prantsusmaal. Belgia kõrge esindatuse põhjuseks on EPLi püsikorrespondendi Ahto Lobjakase järjepidev töö Brüsselis. Belgia asemel võib kategooriat nimetada ka Euroopa Liiduks või Brüsseliks, sest eraldi Belgia sise- või välispoliitilistest tegemistest juttu ei ole.

Tabel nr 9. Lääne-Euroopa riikide esinemine väljaandest lähtuvalt

		väljaanne		kokku
		EPL	Postimees	
riik	Hispaania	35 81,4%	8 18,6%	43 100,0%
	UK	8 38,1%	13 61,9%	21 100,0%
	Belgia	109 90,1%	12 9,9%	121 100,0%
	Itaalia	17 94,4%	1 5,6%	18 100,0%
	Prantsusmaa		26 100,0%	26 100,0%
	Saksamaa	2 25,0%	6 75,0%	8 100,0%

Euroopa suurriikide kajastuse hulga sündmuskohal määrab paljuski kirjasaatjate olemasolu, lisaks mängib olulist rolli keelebarjäär. Osad piirkonnad ei vaja sündmuskohal viibivaid kirjasaatjaid, Inglismaa ja Saksamaa saab toimetusest keeleoskusele toetudes ära katta, aga osade riikide kajastamise puhul on takistuseks nii keelebarjäär kui kirjasaatjate puudumine.

- **AO**

Ärgem unustagem siiski, et kõik Eesti ajakirjanikud räägivad inglise keelt, mis tähendab et Inglismaa ei jää mitte sugugi tähelepanuta ja domineerib rahvusvahelist infovoogu. Ja Postimehes on väga tugev saksa keele

kompetents, meie jälgime ka seda, mis seal toimub niimoodi, et ei ole vaja, kes väga koha peal jälgib. Lk 108.

- **LL**

Siin on täpselt see sama asi, et me saame teha seda, milleks meil on inimesed. Terve selle loovkollektiivi töö, täpselt samal põhjusel, et me ei ole leidnud selliseid inimesi, et võib-olla Saksamaa ja Prantsusmaa kui Euroopa Liidu süda oleksid olulisemad, aga me ei ole leidnud sealt püsivalt kirjutavat stringer`it. Lk 108.

4.3.3. Naabrid

Eesti naaberriikidest on kõige enam leidnud sündmuskohal käsitlemist Rootsi, Soome ja Venemaa. Vähem Läti ja Leedu ning veelgi madalamalt Poola (tabel nr 10). Soomes toimusid 2006. aastal presidendivalimised ning Rootsis pandi paika uus valitsus. Neid sündmusi käidi sündmuskohal kajastamas, lisaks töötab mõlema lehe jaoks riikides kirjasaatja. Eraldi nimekiri aktiivsematest kirjasaatjatest ning nende paiknemist asub lisas nr 3. Venemaa kajastamise sündmuskohalt teeb kõrgeks seal käinud toimetuse ajakirjanikud, viibides juba sündmuskohal kirjutatakse sealt mitu lugu, näiteks EPLi Krister Paris käis G8 tippkohtumisel Peterburis, kus kirjutas neli lugu.

Tabel nr 10. Naaberriikide esinemine väljaandest lähtuvalt

		väljaanne		kokku
		EPL	Postimees	
riik	Soome	13	10	23
		56,5%	43,5%	100,0%
	Rootsi	20	5	25
		80,0%	20,0%	100,0%
	Läti	6	6	12
		50,0%	50,0%	100,0%
	Leedu	5	3	8
		62,5%	37,5%	100,0%
	Venemaa	13	9	22
		59,1%	40,9%	100,0%
	Poola	1	2	3
		33,3%	66,7%	100,0%
kokku		58	35	93
		62,4%	37,6%	100,0%

Kuigi meie lähinaabrite juures toimuvat kajastatakse sündmuskohal, peavad toimetused seda siiski madalaks. Selline puudujääk on oluline teema, sest küsides süvaintervjuudes üldiselt ala- ja ülekajastatud piirkondade kohta, hakati esimesena rääkima naabrite alakajastatusest. Kõige teravamaks probleemiks peetakse Läti ja Leedu madalat esinemist, suurimaks takistuseks on keelebarjäär. Soome puhul pole keelebarjäär niivõrd takistuseks ja aastal 2007. on Venemaa kajastust EPLis suurendanud Jaanus Piirsalu viibimine regioonis.

- **LL**

Minul on kurb meel isiklikult, et me teame väga vähe oma naabrite tegemistest. Meil ei ole väga palju teadmisi, mis toimub Lätis, Leedus ja tegelikult Soomes, mis on kõigest 80 kilomeetri kaugusel, mis on keeleruumis, mis on vägagi kättesaadav. Lk 103.

- **AO**

Alakajastatute hulka võib kindlasti lugeda Läti ja Leedu, kus meil ei ole korrespondente ja kus see keelebarjäär väga tugevalt takistab seda adekvaatset kajastamist. Mingid tähtsündmused ja kui neid peab ka tegema läbi võõrkeelsete agentuuride, siis see ei ole nii vahetu ja kasulik info lugejate jaoks. Lk 103.

- **MK**

Ja lähivälismaa on alakajastatud. Kindlasti Läti, Leedu, iseasi ka Soome, kuigi Soome puhul võib öelda nii, et ega seal väga midagi ei juhtu, et kui seal midagi on, valitsus tehakse või midagi juhtub, mingi õnnestus, siis Soomet ikka kajastatakse, siin on põhjus täiesti selge. Läti, leedu keele oskajaid ei ole, et soome keelt ikka osatakse, kuigi nüüd muidugi märksa vähem kui varem. Lk 105.

4.3.4. Ida-Euroopa

Sarnast ajalugu omavatest Ida-Euroopa riikidest on kõige enam sündmuskohal kirjutatud Valgevenest, Ukrainast ja Ungarist (tabel nr 11). Valgevenes toimusid presidendivalimised, kus opositsioonil puudus võimalus sõna sekka öelda, lisaks külastas Krister Paris Euroopa viimast diktatuuri aasta jooksul korduvalt. Ungaris toimusid rahutused, kuna inimesed ei olnud rahul peaministri käitumisega. Ukrainast räägiti oranži revolutsiooni järellainetuse tõttu ning aastal 2006. täitus 20 aastat Tšernobõli tuumakatastroofist – selle daatumi tõttu viibisid mõlema väljaande esindajad tsoonis. Bulgaarias ja Rumeenias käidi uurimas 2006. aasta lõpus Euroopa Liiduga ühinenud riikide tegemisi.

Tabel nr 11. Ida-Euroopa esinemine väljaandest lähtuvalt

		väljaanne		kokku
		EPL	Postimees	
riik	Valgevene	14 58,3%	10 41,7%	24 100,0%
	Ungari	4 44,4%	5 55,6%	9 100,0%
	Ukraina	6 46,2%	7 53,8%	13 100,0%
	Bulgaaria	1 20,0%	4 80,0%	5 100,0%
	Rumeenia		1 100,0%	1 100,0%
kokku	46 51,1%	44 48,9%	90 100,0%	

Kui Ida-Euroopa sündmuskohal kajastamise põhjusena võib eeldada ühist ajalugu, siis tegelikult on neile riikidele keskendatud erinevate teravate sündmuste tõttu, millede puhul otseallikas tagab kallutamata informatsiooni.

- AO
Konflikt on oluline Ungaris, kui need jamad olid, siis läks kohale meie reporter. Lk 110.
- LL
Ungari puhul oli otsustusmomendi puhul väga lihtne, oli väga selge, et seal toimub midagi, millest oleks vaja saada adekvaatne pilt. Paremat materjali kui ükskõik millise uudisteagentuuri vahendusel. Lk 117.

4.3.5. Põhja-Ameerika

Põhja-Ameerikast kirjutatakse lugusid peamiselt USAst, Kanada on teisejärguline ja Mehhikost pole üldse juttu (tabel nr 12). Postimehe heaks töötab New Yorgis püsikorrespondent Neeme Raud, kes sellega muudab USA kajastuse sündmuskohal põhjalikumaks kui EPLil. Merit Kopli sõnul on USA kajastamist siiski viimasel ajal piiratud.

Tabel nr 12. Põhja-Ameerika esinemine väljaandest lähtuvalt

		väljaanne		kokku
		EPL	Postimees	
riik	USA	19 20,2%	75 79,8%	94 100,0%
	Kanada	5 100,0%		5 100,0%
kokku		24 24,2%	75 75,8%	99 100,0%

- MK

Neeme Rauaga oli see, et ta oli väga aktiivne meil, väga aktiivne kirjutaja, kirjutas meile iga päev loo, mis tähendas seda, et kahest välisküljest üks oli Ameerika. Siis küsid, kas see lugeja on nüüd õudselt õnnelik, kui ta kuuleb igast väiksest naginast Ameerika sisepoliitikas, külgede kaupa, no ei ole. Lk 116.

4.3.6. Lähis-Ida

Lähis-Ida riikidest on põhjalikult kajastatud Iraak, Afganistan ja Liibanon (tabel nr 13). Kahes esimeses viibivad Eesti sõdurid, kelle tegemisi Eesti riigivõimude abiga on käidud jälgimas. 2006. aasta suvel puhkes Iisraeli-Liibanoni sõda, mida EPLi toimetusest käis sündmuskohal kajastamas Ivar Soopan. Araabia Ühendemiraatides käis EPLi ajakirjanik Ivar Soopan kajastamas vanemveebel Andrei Koroli kohtuasja ning Gruusias toimuvast andis ülevaate Krister Paris. Lähis-Ida kajastamise põhjuseks on selle regiooni oluline side Euroopa ja USAGA ning Eesti sõdurid Afganistanis ja Iraagis lubavad seda teemat mugavalt lokaliseerida Eestiga. Eelpool räägitud üle- ja alakajastatuse kohta ütlesid mõlema väljaande peatoimetajad, et just Lähis-Idale on liigselt keskendunud ja mõlemas väljaandes püütakse seda piirata.

Tabel nr 13 Lähis-Ida esinemine väljaandest lähtuvalt

		väljaanne		kokku
		EPL	Postimees	
riik	Afganistan	13 100,0%		13 100,0%
	Iraak	7 33,3%	14 66,7%	21 100,0%
	Gruusia	8 66,7%	4 33,3%	12 100,0%
	Armeenia	1 100,0%		1 100,0%
	Aserbaidzaan	1 100,0%		1 100,0%
	Liibanon	11 91,7%	1 8,3%	12 100,0%
	Süüria	2 100,0%		2 100,0%
	Araabia Ühendemiraadid	5 100,0%		5 100,0%
	Iisrael	7 100,0%		7 100,0%
kokku		55 74,3%	19 25,7%	74 100,0%

4.4. Toimetusepoolsed valikud

4.4.1. Uudiskriteeriumite roll otsuse langetamisel

Ajakirjanike sündmuskohale saatmise juures on kõige esmasem ja olulisem kriteerium otsuse langetamine, kas saata või mitte. Sündmus võib kulmineeruda või aja edenedes settida, ühelt poolt võib väljaanne olulise sündmuse maha magada, kuid teiselt poolt teha kulutusi, mis ei tasu ennast ära. Õigeaegse tegutsemise tarvis tuleb võõrsil aset leidvaid arenguid pidevalt jälgida.

- LL
Kõige esimene märksõna, mis mulle komandeeringutega seostub, on otsustamisraskus. Et millisel hetkel, näiteks selle kevadise Ukraina kriisi ja segaduse puhul. Näiteks praegusel ajal me olemegi siin omavahel otsustamisraskuses, et kas sinna oleks vaja kedagi koha peale saata. Lk 116.

Ajakirjanikud saadetakse sündmuskohale, kui midagi on juhtunud või hakkab juhtuma. Kõige esimeseks kriteeriumiks lähetusele saatmisel on sündmus ja selle mõõtmed: kui on tegemist suure ja ülemaailmse teemaga, siis läheb sinna kohale Eesti ajakirjanik. Mida lähemal on sündmus Eestile, seda olulisemaks see muutub, meid huvitavad Soome presidendivalimised, sest tulemused puudutavad kaudselt siinseid olusid ja naaberriiki pääseb kergesti ligi. Kindlasti ei tohi unustada riigi ja rahvuse printsiipi – kui kusagil maailmas toimub midagi olulist Eesti ja eestlastega seotult, siis on see põhjuseks sinna kohale sõita.

- LL
Poliitika, geograafiline printsiip, eestlaste osalus. Maailma mastaabis tähelepanuväärne sündmus või suure ulatuse ja mõjususega sündmus. See võib olla ka mitte konkreetne sündmus vaid mingisugune kindel piirkond või areaal, kus toimub üldisemalt või on siis üldiselt tähelepanuväärne meie endi seisukohalt sinna kedagi saata. Lk. 109.
- MK
Postimehe puhul on täiesti selge, reegel on üks, kui maailmas ükskõik kus, siin ei mängi rolli kaugus, ükskõik kus, no midagi sellist, mis Eesti inimesi puudutab, isegi kui ei puuduta, vaid on lihtsalt ääretult oluline, tuleb sinna kohale sõita. Näiteks Londoni pommilahvatused 2005, see oli nii et juhtus, kohe võtsime lennukipiletid ja kohe lendasime. Lk 110.

Postimehe ja EPLi vahel tuleb välja huvitav erinevus: kui esimene paneb väga selgelt oma plaanid paika, siis teine läheb aeg-ajalt ilma kindla fookuseta kajastama uusi ja

huvitavaid piirkondi. Krister Parise puhul on ametinimetuse poolest arvatavasti tegemist ainukese välisuudiste reporteriga Eestis, ülejäänud välisuudiste toimetuse töötajate puhul on tegemist eelkõige toimetajatega. Kuigi ametinimetuste tööülesanded kattuvad, seisneb nende erinevus reporteri suuremas liikumises ja vabamas teemade valikus. Oluline on üldistest andmetest siinkohal meelde tuletada, et EPL läkitas toimetuse reporteri sündmuskohale 26 võrra enam juhtudel kui Postimees.

- KP
Kui kuskil on mingisugused põnevad piirkonnad, millest rahvusvaheline meedia kirjutab, aga Eestis ei tea keegi mitte midagi, siis minna lihtsalt kajastama, kuidas seal üldse elatakse, mis seal üldse sünnib. Näiteks Transnistria. Lk 110.
- AO
Selliseid olemusloo reise mul ei tule küll ette, et saadame kellegi kuskile, vaatame, kuidas seal elu läheb. Ikka on mingi konkreetne sündmuslik ajend selle tarbeks, meie ressursid on nagu nad on ja me saame pühenduda sellele, mis on kõige olulisem. Lk 111.

4.4.2. Rahaliste vahendite ja inimressursi piiratus

4.4.2.1. Toimetusepoolne rahastamine

Välislähetused ja püsikorrespondendi ülevalpidamine on rahaliselt kulukas ning see mängib lugude planeerimisel olulist rolli. Kui püsikorrespondentide kulud on kindlad, siis toimetuse ajakirjanike lähetusi tuleb vaadata igakordselt eraldi. Kirjasaatjate tasustamine on vähem kulukas. Eesti kiire majandusarengu valguses kasumit tootvad väljaanded saavad aina enam võimaldada reporteritele lähetusi, mis on küll kulukad, aga tagavad objektiivse ja vahendamata kajastuse.

- LL
Välisvisiitide puhul maksavad ajalehed ja mitte vähe. Ma ei usu, et midagi kinni makstakse, kui ma neid hindu vaatan. Lk 136.
- MK
Postimehe reegel on siiski see, et me ei lasegi reisi kinni maksta. Et me ei ole nii vaesed, et me ei suudaks oma ajakirjaniku kohale saata. Ja see on minu jaoks ääretult põhimõtteline küsimus, ma ei taha et keegi maksab kinni minu ajakirjaniku reisi. Lk 137.
- KP
Mängib raha. See on peamine kriteerium, ikkagi suhteliselt vähe on raha nende jaoks. Kui arvestada lennukipiletite hindu, pluss päevarahasid, pluss

ööbimist, siis põhimõtteliselt saab meie toimetus teha ühe komandeeringu kuskile Euroopasse kuus, mis on päris okei. Lk 139.

- KP kirjasaatjatest
Peamiseks põhjuseks ikkagi seda, et me ei suuda neid motiveerida mitte millegi muu kui lihtsalt edevusega, et see raha, mis me pakume, on ikkagi liigagi väikene. Lk 108.

4.4.2.2. Kaasrahastatud reisirid

Siinkohal käsitlen peamiselt toimetusepoolset rahastamist – kinnimakstud reise ja nende erinevaid vorme, vastanute ütlustest tuleb välja sellise rahastamise olulisus. Ajakirjaniku mõjutamist töö ei puuduta. Lähetuse iseloomust tulenevalt on koostöö reisi korraldamisel kohati lubatud. Vastustest ilmneb, et oma kulud on kõrged, kuid mitmel juhul tuleb ette siiski kulude optimeerimist kaasfinantseerimisel fondide, saatkondade ja institutsioonidega.

- AO
Valdavalt kutsuja maksab. Seal on ka erinevaid juhtumeid, nende visiitide puhul on mingi osa, mis toimetus maksab. Brüsseli ja Strasbourgi reisirid on kõik valdavalt kinni makstud. Lk 136.
- MK
Kui palju selline rahastamine võib ajakirjaniku mõjutada?
Ma ütlen et ELil ma ei näe seda ohtu, noh kusjuures ma ise seda väga paranoiliselt seda jälgin, et ma ei näe, see, et inimestele seletatakse mingeid tauste, mingite direktiivide taustu, mida ta mõjutab, inimene saab lihtsalt targemaks. Lk 137.
- KP
On olnud üks kord leping, see oli Avatud Eesti Fondiga, et nad tahtsid enda ära mainimist artiklis, selle ma lahendasin lihtsalt sellega, et ma panin reportaaži lõppu, et sõit sai teoks Avatud Eesti Fondi toel, sellega asi piirdus, sest ma ei kajastanud üldse mitte seda mida nemad tahtsid, vaid hoopis enda teemasid. Lk 137.

4.4.2.3. Inimressursi jaotumine

Lähetuste planeerimisel tuleb arvestada toimetuse liikmete arvukuse ja välislähetuse kestvusega. Eemalviibivat ajakirjanikku suudetakse küll katta, kuid mitte pika perioodi jooksul, sest töökoormus muutub ebaproportsionaalseks ja see hakkab häirima lehe väljaandmist.

- LL
Organisatsiooni struktuur on üles ehitatud, et üksikisiku lahkumine ei mõjuta seda tulemust. Ei maksa unustada, et vastupidine efekt on ka olemas, et kui see inimene naaseb või loo kirjutab. Lk 138.
- AO
Kui on juba kaks inimest ära, siis see peab olema juba väga lühike ajavahemik, muidu inimesed kohapeal koormavad end tööga üle. Lk 139.

4.5. Ajakirjanike tööalased spetsiifilised oskused

4.5.1. Üldised andmed

Järgnevalt võrdlen kolme ajakirjaniku-tüübi – toimetusest sündmuskohale saadetud ajakirjaniku, püsikorrespondendi ja kirjasaatja – tövõtete erinevusi, vaadates nii nende geograafilist paiknemist kui ka tööviljakust. Seejärel käsitlen põhjalikult erinevatest tüüpidest lähtuvalt kohaolu-efekti loomist ja lokaliseerimist. Lisaks vaatan toimetusest sündmuskohale saadetud ajakirjaniku allikakasutust ning interneti kasutamist eelinformatsiooni hankimisel.

Tabel nr 14. Eri tüüpi ajakirjanike poolt kirjutatud lood regiooniti

		reporteri tüüp			kokku
		toimetusest lähetatud reporter	püsi-korrespondent	kirjasaatja	
maailmajagu	Euroopa	157	107	165	429
	Aafrika	4		5	9
	Lähis-Ida	61	5	8	74
	Lõuna-Ameerika		1	4	5
	Põhja-Ameerika	9	78	12	99
	Aasia	11		14	25
kokku		242	191	208	641

Tabelist nr 14 selgub, et kõrgelt kajastatud Põhja-Ameerika ja Lähis-Ida toetuvad püsikorrespondentidele ja toimetusest saadetud ajakirjanikele. Kirjasaatjaid esineb kõikides regioonides, millest domineerib Euroopa.

LL

- *Stringer`ite rollis on meil ju inimesed, kes elavad sellistes kohtades, kuhu meie enda ajakirjanike pole kohapeale võimalik saata. Iseenesest on toimetuse*

poliitikanä olnud soov välisloimetusele, et meil oleks stringer`ite võrgustik üle maailma. Lk 118.

Brüsselis ja New Yorgis töötavate püsikorrespondentide välja ilmumine Lähis-Idas ja Lõuna-Ameerikas (tabel nr 14), näitab selle ajakirjaniku tüübi muutunud rolli, vajadusel sõidetakse põhipiirkonnast tööd tegema mujale.

Toimetusest sündmuskohale saadetud ajakirjanikud kirjutavad kõige enam põhilugusid (tabel nr 15), Eestist välisriiki saadetud ajakirjanik peab tasa teenima tema peale tehtud kulutused. Kuna tihti ilmub ühest piirkonnast mitu lugu ja neid ilmub ka samas numbris, siis on põhjendatud sekundaarsete lugude ja lühiuudiste esinemine. Püsikorrespondendid kirjutavad väljaandele järjekindlalt, tegemist on toimetuse jaoks lisatööjõuga ning kuna toimeus ise samuti lugusid toodab, siis ei panda püsikorrespondendi lugusid küljele alati põhiloona. Kirjasaatjate lood on suures osas põhilood, mille põhjuseks võib pidada välismaalt tulevat informatsiooni iseenesest. Osade riikide puhul ei oma toimeus keelebarjääri tõttu toimuvast ülevaadet ja seega otsustab kirjasaatja teema sisu üle ning teadmatuses pannakse materjali lehte suures mahus.

Tabel nr 15. Reporterit tüüp võrdluses loo mahuga

		loo maht			kokku
		põhilugu	teine lugu	lühiuudis	
reporterit tüüp	toimetusest lähetatud reporter	192	41	11	244
		78,7%	16,8%	4,5%	100,0%
	püsikorrespondent	89	86	16	191
		46,6%	45,0%	8,4%	100,0%
	kirjasaatja	142	59	8	209
		67,9%	28,2%	3,8%	100,0%
	muu	11	4		15
		73,3%	26,7%		100,0%
kokku		434	190	35	659
		65,9%	28,8%	5,3%	100,0%

Üheks kriteeriumiks ajakirjaniku sündmuskohale saatmisel on tema spetsiifilised tööalased oskused, milledest üheks olulisemaks on kindlasti keeleoskus, aga peale selle tuleb valikute tegemisel arvestada ajakirjanike spetsialiseerumisega. Toimetusesiseselt on ära jaotatud piirkonnad ning teemad, kuid see ei tähenda, et üks

ajakirjanik ei saa teist vajadusel asendada, mõningase spetsialiseerumise kõrval jäädakse universaaliks.

- LL

Neil on ka seal oma spetsialiteet, Krister Paris endise Vaba Euroopa ajakirjanikuna kajastabki pigem neid meie uusi demokraatiasid, Ukrainat, loodetavaid tulevase demokraatiasid, Valgevenet. Kaivo Kopli on käinud viimasel ajal Afganistanis, eelmisel aastal, hetkel ta on Süürias, ja Heiki, kellel on ka küll huvi Araabiamaade vastu, pigem Heiki Suurkask on universaali rollis. Vajadusel käinud Saksamaal, käsitlemas tulevase ELi eesistujamaa plaane kajastamas, on käinud Soomes tippkohtumisel Putini ja Lääneriikide vahel. Lk 117.

- AO

Teiseks on spetsialiseerumine, niimoodi, tavaliselt ongi niimoodi välja kujunenud, et me ei ole põhjalikult spetsialiseerunud, oleme kergelt spetsialiseerunud oma toimetuses, mingitele riikidele, mingitele teemadele. Aga kindlasti on see väga oluline, et kui on mingi seminar linnugripist, siis lähen sinna mina, mitte keegi teine. Mingid sellised asjad. Lk 113.

4.5.2. Kohaolu-efekt ja lokaliseerimine

4.5.2.1. Kohalolu-efekti loomine

Kui ajakirjanik töötab välisriigis, siis peab lugeja seda aduma, tegemist on ise sündmuskohal hangitud informatsiooniga. Vastasel juhul saaks sellise loo ära kirjutada toimetuse laua tagant telefoni teel. Sündmuskohal viibiv ajakirjanik peab looma kohalolu-efekti, sellega täidetakse toimetusepoolset nõuet. Siinkohal tuleb arvestada, et just reportaaži elementidega luuakse lugejatele võõrastest piirkondadest pilt.

- AO

Valdavalt, kui sa oled sündmuskohal, siis oodatakse ka sellist kohaloleku-efekti, reportaažlikku ja inimlikumat asja, et näidata, et sa ikka oled kohapeal. Lk 125.

- KP

Järelikult siis mingisugused detailid kohapealt, mis on selgelt näha, et inimene on leidnud need ise. Lk 125.

Meeleolu ja kohaliku elu kirjeldust lubab kõige enam kasutada reportaaž. Kõige enam kasutatav žanr läbi kolme reporteri tüübi on uudis – püsikorrespondendi ja kirjasaatja puhul ulatub see üle 60% (tabel nr 16.). Toimetusest teele lähetatud ajakirjanik kirjutab uudistega võrdselt palju reportaaže, täites sellega toimetusepoolset kohalolu-efekti nõuet. Samuti kuuluvad toimetuse ajakirjaniku töömeetodite hulka intervjuu ja persoonilugu, püsikorrespondendid ja kirjasaatjad viljelevad neid žanre vähem. Analüüsivaid, teiste materjalil põhinevaid lugusid kirjutavad kõik tüübid üsna võrdselt.

Tihti amatöörlike ajakirjanduslike oskustega kirjasaatjad kasutavad teistest enam arvamuse vormi, tegemist on lugudega, kus kumab läbi inimese suhtumine, lisaks on kirjasaatjad kirjutanud neli arusaamatu või tugevalt vahelduva žanriga lugu. Kirjutaja tüüp „muu” on arvamuse avaldaja või ajakirjanduse töövaldkonda prooviv poliitik.

Kõige suuremat variatiivsust žanrite kasutamisel näitab toimetusest teele saadetud ajakirjanik. Kuigi ta ei tunne hästi võõramaiseid olusid, on tema oskused ja teemale lähenemine professionaalne, sõltuvalt olukorrast valitakse kajastamise viis.

Tabel nr 16. Žanr võrdluses reporteri tüübiga

	reporteri tüüp				kokku
	toimetusest lähetatud reporter	püsi-korrespondent	kirjasaatja	muu	
zanr					
uudis	86 35,2%	133 69,6%	131 62,7%		350 53,1%
reportaaž	87 35,7%	3 1,6%	16 7,7%	1 6,7%	107 16,2%
intervjuu	24 9,8%	1 ,5%	3 1,4%	2 13,3%	30 4,6%
analüüs	35 14,3%	43 22,5%	37 17,7%	3 20,0%	118 17,9%
arvamus	2 ,8%	7 3,7%	15 7,2%	9 60,0%	33 5,0%
persoonilugu	10 4,1%	4 2,1%	3 1,4%		17 2,6%
muu			4 1,9%		4 ,6%
kokku	244 100,0%	191 100,0%	209 100,0%	15 100,0%	659 100,0%

4.5.2.2. Teemade lokaliseerimine

Lokaliseerimise puhul on tegemist ühe olulise nõudega ajakirjanikele, välismaad puudutav lugu huvitab lugejat, kui seal sisaldub kodumaine dimensioon.

- MK

See kontakt Eestiga on väga tähtis, juba see, et hea on lugu siis, kui seal on toodud paralleel Eestiga, või kuidagi seotud, Eesti olusid arvestades kirjutatud. Lk 124.

Välisuudiste puhul ei ole alati võimalik teemasid Eesti ja eestlastega siduda, sest need käsitlevad teisi riike ja teisi valdkondasid. Vaadates sündmuskohal kirjutatud lugude põhiteemasid, siis Eestit puudutati esmasena pisut üle ühe kümnendiku juhtudest (tabel nr 17). Kõige enam on kirjutatud lugusid traditsioonilistel välisuudiste teemadel, riikidevahelistest suhetest ning teiste riikide sisepoliitikast, lisaks Euroopa Liit, millest eraldi teemana räägiti piisavalt palju, et luua eraldi kood.

Tabel nr 17. Lugude jaotumine teemade kaupa

	lugude arv	protsent
teema Eesti	73	11,1
tavainimese elu-olu	38	5,8
riikide vaheline poliitika	149	22,6
teise riigi sisepoliitika	226	34,3
rahvusvaheline majandus	24	3,6
Euroopa Liit	74	11,2
Ajalugu	20	3,0
rahvusvaheline kuritegevus	19	2,9
tehnoloogia	6	,9
inimhuvi	30	4,6
kokku	659	100,0

Kõiki kodeeritud lugusid vaadates seostatakse Eestit otseselt või kaudselt kokku ühel kolmandikul juhtudest, otseselt 20.3% ja kaudselt 13.4% (tabel nr 18). Ülejäänud lugudes Eestit ei mainita, mis on võõraid piirkondi kajastavate välisuudiste puhul loogiline. Toimetusest sündmuskohale saadetud ajakirjanikud seostavad teemad otseselt või kaudselt Eestiga pooltel juhtudel (tabel nr 19), püsikorrespondendid teevad seda veerandi lugude juures ja kirjasaatjate kontakt Eestiga on nõrk. Eestist pärit ajakirjanik teab, mis siinmail toimub ja oskab teemasid vastavalt sellele üles ehitada.

Tabel nr 18. Lugude seos Eestiga

	lugude arv	protsent
seos otseselt	134	20,3
kaudselt	88	13,4
puudub	437	66,3
kokku	659	100,00

Tabel nr 19. Lugude seos ajakirjanike tüüpidest lähtuvalt

reporteri liik	lugude arv	Eestiga seotud	Eestiga mitte seotud	kokku
toimetuse ajakirjanik	244	51.6%	48.4%	100%
püsikorrespondent	191	28.3%	71.7%	100%
kirjasaatja	209	16.7%	83.3%	100%

Eestist välismaale saadetud ajakirjanik suudab teemat hästi siduda siinsete oludega ja on oma tööülesannete täitmisel professionaal, kes kogub ise informatsiooni, mitte ei vahenda kohalikku meediat. Merit Kopli hindab kõige enam sündmuskohal kirjutavaid toimetuse ajakirjanike, sest need suudavad näha sidet Eestiga, teiste ajakirjanike tüüpide juures väheneb side seda rohkem, mida kauem on ajakirjanik Eestist eemal.

- MK

Kõige paremat tööd teevad ikkagi need, kes on toimetusest lähetatud, ja põhjus on täpselt selles, et nad teavad, nad on kontaktis Eestiga. Nendel on see olemas, mis kaob ju täiesti ära mõlema teise osas. Lk 124.

- LL
Kui ajakirjanik satub kohapeale, siis tuleb sealt korrektsed artiklid, aga midagi jääb nagu justkui puudu. Lk 118.

4.5.3. Püsi­korrespondentide ja kirjasaatjate eripärad

4.5.3.1. Püsi­korrespondent

Aastal 2006. töötasid püsi­korrespondentidena Neeme Raud ja Ahto Lobjakas, keda täiemahuliseks selle ajakirjaniku tüübi esindajaks Postimehe ja EPLi juures pidada siiski ei saa. Neeme Raud on ametlikult ETV ja Eesti Raadio USA korrespondent, keda Postimees kasutab, ning EPL jagab Ahto Lobjakase kulusid Raadio Vaba Euroopaga. Aastast 2007. töötab täielikult EPLi omakapitalil Venemaa püsi­korrespondent Jaanus Piirsalu. Eesti jaoks töötav püsi­korrespondent viibib püsivalt sündmuskohal ning on põhjalikult kursis kohalike oludega. Ahto Lobjakas kirjutab enamuses taustainformatsioonil põhinevaid analüüsivaid lugusid ja teeb ajakirjaniku tööd vähe. Neeme Raud teeb rohkem ajakirjanikutööd, mida nõuab temalt kohustus ETV ja Eesti Raadio ees.

- LL Ahto Lobjakasest
Ta on siiski selles osas täiesti unikaalne, et ta raporteerib kohapealt, mitte, mis seal konkreetselt toimub, vaid ajab konteksti. Lk 121.
- KP Ahto Lobjakasest
No tema töövõtted on, ta saab eeskätt komisjoni pressikatelt sellist värsket infot ja teistelt ka siseinfot, aga ta on selles mõttes üsnagi passiivne korrespondent. Lk 122.

Püsi­korrespondentide pidamine on kulukas väljaandele ja väljakutse ajakirjanikule. EPL hindab aastast kulutust miljoni krooni peale, Postimees peab seda summat suuremaks.

- LL
Oleme me arvutanud püsi­korrespondent kusagil maailmas on miljoniprojekt aastas. Lk 109.
- MK
Piirsalu näitel, miljoniline projekt aastas?
Nii vähe... noh mille pealt kokku hoida, ma arvan et see ei ole koht, mille pealt kokku hoida. Lk 116.

Lisaks tekib kulutuste tasateenimisel ehk pidevas püsikorrespondendi avaldamises Eesti meedia ressurssidest lähtuvalt kummaline olukord, kus välisuudiste toimetus on tööta ning vähesed välisuudiste küljed on kaetud ühe ja sama teemaga.

- MK

Tänases Päevalehes on välistoimetusel ainult üks lugu ja see on Piirsalu. Okei, lugu on väga hea, midagi ei ütle, aga siin tekib ju see küsimus, kas tõesti midagi muud välismaal ei toimu. Ruumipuudusel mahub sisse Piirsalu, ja seda tuleb panna nii palju kui vähegi võimalik, et ta need kulud tasa teeks. Ühelt poolt kannatab ühtepidi lugeja, kes saab teisi uudiseid vähem, mida ta peaks saama, päevaleht peab ikkagi kajastama mingit spektrit maailmast. Teisipidi kannatab otsapidi see välistoimetus, nendel ei ole seal ju midagi, ilmselt, kuidagi, peab ilmselt koomale tõmbama, üks kirjutab sul lehe täis, mida need teised seal istuvad. Lk 116.

Kuigi püsikorrespondentide ülalpidamine on kulukas, eelistaksid toimetused seda ajakirjaniku tüüpi kasutada rohkem, takistused seab professionaalsete inimeste puudumine ja püsikorrespondendi pingeline töö.

- LL

Ja ma ei salga, et Eesti olukorda arvestades oleks tegelikult riiklikes huvides, kui riik suudaks erameedia organisatsioonidega koostööd teha ja toetada, näiteks konkreetselt toetada Euroopa Liidu temaatika kajastamist, sest see mõjutab kõikide eestlaste igapäevaolu. Aga Eesti meediaorganisatsioonidel on see siiani ülejõu käinud, et luua püsivaid korrespondendipunkte Brüsselis. Lk 109.

- MK

Kui palju me oleme otsinud Euroopa Liitu inimest, ma oleks ka valmis saatma sinna kohe inimese, aga ei ole seda inimest. Lk 122.

4.5.3.2. Kirjasaatja ehk stringer

Tegemist on pigem informatsiooni vahendaja kui ajakirjanikuga, kes laiendab väljaande võimalusi. Eesti väljaannete hüvaks töötavad kirjasaatjad on suures osas amatöörid, kes kirjutavad oma lõbuks, nende ajakirjanduslik tase on väga varieeruv ning neil puudub otsene kohustus lugusid kirjutada. Kirjasaatja positiivseks pooleks on kohalike olude põhjalik tundmine.

- KP

Hmm... nende kohalolu on kahtlemata väga tervitatav, sageli ikkagi saame ikkagi sellist originaalsemat infot, kui saab sellistest mainstream lääne kanalitest. Lk 119.

- LL
Stringer ju põhimõtteliselt erineb tavaajakirjanikust selle poolest, et tema töö võib moodustada ka sealse meediaruumi refereeringu. Stringer'ite seas on väga erineva kirjutamisoskuse ja suutlikkusega inimesi. Lk 118.
- AO
Sellist otsest ajakirjaniku, reporteri tööd nad väga tihti küll ei tee. Lk 118.
- MK
Sa ei saa tema peale kindel olla, esiteks, ta ei ole kohustatud sulle üldse midagi tegema. Lk 120.

4.5.3.3. Juhuslikkuse printsiip püsikorrespondentide ja kirjasaatjate kasutamisel

Jälgides püsikorrespondentide ja kirjasaatjate paiknemist maailmakaardil ning kuuldes sellise jaotumise põhjuseid, ilmneb juhuslikkuse printsiip. Lugejani jõudev informatsioon sõltub väga mitmetest määramatutest teguritest. Välisuudiste tootmise muudab kaootiliseks inimressurssi puudus, selle jaotumine tutvuste kaudu ning paiknemine Eestile väheolulistest piirkondades, näitena võib tuua Tai esindatuse mediakaardil.

- AO
Korrespondentide süsteem võiks olla Eesti meedias märgatavalt parem, praegu ta on selline, noh, pooletoobine. Lk 141.

Ülemaailmse kirjasaatjate võrgustiku väljakujunemist takistab nii keelebarjäär kui ka inimeste puudumine, kes ei peakski olema niivõrd professionaalid vaid pigem suutma informatsiooni järjepidevalt edastada.

- MK
Need stringer'id kipuvad olema jumala suvalistes kohtades. Et noh need, see on selles mõttes küll Eesti ajakirjanduse probleem, et puudub üldse süsteemne valik. Lk 120.
- AO
Eesti korrespondentide süsteem ei toimi, ei ole sellist järjepidevust, rotatsiooni. Lk 141.

Kui kirjasaatjaid pole võimalik leida, siis kahe püsikorrespondendi töösuhte väljakujunemist põhjendatakse pigem varasemate kontaktide, kui professionaalsete otsustega. Toimetused vajavad püsikorrespondente, kuid oskuslikest inimestest on puudu.

- MK
Nojah, tegelikult on see jumala joppamise asi, suvaline asi. Eesti on nii väike, et üks on selle sõber ja see kirjutab sealt, nii see kujuneb. Lk 122.
- AO
Korrespondentide küsimus on üldse Postimehele valus teema, et me nagu ka pidevalt tunneme, et oleks tarvis kedagi, eriti Brüsselis, kus see kohapeal olek ja koridorides käimine on äärmiselt oluline. Lk 141.

4.5.4. Toimetusest sündmuskohale saadetud ajakirjaniku

allikakasutus

4.5.4.1. Allikate avaldumine ja hulk

Allikakasutust uurisin ainult toimetusest sündmuskohale saadetud ajakirjanike poolt kirjutatud 244 loos. Kõige enam kasutavad toimetuse ajakirjanikud oma lugude kirjutamisel parafraasi ja tsitaati koos (tabel nr 20) – see on loomulik, sest tegemist on ajakirjandusliku loo loogilise ülesehitusega. Ainult parafrasidel põhinevad lood on võrdses suuruses intervjuude hulgaga ning allikatele pole viidatud ehk siis oma kogemuse põhjal on lugusid kokku kirjutatud vähe. Kõige enam on kirjutatud lugusid, mis sisaldavad endas nelja või enam allikat (tabel nr 21), kuid sellegi poolest on erineva allikate hulgaga lood jaotunud üsna võrdselt, ilma allikateta lugusid on vähe. Parafraasi ja tsitaadi kasutamine koos korralike allikate hulgaga näitab ajakirjanike professionaalset taset.

Tabel nr 20 Allikate avaldumine

		lugude arv	protsent
allika avaldumine	parafras ja tsitaat	184	75,4
	parafras	26	10,7
	tsitaat e. intervjuu	26	10,7
	puudub	8	3,2
		244	100,0

Tabel nr 21. Allikate hulk

		lugude arv	protsent
allikate hulk	0	10	4,1
	1	60	24,6
	2	43	17,6
	3	58	23,8
	4 või enam	73	29,9
	kokku	244	100,0

4.5.4.2. Institutsioonilised allikad või inimesed tänavalt

Toimetusest sündmuskohale saadetud ajakirjanikud kasutavad kõige enam allikana välisriikide esindajaid (tabel nr 22). Palju on sõna saanud tavainimesed ning üsna võrdselt on välisuudistes rääkinud Eesti esindajad ning „muu” all mõeldud ametiisikud, kes pole riigi teenistuses. Kohalikule meediale ja firmade esindajatele on välisuudistes vähe viidatud.

Tabel nr 22. Erinevate allikate esinemine

Allikas	lugude arv
Välisriik	105
Tavainimene	89
Eesti esindaja	79
rv* organisatsioon	41
Kohalik meedia	17
Firma	9
Muu	89
Kokku	410

*rahvusvaheline

Kuigi kokkuvõttes kasutatakse institutsioonilisi allikaid rohkem kui tavainimest, on viimane siiski leheveergudel selgelt märgatav. Vajadusel leiab reporter tavainimese kiires korras tänavalt, kuid institutsioonilise allikaga rääkimiseks tuleb eelnevalt kohtumine kokku leppida. Tavainimene lisab loole inimlikku tunnetust, mis toob teksti ligemale laiale lugejaskonnale, kuid pole sedavõrd kaalukas kui ametlik allikas. Võimukoridorides tehakse otsuseid, mida tavainimene tunnetab ja kogeb, sellest omavahelisest seosest lähtuvalt on mõlemat allikatüüpi vaja kasutada. Reportaaž eeldab pigem tavainimese kasutamist allikana ning uudis institutsiooniliste rääkijate esitamist.

- AO

Analiisis selle kohta, mis toimub, see saab tulla ainult ametlikumatelt allikatelt. Inimene tänavalt saab anda vürtsi sellele loole, ta ei saa kunagi olla esmane infoallikas. Lk 150.

- KP
Sõltub mõnevõrra, mis on eesmärk, ma üritan peamiselt kirjeldada kahte asja, üks on täpselt poliitika ja otsused, ja teine asi, kuidas inimesed tunnetavad seda ja kuidas on meeleolud. Lk 150.

Institutsiooniliste allikate plussideks on nendepoolse informatsiooni kaalukus, kuid võõraste ametnike küsimine on raskendatud, sest Eesti ajakirjanik ei ole põhjalikult kursis kohalike oludega. Tavainimese kasutamine allikana aitab luua pildi kohalike meeleolude spektrist.

- AO
Meie oma korrespondentidega, kes lähevad eksprompt kohale, mingiks sündmuseks, ei suuda alati väga süvitsi minna. Lk 151.
- KP
Kui ma olen rääkinud piisavalt, isegi viis inimest, see annab juba mingisuguse valimi ja mingisuguse sellise ettekujutuse. Lk 150.

4.6. Internet ja muud kanalid eelinformatsiooni pakkujatena

Sündmuskohale sõitev ajakirjanik peab tegema eeltööd, ennast võõrsil toimuvaga kurssi viima ning tänapäeval pakub internet selleks hea võimaluse. Siiski ei saa jätta arvestamata muid allikaid, milleks võivad olla välisriigi saatkonnad Eestis või isikupõhised allikad sündmuskohal, kellest ajakirjanik osasid võib tunda juba eelnevate kontaktide põhjal. EPLi ja Postimehe välisuudiste toimetuste esindajad hindavad interneti kasutegurit kõrgelt, kuid mainivad, et selle kasutamine võrreldes teiste allikatega on pisut liigne. Arko Oleski hinnangul pakuvad välismeedia kanalid adekvaatset pilti, eriti, kui vaadata neid võrdlevast aspektist.

- AO
Vaadata internetist ajalehti, agentuure, igasugu analüüse, et noh ettevalmistava tööna mingit muud alternatiivi ju ei olegi. Kõige alus on töö välismeediaga, välisagentuuridega. Minu arust annavad nad adekvaatse, oleneb, milliseid kanaleid kasutada. Erinevate kanalite võrdluses saab mingi pildi kätte küll. Lk 149.
- KP
Ma arvan, et ma kasutan võib-olla seda isegi natuke ebaproportsionaalselt palju, just nimelt interneti materjali. Lk 148.

Kui internet annab laiema, tihti analüüsil põhineva, ülevaate võõrsil toimuva kohta, siis ajakirjaniku enda allikad pakuvad konkreetsemat informatsiooni ja seletavad inimeste hulgas levivaid seisukohti.

- KP

Taustamaterjalina ma kasutan eeskätt neid inimesi kellest ma tean, et neil on adekvaatne ettekujutus, neid paar inimest on, muid ma kasutan nagu tunnetuse kirjeldamisel. Lk 148.

- AO

Oma allikad on märksa väärtuslikumad, just sellise info väärtuslikkuse mõttes. Lk 148.

5. Järeldused ja diskussioon

5.1. Järeldused

Eesti kvaliteetpäevalehtedes EPL ja Postimees ilmub sündmuskohal kirjutatud lugusid protsentide järgi üsna võrdselt. Suhtarve vaadates ilmub EPLis toimetuse ajakirjanike poolt sündmuskohal kirjutatud lugusid 26 võrra enam kui Postimehes, kulutusi arvestades teeb see suure erinevuse. Kõikide sündmuskohal kirjutavate ajakirjanike lugusid liites on EPLis ilmunud aasta jooksul ligi sada lugu enam kui Postimehes, vahendamata informatsiooni hulk on ühe väljaande kasuks, millest võib järeldada EPLi tugevamat orientatsiooni sündmuskohal kirjutatud välisuudistele.

Võrdluses 2005. aastal erinevates väljaannetes välisuudiseid uurinud Rutšeikovi töö tulemustega saab esile tõsta lugude sarnast negatiivset ja neutraalset modaalsust, sündmuskohal kirjutatud lood on pisut negatiivsemad kui välisuudised üldiselt. Üle poolte uuritud lugudest on negatiivse tooniga, üks kümnendik vaid positiivsed ja ülejäänud neutraalsed. Negatiivsed tooniga uudised meeldivad lugejatele rohkem, sest nad sisaldavad endas kurioosumeid, neid mõistetakse üheselt ja neid on meedial kergem leida. Lugejahuvi tagamise eesmärgi tõttu mängib negatiivsuse kriteerium kulukate välislähetuste planeerimisel olulist rolli.

Rubriikidevahelises jaotumises domineerivad oma eesmärgist lähtuvalt välisuudiste küljed, majandusuudiste ajakirjanikud käivad lähetustel vähe, kuid Eesti uudistetoimetusest liiguvad ajakirjanikud aeg-ajalt võõrsile. Hamilton ja Jenner (2004) rõhutavad tänapäevaste uute ajakirjanikutüüpide tekkimist, kelle hulgast üks on kodumaalt välismaal toimuvat kajastav ajakirjanik (*local foreign correspondent*). Sisetoimetuse ajakirjanik seostab välismaal toimuva kohalike teemadega ja Eesti näite puhul liigub riigipiiridest väljapoole. Sisetoimetuse reporteri välismaale liikumise põhjuseks on eestlaste tegutsemine mujal maailmas, tegemist on peamiselt lugudega, mis ilmuvad Eesti uudiste külgedel, traditsioonilisi välisuudiseid sisetoimetuse ajakirjanikud ei kirjutata.

Kuna puuduvad uuringud, mis näitaksid lugejatepoolset suhtumist sündmuskohal kirjutatud lugudesse, ei oska toimetuste liikmed nende mõju hinnata, arvestades nii

kõrgendatud huvi kui apaatse suhtumisega. Sündmuskohal kirjutatud välisuudseid toodetakse ajakirjanduslikest põhimõtetest lähtuvalt, lootes, et see tõstab lugeja silmis väljaande väärtust.

Järgnevalt annan ükshaaval vastused uurimisküsimustele.

5.1.1. Piirkondade jaotumine ja nende olulisus

- Uurimisküsimus nr 1. Millistes piirkondadest kirjutatakse sündmuskohal lugusid ja miks peetakse neid piirkondi oluliseks?

Piirkondadest domineerib Euroopa, järgnevad USA ja Lähis-Ida, muudes piirkondades on enim sündmuskohal kirjutatud Aasiast, kuid seda marginaalselt. Tulemus vastab Nosseki (2004) seisukohaga, mille järgi välisuudiste valik sõltub väljaande päritolumaa geograafilisest, poliitilisest ja kultuurilisest sarnasusest kajastatavate piirkondadega. Eesti jaoks on oluline jälgida Euroopa Liidu (EL) ja USA arenguid, siinne meedia loob pildi läänelike väärtushinnangute alusel. Samade teemade kajastamine ja nendest arusaamise kindel loogika aitab luua ühtset kogukonda, mis Eesti puhul on üheks riigi ja kodanike turvalisuse garantiiks.

Läänelik meediaruum kajastab Eesti liitlaste huvisid Lähis-Idas, täna on Eesti otseselt seotud Afganistanis ja Iraagis toimuvaga ning meedias leiavad need riigid aktiivset kajastamist. Kuna Lähis-Ida temaatika on ühekülgne, kuid sellest siiski pidevalt kirjutatakse, peavad toimetused regioonile selgelt ülekajastatuks ja püüavad seda olukorda muuta analüüsiva teemakäsitlusega. Igast plahvatuses ja vigastuses ei räägita, pigem püütakse ideoloogiate valgustamise abil selgitada toimuvat laiemas plaanis.

Kahe väljaande võrdluses toimub püsikorrespondentide asukoha tõttu jaotumine, mille järgi EPL räägib rohkem EList ja Postimees USAst. Mõlema väljaande toimetusest kostub puudujäägina just see piirkond, mis teisel on tugevalt esindatud. Väljaütlemine ei tulene konkurentsist, sest see sisuliselt puudub, väljaannete jaoks on pigem tegemist puuduliku kajastusega.

Kõige teravamalt kerkib alakajastatud piirkondadest välja Baltikum, sest keelebarjääri tõttu pole pädevaid inimesi ja seega saadakse Lätist ja Leedust vähe kohalikku informatsiooni. Soomest ja Rootsist pärineb rohkem sündmuskohal kirjutatud lugusid ning aastast 2007. on Jaanus Piirsalu Moskvast viibimisega märgatavalt tõusnud Venemaa käsitus. Meiega sarnase ajaloo Ida-Euroopa väärib kohalesõitmist eelkõige seal aset leidvate kriiside tõttu.

Eesti meedia kajastab sündmuskohal pigem eeskujuks olevaid riike kui sama taustaga piirkondi. Bassnetti (2005) sõnul leiab arengumaades toimuv kajastamist katastroofide ja kriiside puhul. Eesti meedia on suunatud rohkem stabiilse Lääne-Euroopa poole, Ida-Euroopa leiab käsitlemist nii-öelda solidaarsusest, kui seal midagi juhtub.

5.1.2. Sündmuskohal kirjutatud lugude planeerimine

- Uurimisküsimus nr 2. Millistest toimetusepoolsetest kriteeriumidest ja muudest mõjuteguritest sõltub sündmuskohal kirjutatud lugude tootmine?

Esimene ja kõige olulisem kriteerium on sündmuse ja teema olemasolu iseenesest. Kui aset leiab maailma mastaabis oluline sündmus, siis kajastab seda kohapeal Eesti ajakirjanik. Järgnevalt on oluline lähtuda geograafilisest lähedusest ja teema seotusest Eesti või eestlastega. Postimehest rohkem toimetuse inimesi võõrsile saatev EPL lubab endale teemade ja piirkondade valikul suuremat vabadust, tuues sellega Eesti lugejateni värskeid teemasid.

Toimetuse ajakirjanike sündmuskohale saatmisel tuleb arvestada rahaliste vahenditega, kuid nende pealt vajadusel kokku ei hoita, aeg-ajalt aitavad lähetusi finantseerida toimetuse seisukohalt neutraalsed organisatsioonid, milleks võib olla näiteks Avatud Eesti Fond või mõne võõrriigi saatkond. Pigem seab piirid inimressursi puudumine, välisuudiste toimetuse väike kollektiiv ei saa olla korraga lähetustel, keegi peab rubriigi Eestis kokku panema. Toimetuse otsused sõltuvad esmalt inimestest ja seejärel rahast.

5.1.3. Eri tüüpi ajakirjanike töövõtted ja toimetusepoolsed valikud

- Uurimisküsimus nr 3. Millised on toimetusest sündmuskohale saadetud ajakirjaniku, püsikorrespondendi ja kirjasaatja töömeetodite erinevused ja kuidas need erinevused mõjutavad toimetusepoolseid valikuid sündmuskohal kirjutatud lugude osas?

Toimetusest sündmuskohale saadetava ajakirjaniku valikul mängivad rolli reporteri tööalased spetsiifilised oskused, põhjalikud teadmised piirkonnast ja temast. Välismaale minevad ajakirjanikud ei vali piirkondasid huupi, vaid riigid ja teemad on spetsialiseerumisest lähtuvalt jagatud.

Püsikorrespondendi poolt pakutavate teemade hulk laieneb juhul, kui ajakirjanik lahkub oma igapäevasest asukohast. Aastal 2006. käis Ahto Lobjakas näiteks Aserbaidžaanis ning Neeme Raud Argentiinas. Klassikalise püsikorrespondendi roll muutub liikuvamaks, ajakirjanik jätab oma korrespondendibüroo seljataha ja sõidab sündmusi kajastama teistesse piirkondadesse. Sündmuskohale sõitmist ehk *parachute journalism`i* kasutavad püsikorrespondendid, kuid Eesti puhul on see esmajärjekorras levinud toimetuse ajakirjanike seas. Vahendamata professionaalse kajastuse saamiseks tuleb sündmuskohale saata ajakirjanik Eestist, välistoimetuse töötajad on universaalid, kes vajadusel võivad liikuda üle maailma erinevaid teemasid kajastama.

Püsikorrespondendid ei kirjuta siinsetele väljaannetele mitte ainult uudiseid, vaid pakuvad tausta seletavat materjali, mida toimetused neilt ootavad. Rachlini (2006) peab oluliseks asjaolu, et püsikorrespondent viibiks piirkonnas pikemat aega, sest kohalike oludega tutvumine võtab aega ning uues kohas on võõrsilt pärit reporteril raske läbi lüüa. Eesti väljaannete püsikorrespondendid oma asukohta tihedalt ei vaheta ja viibivad sündmuskohal pikemat aega. Sellega tagatakse hea kontakt kohalike allikatega ning põhjalikud teadmised regiooni toimimismehhanismidest, mille tulemusel omakorda pakutakse lugejatele teemakohast analüüsivat materjali.

Kuigi väliskorrespondendid töötavad professionaalselt ning täidavad toimetusepoolseid eesmärke, võib nende liigne aktiivsus mõjutada väliskülgedel esinevate teemade ja piirkondade proportsionaalsust. Suurte investeeringute

tagasiteenimiseks tuleb väikese mahu ja piiratud ressurssidega Eesti väljaannetel püsikorrespondenti kasutada võimalikult palju. Pidevalt Brüsselist või New Yorgist leheveergudele jõudev informatsioon varjutab teised teemad ja muudab osad piirkonnad alakajastatuks. Eesti väljaannete vähestel välisuudiste külgedel rikub ühe teema pidev esiletõus kergesti habrast teemade ja piirkondade tasakaalu. Püsikorrespondentide kõrgeid kulusid jagatakse hetkel teiste meediaorganisatsioonidega, tulevikku vaadates on võimalus koostööks riigiga, kelle huvides on kodanikele põhjalikuma informatsiooni edastamine Eestile olulistest piirkondadest.

Ebaproportsionaalsuse tendents iseloomustab ka kirjasaatjate kasutamist. Kirjasaatjad aitavad kajastada piirkondi, mille jälgimine toimetusest pole keelebarjääri tõttu võimalik. Kuigi kohalikke olusid hästi tundvad kirjasaatjad laiendavad väljaande poolt käsitletavaid areaale, tuleb arvestada, et nende tasakaalustamata kasutamine muudab osad piirkonnad ülekajastatuks. Peamiselt kohaliku meedia refereerimisega tegelevad kirjasaatjad ei ole Eesti väljaannetega lepinguliselt seotud ning juhul, kui ajalehel on vaja kiirelt lugu, pole *stringer* kohustatud tööd tegema. Kiirele informatsiooni edastamisele rõhuv päevaleht on kirjasaatjast sõltuv, kuid ei saa teha rangeid ettekirjutusi niikaua, kuni pole *stringer*eid tugevamalt enda külge sidunud.

Sündmuskohal kirjutatud välisuudised pakuvad informatsiooni otseallikast, see eesmärk saavutatakse vähese mahu ja piiratud ressurssidega Eesti meedias pigem juhuslikkusest kui süsteemsusest lähtuvalt. Püsikorrespondentide ja kirjasaatjate kasutamist iseloomustav juhuslikkus tähendab kontaktide loomist tutvuste kaudu. Kirjasaatjate materjali kasutatakse juhul, kui inimene on olemas, tema asukoht mängib vähem rolli ja seetõttu saavad teisejärgulised piirkonnad kohati tugeva kajastuse osaliseks.

5.1.4. Lokaliseerimine

- Uurimisküsimus nr 4. Kui suurel hulgal seostatakse kajastatavaid sündmusi Eestiga ja kui oluliseks peavad toimetused lokaliseerimist?

Ajakirjanikelt, kes viibivad võõrsil eeldatakse kohaolu-efekti loomist ning teemade sidumist Eestiga. Neid nõudeid täidavad kõige paremini toimetusest sündmuskohale saadetud ajakirjanikud, kellel on kontakt Eestiga ja kes kasutavad oma lugudes kõige enam reportaazlikke elemente. Pooltes lugudes suudavad toimetuse ajakirjanikud seostada teema Eestiga.

Sündmuskohal viibiv ajakirjanik täidab küll need nõuded, kuid tema miinuseks on kohalike olude vähene tundmine. Kontakti kadumist kodumaaga on Hamilton ja Jenner (2004) nimetanud toimetuste probleemiks, Eesti näitel võib öelda, et kodumaaga kontakti omav reporter teab, mida toimetus temalt ootab.

Toimetuse ajakirjanikud on professionaalid ja omavad tugevat kontakti Eestiga, kuid ei tunne põhjalikult võõrsil toimuvat, püsikorrespondendid on professionaalid ja teavad võõrsil toimuvat põhjalikult, kuid on kaotanud kontakti Eestiga, kirjasaatjad on Eestiga kontakti kaotanud poolenisti amatöörid, kes tunnevad põhjalikult võõrsil toimuvat.

5.1.5. Toimetusest välislahetusele saadetud ajakirjanike allikakasutus

- Uurimisküsimus nr 5. Milline on toimetusest välislahetusele saadetud ajakirjanike allikakasutus?

Toimetuse ajakirjanike lugudes on allikate kasutamisel kolmveerandil juhtudel kirjutatud lood parafraasi ja tsitaati koos kasutades, mis näitab ajakirjanike professionaalset lähenemist. Allikate hulka vaadates on nelja või enam allikat kasutatud veerandil juhtudel. Mida suurem on allikate hulk, seda kvaliteetsem on lugu ning see näitaja võiks kindlasti olla kõrgem.

Allikate valikut iseloomustab tavainimese esiletõus, mis näitab ajakirjanike soovi ja toimetuse poliitikat tuua lugusid laiale publikule ligemale. Inimesed tänavalt said

korduvalt sõna Ida-Euroopa kriisipiirkondade kajastamisel ning rääkisid oma hoiakutest mitmete valimiste puhul, näiteks Montenegro iseseisvusreferendum või Soome presidendivalimised. Holohani (2003) sõnul kasutavad tavainimest allikana 1990-ndate alguses tööd alustanud ajakirjanikud, tänapäevane Eesti meedia alustas samal ajal. Nii Eesti kui ka Ameerika ajakirjanike töömeetodeid on mõjutanud Külma sõja lõpp. Olenevalt ajakirjaniku stiilist ja loo eesmärgist eelistavad Eesti reporterid tavainimesi või institutsioonilisi allikaid, reportaaž ja *human touch* nõuavad inimesi tänavalt, analüüs ja kõvad uudised eeldavad institutsioonilisi rääkijaid.

5.1.6. Toimetusest välislähetusele saadetud ajakirjanike interneti- kasutamine eelinformatsiooni hankimisel

- Uurimisküsimus nr 6. Millist mõju avaldab internet toimetusest välislähetusele saadetud ajakirjanike töömeetoditele?

Kuna Eesti ajakirjanikud viljelevad peamiselt *parachute journalism*’i, siis on võõraste oludega tutvumiseks tihti ainuke võimalus interneti kasutamine ning selle variatiivsuse tõttu on informatsiooni selekteerides võimalik luua omale toimuvast pilt. Kuna teistest kanalitest on võõrsil toimuva kohta raske informatsiooni leida, siis kasutatakse internetti võrdluses teiste allikatega liiga palju.

Peamine osa eelinformatsioonist tuleb enne lähetust interneti vahendusel, ajakirjanikud on sellest sõltuvad ning nende poolne eelhoiak on kujundatud kindlate kanalite alusel. Toimetuse ajakirjanikud kasutavad ametlikke internetiallikaid, milleks on erinevate välismaiste väljaannete kodulehed, kuid Hamiltoni ja Jenneri (2004) poolt esile tõstetud alternatiivseid internetikanaleid, milleks on tavaliste inimeste poolt internetti riputatav informatsioon, Eesti reporterid eeltöö juures esile ei tõstnud.

5.2. Diskussioon

Publikule edastatavate sündmuskohal kirjutatud lugude eeliseks on põhjalik ja vahendamata informatsioon teemade ning piirkondade kohta, mis võivad otseselt või kaudselt väljaande päritolumaad ja sealseid elanikke mõjutada. Lääne meedia suundumuste kõrvutamise Eesti eripäradega pakub võimaluse aruteluks, oluline on seletada mahtudest ja ressurssidest tulenevat kajastust ning rääkida süsteemsuse ning

juhusliku valiku osakaalust teemade selekteerimisel ja ajakirjanikutüüpide kasutamisel.

5.2.1. Parachute journalism Eesti mõistes

Kui USAs käsitletakse *parachute journalism*’i mõistet püsikorrespondendist rääkides, kes lahkub oma korrespondendipunktist ja liigub teemat kajastama vajalikku piirkonda, siis Eesti puhul tuleb *parachute journalism*’i kasutada pigem toimetuse ajakirjanike puhul, kes saadetakse riigipiiridest väljapoole lugusid kirjutama. Siiski on liikuvad ka vähesed Eesti väliskorrespondendid, vajadusel sõidab Neeme Raud New Yorgist Washingtoni. Eesti väljaannete välisuudised toodetakse peamiselt toimetuses välisagentuuride vahendusel, kuid Eestile poliitiliselt olulisi ja geograafiliselt lähedasi sündmusi saadetakse sündmuskohale kajastama toimetuse ajakirjanik, keda Eesti mõistes võib seega pidada pooleldi väliskorrespondendiks.

Parachute journalism on andnud võimaluse kajastada sündmuskohal teemasid ka neil väljaannetel, kellel varem selleks võimalust ei olnud (Erickson & Hamilton 2006). Pikem viibimine sündmuskohal ja toimuva põhjalik analüüs pole küll võimalik, kuid *parachute journalism*’i abil saadav informatsioon on adekvaatsem kui see, mis kogutakse toimetusest väljumata. Ajakirjanike spetsialiseerumine piirkondade ja teemade kaupa aitab teemasid asjatundlikumalt käsitleda, pidevalt sama temaga tegelev ja aega-ajalt sündmuskohal käiv ajakirjanik vähendab *parachute journalism*’i negatiivset poolt.

Lisaks aitab teemadega jooksvalt kursis olla internet, mille abil pannakse kokku suur hulk väliskülgede uudiseid, kusjuures teemade ja piirkondade hulk, mis ajakirjanike silme eest valiku jooksul läbi käib, on kõvasti suurem kui väliskülgedel ilmuv. Internet ja varasemad kontaktid taustainformatsioonina aitavad luua adekvaatsema pildi võõrsil toimuvast ning veel pisut parandada *parachute journalism*’i negatiivseid külgi.

Eesti kvaliteetpäevalehed hangivad oluliste välismaiste teemade kohta informatsiooni otse sündmuskohal parandades sellega uudiste kvaliteeti, tõstes lugejahuvi ning olles samal ajal heaks näiteks *parachute journalism*’i arenemisest.

5.2.2. Kohalolu-efekti loomise ja analüüsiva materjali vastuolu

Eestist sündmuskohale saadetud ajakirjanik peab oma kirjutises näitama, et ta viibis loo valmimise ajal sündmuskohal, sest muidu saaks kirjutise teha toimetusest. Kuna väljaanne on lähetusse investeerinud, siis peab lugeja selgelt aru saama, et leheveergudele jõudev materjal pärineb otse sündmuspaigalt. Ricciardi (2006) toob ära CBS News'i ajakirjaniku Lawrence Pintaki seisukoha, mille järgi räägivad noored ja vähekokenud ajakirjanikud rohkem sündmustest ja ise kogetust kui põhjustest ja taustast.

Minu ajakirjanduse eriala seminaritöö (Sprenk-Dorn 2007b) räägib 2006. aastal Iisraeli-Liibanoni sõda kajastanud Eesti ajakirjaniku töömeetoditest: sündmuskohal viibiv reporter kirjeldab toimuvat, sekkub sündmustesse ja annab hinnanguid. Samal teemal toimetuses kirjutatud lood sündmuste käiku ei sekku, olles rohkem uudisliku ja analüüsiva laadiga. Uude keskkonda sattuv Eesti ajakirjanik peab oluliseks kirjeldada enda ümber toimuvat, analüüsivad lood jäävad Eestis asuva toimetuse teha.

Reportaaži elementidega kohalolu-efekti loomine täidab küll üht toimetuse nõuet, kuid jätab tühjaks analüüsiva suuna, mida toimetused eelistaksid korduma kippuvate teemade, näiteks Lähis-Idast rääkimise puhul. 2006. aasta suvel Beirutis Iisraeli-Liibanoni sõda kajastanud Ivar Soopan kirjeldas mahajäävad linnaosasid ja puruspommitatud autoteid, kuid rääkis vähem sõja arengutest ja põhjustest. Kuigi kohaloleku-efekti loomise nõue on oluline, ei saa see olla primaarne, pigem tuleb lähtuda sisust, analüüsiva loo juurde saab lisada reportaaži elemente ehk näidata oma viibimist sündmuskohal ja samal ajal seletada erinevate ideoloogiate tagamaid.

5.2.3. Lokaliseerimise käigus loodav positiivne Eesti kuvand

Teine toimetusepoolne nõue, teema seostamine Eestiga, aitab sündmuskohal kirjutatud lugude väärtust publiku silmis tõsta. Tänapäeval muutunud ajakirjanike roll nõuab kodumaiselt ajakirjanikult välismaise dimensiooni sidumist siseuudistega ja vastupidi. Nossek (2004) toob ära Tunstalli (1977) jaotuse, mille järgi on igal riigil meedia vallas kolm astet: rahvusvaheline, kohalik-etniline ja riiklik, viimane neist on hübriid kohalikest uudistest ja rahvusvahelisest uudistevoost. Sündmuskohal

kirjutatud välisuudised muutuvad lokaalseks, kui kohalike elanike teravas võimuvõitluses stabiilsust tagavad Eesti sõdurid jäävad kahe tule vahele.

Ajakirjanik kirjutab eelkõige lugejale ning peab arvestama, et kauged piirkonnad võivad pakkuda küll huvi oma eksootikaga, kuid inimene võtab kergemini vastu informatsiooni, mis sisaldab eelnevalt tuttavat materjali, seega on lokaliseerimine oluline inimese mugavuse ja lehe loetavuse seisukohalt. Kuigi publikule meeldib lugeda kurioosset materjali kriisikolletest, lähevad teema seostamise juures lokaliseerimine ja negatiivsete uudiste populaarsus vastuollu. Kui sündmuskohal kirjutatud välisuudiste üldine toon on peamiselt neutraalne ja negatiivne, siis lokaliseerimise puhul kujutatakse Eestit peavoolu toonist eraldi ning üldjuhul positiivsena (Sprenk-Dorn 2007a).

Eesti sõduritest rääkimisel on oluline mainida riiklike mõjusid kajastusele, selle alalõigu kirjeldamiseks sobib *embedded parachute journalism*’i mõiste ehk olukord, kus ajakirjanik on sõltuv oma allikatest. Reporterite reisi korraldavad ja turvalisuse tagavad Eesti riiklikud institutsioonid, millest tulenevalt on ajakirjaniku liikumine ja info kogumine piiratud, mis omakorda tagab positiivse meediakajastuse reisi korraldajale. Toimetusepoolse lokaliseerimise nõude juures ei tohi unustada, et seda kasutavad edukalt ära riiklikud institutsioonid positiivse kuvandi loomiseks.

5.2.4. Kulutustest tulenev ülekajastamine

Välisuudistele pühendatud vähesel leheruumil tuleb eelkõige arvestada sündmuskohal kirjutatud lugudega, mida suuremad on toimetusepoolsed investeeringud, seda rohkem tuleb toodangut ajalehte panna. Ühes lehenumbris on välisuudistele ruumi üks kuni kolm lehekülge ja sinna ei saa kõiki maailma sündmusi ära mahutada.

Sündmuskohale sõitev toimetuse ajakirjanik kirjutab kohapeal palju lugusid ja täidab sellega suure hulga lehekülgi ning kui püsikorrespondendid tegelevad oma tööga sama põhjalikult, siis tekib oht, et sündmuskohal kirjutatavad lood, kuna neid on palju ühest kandist, varjutavad teised maailmas aset leidvad olulised sündmused. Aastal 2006. näitab seda EPLi tugev Euroopa Liidule keskendumine ja Postimehe orienteerumine USAle, EPLis ilmub üle 90% Brüsselis kirjutatud lugudest ning Postimehes ligi 80% USA-s toodetud üllitistest. Lisaks on suure hulga sündmuskohal

kirjutatud lugude puhul Eestis asuv välisuudistetoimetuse alakoormatud, mis organisatsiooni seisukohalt vajab ümberkorraldamist. Teemade kajastamisel tuleb arvestada, et ei kannataks toimetuse töökorraldus, uudise sisuline pool ega teemade valik.

Kui toimetuse ajakirjaniku lähetus on väljaande enda otsus, siis püsikorrespondentide kulusid on võimalik jagada teiste institutsioonidega, mida EPL teeb Ahto Lobjaka ja Postimees Neeme Raua puhul. Püsikorrespondentide võrgustikku ei saa vaadata ainult omavahelise konkurentsi võtmes, olulistes teemades süvitsi minek ja õigeaegne informatsiooni edastamine on olulisem, sest tegemist on teabega, mis mõjutab Eesti riiki ja elanikke.

5.2.5. Kirjasaatjate geograafilisest paiknemisest ning erinevast tootlikkusest põhjustatud üle- ja alakajastus

Kuigi üldplaanis keskenduvad sündmuskohal kirjutatud lood Eesti ja eestlaste jaoks olulistele teemadele ning piirkondadele, siis lähemalt vaadates on kajastus kallutatud ning kirjasaatjate paiknemine ning aktiivsus mängib siin olulist rolli. Kaetud on küll enamuse Euroopast, kuid ebaoproportsionaalselt – Hispaaniast pärineb lugusid rohkem kui Saksamaalt ja Prantsusmaalt kokku. Sündmuskohal kirjutatud lugude hulgas räägitakse teisejärgulistest piirkondadest, Taist ja Birmast, sama palju kui olulistest ja lähedastest riikidest, Lätist ja Leedust. Heal tasemel kirjutavaid ja võõrkeelt oskavaid kirjasaatjaid on raske leida, nad ei teeni palju ning seega muutub välismaalt pärinevast informatsioonist sõltuv väljaanne ühekülgseks.

Kirjasaatjate võrgustik on välja kujunenud paljuski juhuslikult, isiklike kontaktide alusel. Välismaal viibiv Eesti kodanik võtab väljaandega ühendust või leitakse toimetuse poolt üles tutvuste kaudu. Peale selle on kirjasaatjad ebastabiilsed, nad pole kohustatud tööd tegema ja võivad peale mõningat toimimist ära kaduda. Teise äärmusena võivad *stringer*-id muutuda liiga aktiivseks ning kui toimetuse neid palju kasutab, tekib ühe riigi selge ülekaajastus, mis väikese leheruumi tõttu eredalt silma hakkab. Kajastatavate piirkondade paremaks tasakaalustamiseks on vaja laiapõhjalist kirjasaatjate ja püsikorrespondentide võrgustikku, kuna viimaste ülevõlgdamine on äärmiselt kulukas, siis tuleb Eesti väljaannetel orienteeruda rohkem kirjasaatjatele.

*Stringer*ite võrgustikku ja töömeetodeid saab parandada ja arendada järjekindla toimetuse poolse tööga nende otsimisel ja koolitamisel.

Teemade ja piirkondade üle- ja alakajastamise juures tuleb välisuudiste toimetusel hoolega ilmuva materjali suundumust jälgida ja ressurssidest ning mahust lähtuvalt teha võimalikult häid otsuseid. Arvestades asjaolu, et toimetused ei tea lugejate hinnangut sündmuskohal kirjutatud välisuudistele ning tausta asemel eelistatakse välkuudiseid, on objektiivne ja proportsionaalne kajastus veelgi raskendatud.

Kokkuvõte

Bakalaureusetöö keskendub Eesti kvaliteetpäevalehtedes sündmuskohal kirjutatud välisuudistele, andes Eesti Päevalehe (EPL) ja Postimehe põhjal ülevaate piirkondadest, erinevatest ajakirjanikutüüpidest ja nende töömeetoditest ning toimetusepoolsetest valikutest. Kuna sündmuskohal kirjutatud välisuudised pakuvad objektiivset ja vahendamata informatsiooni, kuid on samal ajal kallid ja esitavad ajakirjanikele lisakohustusi, on oluline uurida, kuidas Eesti kvaliteetpäevalehed selles valdkonnas toimivad.

Tulemused on saadud EPLi ja Postimehe aastakäigu 2006. põhjal, millest on kodeeritud Eesti uudiste ning välis- ja majandusuudiste külgedel ilmunud välismaal kirjutatud lood. Ajakirjanike töötulemuste seletamiseks on läbi viidud neli süvaintervjuud, mõlema väljaande peatoimetajate ning välisuudiste toimetuse esindajaga.

Teoreetiline osa selgitab esmalt läänelikule meediaruumile iseloomulikke temade käsitlust ja piirkondade valikut ning Eesti paiknemist selles süsteemis. Peale selle keskendub teooria Külma sõja lõppemisega alguse saanud muutustele: sündmuskohal kirjutavate ajakirjanike tööülesanded erinevad varasemasest, segunenud on sise- ja välisuudiste vorm, institutsiooniliste rääkijate kõrval kasutatakse inimesi tänavalt ning informatsiooni edastamisel ja kogumisel on tähtis roll internetil. Töö toob ära kolme ajakirjanikutüübi – sündmuskohale saadetud toimetuse ajakirjaniku, püsikorrespondendi ja kirjasaatja – head ning vead ja selgitab lokaliseerimise olulisust.

Eesti päevalehtedes ilmuvad sündmuskohal kirjutatud lood pärinevad peamiselt Euroopast, USAst ning Lähis-Idast, kirjasaatjad mujal maailmas parandavad teiste regioonide osakaalu, mis jäävad siiski marginaalseteks. Euroopas leiavad sündmuskohal kajastamist kõige enam meie naabrite ja Euroopa Liidu tegemised, viimase kõrge esindatuse põhjuseks on EPLi püsikorrespondendi paiknemine Brüsselis. Postimees keskendub tänu New Yorgis viibivale püsikorrespondendile rohkem USA tegemistele. Siiski peavad väljaanded lähivälismaa kajastamist

sündmuskohal madalaks, eriti teravaks probleemiks peetakse Läti ja Leedu nõrka kajastust.

Sündmuskohal kirjutatud lugude tellimisel tuleb toimetustel eelkõige arvestada rahaliste vahendite ja inimressursi piiratud hulgaga. Välismaal kirjutades suudavad toimetusest teele saadetud ajakirjanikud kõige paremini toimuvat Eestiga seostada, teiste reporteritüüpide jaoks on lokaliseerimine raskendatud, sest nad viibivad Eestist pidevalt eemal ega tea siinseid olusid. See-eest tunnevad sündmuskohal viibivad ajakirjanikud põhjalikult võõraid olusid.

Lisaks ilmneb toimetusepoolsel püsikorrespondentide ja kirjasaatjate kasutamisel juhuslikkuse printsiip, mis seisneb väheoluliste teemade ja piirkondade kajastamises ning isiklike kontaktide suures osakaalus ajakirjanike leidmisel. Tulemuste poolelt on veel vajalik märkida toimetuse ajakirjaniku allikakasutust, ametlike allikate kõrval on leheveergudel aina rohkem rääkimas tavainimesi.

Bakalaureusetöö annab Eesti välisuudiste valdkonnas toimuvast ning sealsetest suundumustest laiemat ülevaadet, mille põhjal saab teemat mitmetel suundadel edasi uurida. Võimalik on põhjalikult keskenduda kolmele ajakirjanikutüübile ja inimressursi jaotumisele. Omaette suund on finantseerimise ning eri tüüpi lähetuste uurimine.

Summary

While foreign news in big newspapers of Europe and USA are usually submitted by correspondents located in various regions, Estonian publishers mostly use news agencies, because resources at their disposal are limited. However more and more articles written on location are starting to be published in Estonian newspapers and therefore it is important to examine this subject.

The BA theses „Foreign News Written on Location in Eesti Päevaleht and Postimees in 2006“ is focused on correspondence published by Estonian dailies Eesti Päevaleht (EPL) and Postimees. The theses gives an overview of the locations, different types of journalists and their typical methods as well as the choices of editorials in this subject. The three types of journalists mentioned are: editorial reporters who practice parachute journalism, traditional foreign correspondents and stringers. The objective of this paper is to examine the particularities of the published articles submitted from location based on the „Western Media“ set of rules.

The conclusions are drawn from EPL and Postimees 2006 editions, from which all abroad written articles published on internal, foreign and economic pages have been encoded (totaling 659). To explain the fruits of journalists and editorial policies, four interviews were conducted – with editors in chief and representatives of foreign news editorials of both dailies.

On location articles in Estonian dailies, similarly to „Western Media“, are mainly focused on events in Europe, USA and Middle East. Stringers located in other parts of the World improve the balance between regions a little, however their share is still marginal. From Europe, correspondence from neighboring countries and EU events are the most common. EPL's traditional foreign correspondent stationed in Brussels can be outlined as the reason for the latter. Postimees is covering more news from USA, because they have a traditional foreign correspondent in New York. Although the neighboring states are strongly represented in the media, both publications agree that more events in bordering countries should be covered on location. The low coverage of Latvia and Lithuania is considered the greatest problem in this subject.

One reason for tilted coverage is small number of pages allocated to foreign affairs. Investments made for a parachute journalists or traditional foreign correspondents can be regained by publishing their stories. However, as the space is limited and traditional foreign correspondents take their share, other topics and regions are under-covered. Hyperactive stringers also cause out of proportion coverage. On location stories from Spain are rather common in Estonian press, while articles from „Heart of EU“ – Germany and France – are limited.

While ordering on location stories, the editorials have to take into account the limited funding and human resources. Using stringers provides an incidental principle which explicit in subjects and regions of low importance getting too much coverage and personal connections playing a key role in finding journalists. The reason for that is the lack of professional human resources.

The advantage of parachute journalists mostly working in editorial position is their skill to connect subjects to Estonia, while other reporter types are further away from Estonia and are not up to date with the tendencies and interests of Estonian readers. Correspondents use more and more common people in addition to official publishes as sources of information.

Kasutatud kirjandus

1. Aumente, J. (2005). Lessons in Teaching Foreign Journalists. *Nieman Reports*, 59, 2, 84-87.
2. Bassnett, S. (2005). Bringing the News Back Home: Strategies of Acculturation and Foreignisation. *Language & Intercultural Communication*, 5, 2, 120-130.
3. Bauer, M. W. (2000). Classical Content Analysis: A Review. *Qualitative Researching With Text, Image And Sound. A Practical Handbook*. M. W. Bauer & G. Gaskell. London: SAGE Publications, 131-151.
4. Erickson, E. & J. M. Hamilton (2006). Foreign Reporting Enhanced By Parachute Journalism. *Newspaper Research Journal*, 27, 1, 33-47.
5. Fishman, M. (1980). *Manufacturing The News*. Austin: University Of Texas Press.
6. Galtung, J & M. Ruge. (1965). The Structure Of Foreign News. The Presentation Of The Congo, Cuba And Cyprus Crises In Four Norwegian Newspapers. *Journal Of Peace Research* 1, 64-90.
7. Hamilton J. M. & E. Jenner (2004a). Foreign Correspondence: Evolution, Not Extinction. *Nieman Reports*, 58, 3, 98-100.
8. Hamilton J. M. & E. Jenner (2004b). Redefining Foreign Correspondence. *Journalism*, 5, 8, 301 - 321.
9. Hamilton J. M. & H. D. Wu (2004). US Foreign Correspondents: Changes and Continuity at the Turn of the Century. *Gazette*, 66, 12, 517 – 532.
10. Hannerz, U. (2004). *Foreign News: Exploring The World Of Foreign Correspondents*. Chicago: University Of Chicago Press.

11. Holohan, A (2003). Haiti 1990-6: Older and Younger Journalists in the Post-Cold War World. *Media, Culture & Society*, 25, 11, 737 - 755.
12. Ibrahim, D. (2003). Individual Perceptions of International Correspondents in the Middle East: An Obstacle to Fair News? *Gazette*, 65, 2, 87 - 101.
13. Kase, K. (2005). Välisilm Postimehes 2003-2004. Elektrooniline bakalaureusetöö. Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond, Tartu Ülikool, Tartu.
14. Lauk, E. (1995). Algteadmisi teadustööst. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
15. McQuail, D. (2000) McQuaili massikommunikatsiooni teooria. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus
16. Müller, A. (2003). Tegelikuse (re)konstrueerimine ajalehe uudiskülgedel. Käsikirjaline bakalaureusetöö. Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond, Tartu Ülikool, Tartu.
17. Nossek, H (2004). Our News and their News: The Role of National Identity in the Coverage of Foreign News. *Journalism*, 5, 8, 343 - 368.
18. Rachlin, S. (2006). Rethinking Foreign Correspondents' American Dream. *Nieman Reports*, 60, 3, 79-81.
19. Ricchiardi, S. (2006). The Limits of the Parachute. *American Journalism Review*, 28, 5, 40-47.
20. Riffe, D. (1985). Newsgathering Climate and News Borrowing Abroad. *Newspaper Research Journal*, 6, 2, 19-29.
21. Rutšeikov, D. (2005). Eesti, Saksa ja Briti kvaliteetlehtede geograafiline horisont 2004-2005. Elektrooniline bakalaureusetöö. Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond, Tartu Ülikool, Tartu.

22. Schudson, M (2002). *The Sociology Of News*. New York, NY: W. W. Norton & Company.
23. Sprenk-Dorn, F. (2007a). Eesti kujutamine sündmuskohal kirjutatud välisuudistes Eesti Päevalehe ja Postimehe näitel 2006. aastal. Elektrooniline seminaritöö. Sotsioloogia ja sotsiaalpoliitika osakond, Tartu Ülikool, Tartu.
24. Sprenk-Dorn, F. (2007b). Sündmuskohal ja toimetuses kirjutatud lugude erinevus Eesti Päevalehes Iisraeli-Liibanoni konflikti ajal 2006. a suvel. Elektrooniline seminaritöö. Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond, Tartu Ülikool, Tartu.
25. Stevenson R. L. & G. D. Gaddy (1984). „Bad News“ And Third World. *Foreign News And The New World Information Order*. R. L. Stevenson & D. L. Shaw. Iowa: Iowa State University Press, 88-105.
26. Tooding, L.-M. (2007). *Andmete analüüs ja tõlgendamine sotsiaalteadustes*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
27. Tumber, H. (2006). *The Fear of Living Dangerously: Journalists who Report on Conflict*. *International Relations*, 20, 12, 439 - 451.
28. Vihalemm, T. (2007). *Meedia ja kommunikatsiooni uurimismeetodid*. Iseseisva lugemise materjal. Sissejuhatus suuliste tekstide kvalitatiivsesse analüüsi.
http://www.jrnl.ut.ee/MKUM/standardiseerimata_intervjuu/lugemiseks%202005-2006/Intervjuu_analyys.pdf. Vaadatud 17. mai 2007.
29. Vihalemm, T. (2007). *Meedia ja kommunikatsiooni uurimismeetodid*. Iseseisva lugemise materjal. Süvaintervjuu.
http://www.jrnl.ut.ee/MKUM/standardiseerimata_intervjuu/lugemiseks%202005-2006/Intervjuu_tutvustus.pdf. Vaadatud 17. mai 2007.

30. Valitsusliidu programm aastateks 2007-2011 (2007).
www.valitsus.ee/?id=1307. Vaadatud 12. mai 2007.
31. Westerståhl J. & F. Johansson (1994). Foreign News: News Values And Ideologies. *European Journal Of Communication*, 9, 1, 71-89.
32. Wu, H. D. (2003). Homogeneity around the World? Comparing the Systemic Determinants of International News Flow between Developed and Developing Countries. *Gazette*, 65, 2, 9 - 24.

LISAD

Lisa nr 1. Kodeerimisjuhend

A LOO TUNNUSED

A0 Järjekorranumber

A1 Loo pealkiri

A2 Autori nimi

A3 Ajelehe ilmumise aeg: kuupäev, kuu, aasta

A4 Leht

1. Eesti Päevaleht

2. Postimees

A5 Ajakirjaniku tüüp

1. Eestist sündmuskohale saadetud ajakirjanik

2. Püsikorrespondent

3. Kirjasaatja

4. Muu

A6 Rubriik

1. Eesti uudised

2. Majandusuudised

3. Välisuudised

4. Eriküljed

A7 Loo maht

1. Põhilugu

2. Teine lugu

3. Lühiuudis

A8 Žanr

1. Uudis

2. Reportaaž

3. Intervjuu

4. Analüüs

5. Arvamus

6. Persoonilugu

7. Muu

A9 Riik

1. Taani	16. Tai	31. Leedu	46. Birma
2. Hispaania	17. Saksamaa	32. Luxembourg	47. Serbia
3. USA	18. Iraak	33. Liibanon	48. Indoneesia
4. Holland	19. Pole teada	34. Süüria	49. Norra
5. UK	20. Brasiilia	35. Venemaa	50. Montenegro
6. Soome	21. Kosovo	36. Maroko	51. Ungari
7. Belgia	22. Valgevene	37. Argentina	52. Tiibet
8. Bosnia	23. Sloveenia	38. Egiptus	53. Moldova
9. Kanada	24. Austraalia	39. Makedoonia	54. Cabo Verde
10. Itaalia	25. Gruusia	40. Poola	55. Kreeka
11. Rootsi	26. Armeenia	41. Ukraina	56. Albaania
12. Afganistan	27. Aserbaidžaan	42. Bulgaaria	57. Kuuba
13. India	28. Tšetšeenia	43. Rumeenia	58. Hiina
14. Läti	29. Boliivia	44. Araabia Ühendemiraadid	
15. Prantsusmaa	30. Somaalimaa	45. Iisrael	

A10 Sündmuse toon

1. Negatiivne
2. Neutraalne
3. Positiivne

B SEOS EESTIGA

B1 Sündmuskohal kirjutatud loo seos Eestiga

1. Otsene
2. Kaudne
3. Puudub

B2 Teema

1. Tavainimese elu-olu
2. Riikidevaheline poliitika
3. Teise riigi sisepoliitika
4. Rahvusvaheline majandus
5. Euroopa Liit
6. Ajalugu
7. Rahvusvaheline kuritegevus

8. Eestlaste sõjaline missioon
9. Eestlased tegutsemas piirkonnas
10. Eesti välisvisiit
11. Tehnoloogia
12. Inimhuvi

C AJAKIRJANIKU ALLIKAKASUTUS

C1 Välisriik

0. Ei
1. Jah

C2 Rahvusvaheline organisatsioon

0. Ei
1. Jah

C3 Tavainimene

0. Ei
1. Jah

C4 Välismaine meedia

0. Ei
1. Jah

C5 Firma

0. Ei
1. Jah

C6 Eesti

0. Ei
1. Jah

C7 Muu

0. Ei
1. Jah

C7 Allika avaldumine

1. Parafraas ja tsitaat
2. Parafraas
3. Tsitaat ehk intervjuu
4. Puudub

C8 Allikate hulk

- 0. 0 allikat
- 1. üks allikas
- 2. kaks allikat
- 3. kolm allikat
- 4. neli või enam allikat

Lisa nr 2. Maailmajaod ja riigid väljaannete võrdlus

Maailmajaod

		väljaanne		kokku
		EPL	Postimees	
maailmajagu	Euroopa	269 61,1%	171 38,9%	440 100,0%
	Aafrika	7 77,8%	2 22,2%	9 100,0%
	Lähis-Ida	55 74,3%	19 25,7%	74 100,0%
	Lõuna-Ameerika ja Kesk-Ameerika	2 40,0%	3 60,0%	5 100,0%
	Põhja-Ameerika	24 24,2%	75 75,8%	99 100,0%
	Okeaania	1 100,0%		1 100,0%
	pole teada	4 66,7%	2 33,3%	6 100,0%
	Aasia	14 56,0%	11 44,0%	25 100,0%
	kokku	376 57,1%	283 42,9%	659 100,0%

Euroopa

		väljaanne		kokku
		EPL	Postimees	
riik	Taani		10	14
		28,6%	71,4%	100,0%
	Hispaania	35	8	43
		81,4%	18,6%	100,0%
	Holland		8	8
			100,0%	100,0%
	UK	8	13	21
		38,1%	61,9%	100,0%
	Soome	13	10	23
		56,5%	43,5%	100,0%
	Belgia	109	12	121
		90,1%	9,9%	100,0%
	Bosnia	1		1
		100,0%		100,0%
	Itaalia	17	1	18
		94,4%	5,6%	100,0%
	Rootsi	20	5	25
		80,0%	20,0%	100,0%
	Läti	6	6	12
		50,0%	50,0%	100,0%
	Prantsusmaa		26	26
			100,0%	100,0%
	Saksamaa	2	6	8
		25,0%	75,0%	100,0%
	Kosovo	1	3	4
		25,0%	75,0%	100,0%
	Valgevene	14	10	24
	58,3%	41,7%	100,0%	
Sloveenia	2	7	9	
	22,2%	77,8%	100,0%	
Leedu	5	3	8	
	62,5%	37,5%	100,0%	
Luxembourg	1		1	
	100,0%		100,0%	
Venemaa	13	9	22	
	59,1%	40,9%	100,0%	
Makedoonia		1	1	
		100,0%	100,0%	
Poola	1	2	3	
	33,3%	66,7%	100,0%	
Ukraina	6	7	13	
	46,2%	53,8%	100,0%	
Bulgaaria	1	4	5	
	20,0%	80,0%	100,0%	

		väljaanne		kokku
		EPL	Postimees	
riik	Rumeenia		1 100,0%	1 100,0%
	Serbia	1 33,3%	2 66,7%	3 100,0%
	Norra		4 100,0%	4 100,0%
	Montenegro	3 37,5%	5 62,5%	8 100,0%
	Ungari	4 44,4%	5 55,6%	9 100,0%
	Moldova		2 100,0%	2 100,0%
	Kreeka	1 100,0%		1 100,0%
	Albaania	1 50,0%	1 50,0%	2 100,0%
	kokku	269 61,1%	171 38,9%	440 100,0%

Balkan

		väljaanne		kokku
		EPL	Postimees	
riik	Bosnia	1 100,0%		1 100,0%
	Kosovo	1 25,0%	3 75,0%	4 100,0%
	Sloveenia	2 22,2%	7 77,8%	9 100,0%
	Makedoonia		1 100,0%	1 100,0%
	Serbia	1 33,3%	2 66,7%	3 100,0%
	Montenegro	3 37,5%	5 62,5%	8 100,0%
	Albaania	1 50,0%	1 50,0%	2 100,0%
	kokku	9 32,1%	19 67,9%	28 100,0%

Aasia

		väljaanne		kokku
		EPL	Postimees	
riik	India	2 100,0%		2 100,0%
	Tai	2 20,0%	8 80,0%	10 100,0%
	Tsetseenia	1 100,0%		1 100,0%
	Birma		1 100,0%	1 100,0%
	Indoneesia	8 80,0%	2 20,0%	10 100,0%
	Tiibet	1 100,0%		1 100,0%
	Hiina		1 100,0%	1 100,0%
	kokku	14 53,8%	12 46,2%	26 100,0%

Aafrika

		väljaanne		kokku
		EPL	Postimees	
riik	Somaalimaa	1 100,0%		1 100,0%
	Maroko	2 100,0%		2 100,0%
	Egiptus	2 66,7%	1 33,3%	3 100,0%
	Cabo Verde	2 100,0%		2 100,0%
	kokku	7 87,5%	1 12,5%	8 100,0%

Lõuna-Ameerika ja Kesk-Ameerika

		väljaanne		kokku
		EPL	Postimees	
riik	Brasiilia		2 100,0%	2 100,0%
	Boliivia	1 100,0%		1 100,0%
	Argentiina		1 100,0%	1 100,0%
	Kuuba	1 100,0%		1 100,0%
kokku		2 40,0%	3 60,0%	5 100,0%

Lisa nr 3. Rohkem kui ühe loo 2006. aastal avaldanud kirjasaatjad

Postimees

Soome, Imbi Paju
Rootsi, Anu Kaupmees
Taani, Arvo Alas
Hispaania, Priit Kivi
Holland, Jeroen Bult
Suurbritannia, Maris Lillak
Prantsusmaa, Margo Pajuste
Tai, Mai Loog (EPL)
Tai/Birma, Karin Dean
Brasiilia, Erik Henno
Sloveenia, Martin Jaigma

EPL

Soome , Tiina Hakman
Rootsi, Evelyn Höglund
USA, Kärt Ulman
USA, Kristel Raesaar
Hispaania, Anna-Maria Penu
Kanada, Marje Aksli
Itaalia, Ülle Toode
Afganistan, Õnne Pärl
Suurbritannia, Siim Trumm
Venemaa/Ukraina, Juune Holvandus

Lisa nr 4. Süvaintervjuu küsimustik

Sissejuhatus

- nimi
 - amet
 - aeg
 - intervjuerimise koht
- Kuidas on tänane päevakava sujunud?
- Palun kirjeldage ühte oma välislähetust ideest kuni kirjutiseni lehes.

1. Piirkonnad ja sündmused kuhu toimetuse ajakirjanike saadetakse

- Millised maailma piirkonnad on Teie arust hetkel Eesti meedias alakajastatud?
- Ülekajastatud, miks?

Valgevene, Riia, Brüssel, Ameerika, Soome, Iraak. Kohad kust aastal 2006 raporteerisid toimetusest lähetatud ajakirjanikud. NATO tippkohtumine, Eesti sõdurite sõjaline missioon ja presidendivalimised Soomes, suur katastroof. Eestile poliitiliselt oluline sündmus, eestlased tegutsemas piirkonnas ja meile geograafiliselt lähedane sündmus.

- Vaadates puhtalt teema kaalukust. Millistest kriteeriumidest lähtuvalt saadetakse toimetuse ajakirjanik sündmust kajastama?

- Mis jäi eelnevas loetelus mainimata?

- Kas Lähis-Idas toimuvaid sündmusi (Iisrael, Liibanon, Palestiina, Iraak, Iraan) kajastatakse piisavalt või vähe? (milline on toimetuse poliitika Lähis-Ida kajastamisel?).

Maailma kaardist lähtuvalt on aktiivselt kajastatud lääne ühiskond, Põhja-Ameerika ja Euroopa ning mõlema territooriumiga oluliselt seotud Lähis-Ida. Lõuna-Ameerika, Aafrika ja Aasia saavad tunduvalt vähem sõna. Kiiret majandusarengut tegev Hiina, Euroopa külje all asuv Aafrikat (kodusõjad, pagulaste vood).

- Milline tundub Teile kajastatavate temade osakaalu vaadates läänemaailma, arenguriikide ja niiöelda kolmanda maailma kajastamise suhe?

- Mis on viltu? Mida peab muuta? Mille taha see takerdub?

2. Reporterite sündmuskohale saatmise tagamaad.

- Palun loetlege põhjuseid ja tagamaid, mille alusel saadetakse reporter sündmuskohale.

- Soodsalt avanev võimalus või oluline sündmus. Milline on nende kahe lähetusele saatmise põhjuse suhe, kumb on rohkem kasutusel?

- Kes pakuvad ajakirjanikele võimalusi sündmuskohale sõita? Palun näiteid.

- Kuidas mõjutab selline rahastamine ajakirjaniku suhtumist rahastaja tegemistesse?

- Millist lähetust Te eelistate? Kas ise ja omapäi või liikmena välisvisiidi saatjaskonnas? (plussid/miinused).

- Kui palju pakuvad ajakirjanikud välja oma teemasid, et minna lähetusele? Palun näiteid.

- Kui palju mängib juhus ja suvaline valik lähetusele minekul rolli?

Peamiselt käivad välismaal välisuudiste toimetuse inimesed, aga ka Eesti uudiste poolelt ja majandusest.

- Millist rolli mängib ajakirjaniku valiku puhul tema enda aktiivsus, spetsiifiline tööalane huvi teema vastu, toimetuse ajakirjanike hierarhia?

- Välislähetuste puhul on tegemist mõnes mõttes preemia reisiga?

3. Sündmuskohalt kirjutavate ajakirjanike tüübid

- Palun seletage, kuidas Te eristate sündmuskohalt kirjutavaid autoreid?

Kõige enam jõuab toimetustesse lugusid *stringer*-ite poolt. Nad tegutsevad erinevates kohtades (Soome, Rootsi, Inglismaa, Hispaania, Itaalia ja Tai) ja neid on seega üsna mitmeid (Ülle Toode, Mai Loog, Anna-Maria Penu, Evelyn Höglund). Pisut vähem kirjutavad toimetustesse lugusid püsikorrespondendid ja toimetusest teele saadetud ajakirjanikud. Püsikorrespondent jooksvalt ja sündmuskohale saadetud ajakirjanik ühe korraga mitu lugu.

- Millised on nende ajakirjanike liikide tövõtete eripärad?

- Millistel juhtudel eelistab toimetus kasutada *stringer*-eid?

- Mis on Teie arust *stringer*-ite plussid ja miinused?

Meediakaardil on meist kaugemal asuvad Hispaania ja Itaalia tugevamalt esindatud, kui Saksamaa ja Prantsusmaa, kes on meile lähemal ja mängivad poliitilises maailmas olulist rolli. Itaalias ja Hispaanias on oma pidevalt kirjutav *stringer*, Prantsusmaal ja Saksamaal vähematel juhtudel.

- Kuidas Te põhjendate sellist olukorda?

- Rääkige palun *stringer*-ite võrgustiku väljakujunemisest.

- Kuidas käib suhtlemine vabakutseliste ajakirjanikega? Kas *stringer*-id pakuvad lugusid või neilt tellitakse?

Püsikorrespondendid asusid 2006. aastal ja ka nüüd Brüsselis ja mingis mõttes New Yorgis.

- Mis on Teie arvates püsikorrespondentide plussid ja miinused? Suured kulud vs. värsked info. (Kõrged kulud, saab piirkonnas liikuda, tunneb teemat põhjalikult).

Võrreldes Päevalehe ja Postimehe püsikorrespondente tundub, et EPL kajastab rohkem Euroopat ja Postimees USA-d. Ehk siis Neeme Raud ja Ahto Lobjakas.

- Põhjendage palun sellist jaotust.

- Kui täpselt on paigas püsikorrespondendi töökohustused? (lugude arv nädalas, teemade valik)

4. Ajakirjaniku töö tulemused.

- Kui põhjalikult ja kui tihti Te analüüsite sündmuskohalt kirjutatud toimetuse reporteri lugusid?

- Millistele kriteeriumitele peavad sündmuskohalt kirjutatud lood vastama?

- Mis on sündmuskohalt kirjutatud lugude eripäraks võrreldes Eesti uudiste ja toimetuses tehtud lugudega. Palun näiteid.

- Püsikorrespondent ja *stringer* teavad paremini kohaliku olukorda, aga kas nad vastavad ajakirjanduslikele professionaalsetele nõuetele? (Kirjutavad loo mida peab palju toimetama).

- Toimetuse reporter oskab hästi välisväljaandeid refereerida ja kirjutada uudiseid Eestis toimuva kohta. Võõral maal satub krampi?

- Kuivõrd Teie arust tulevad sündmuskohalt kirjutavad ajakirjanikud toime neile usaldatud vastutuse ja ootustega?

Ajakirjanik tegutseb sündmuskohal autonoomselt, kuid töötab siiski toimetuse hüvaks.

- Mis osas sekkub toimetuse sündmuskohal töötava ajakirjaniku tegemistesse? (teema valik ja tööprotsess). Palun näiteid ühe juhtumi kajastamise põhjal.

5. Konkurents väljaannete vahel.

Eesti Päevaleht ja Postimees konkureerivad ühel turul.

- Millisel määral hindab Teie arvates lugeja sündmuskohalt kirjutatud lugu?

- Kui palju jälgitakse teise lehe välislähetusi?

- Millise hinnangu Te annate konkureeriva väljaande valikutele teemade ja välislähetuste osas? Palun näiteid.

- Teades, et samas kohas viibib teise väljaande ajakirjanik, kas siis tekib võistlusmoment ja oma ajakirjanik peab veel rohkem pingutama?

- Kuidas üritasite 2006 aastal erineda NATO tippkohtumise kajastamisel?

- Võib ette kujutada, et kahe ajalehe vahel valitseb karm konkurents. Kas asi on karm või jääb võimalus koostööks?

6. Ajakirjanik töö sündmuskohal.

- Sõites lähetusele, siis kust Te saate toimuva sündmuse kohta informatsiooni?

- Kui palju Te kasutate oma allikavõrgustikku ja kui palju keskendute meediast ja internetist läbijooksvale informatsioonile?

- Kuivõrd adekvaatse pildi toimuvast annavad uudisteagentuurid, välismaised ajalehed ja rahvusvahelised telekanalid?
- Palun kirjeldage oma tööprotsessi sündmuskohale jõudes.
- Milliseid allikaid Te eelistate? Kas inimene tänavalt või institutsioonilised rääkijad?
- Kuivõrd usaldusväärne ja kaalukas on allikas tänavalt võrreldes institutsioonilise rääkijaga?
- Kuidas saada võõramaise ametniku jutust kätte midagi uut ja sisukat?
- Mis jäi nüüd küsimata, kas on veel midagi, milles soovid rääkida?

Lisa nr 5. Täies mahus süvaintervjuud koodide kaupa

Süvaintervjuudest saadud vastused on esitatud koodide kaupa, nelja rääkija vastused on teemade alusel kokku kogutud üheks tervikuks. Erinevates alalõikudes võib eelnevalt esinenud jutt teema iseloomust lähtuvalt korduda. Vastused on esitatud osaliselt koos siinkirjutaja küsimustega, ühes alalõigus asetsevad respondendid on tähistatud järgnevalt: EPLi peatoimetaja Lea Larin LL; Postimehe peatoimetaja Merit Kopli MK; EPLi välisuudiste reporter Krister Paris KP; Postimehe välisuudiste toimetaja Arko Olesk AO.

- Süvaintervjuu Eesti Päevalehe peatoimetaja Lea Lariniga. 13.04.2007 kell 13:30
Eesti Päevalehe toimetuses, Tallinnas, Narva mnt. 13.
- Süvaintervjuu Postimehe välisuudiste toimetaja Arko Oleskiga. 18.04.2007 kell 11:00
Tartu Ülikooli raamatukogu kohvikus, Tartus, Struve 1.
- Süvaintervjuu Postimehe peatoimetaja Merit Kopluga. 19.04.2007 kell 16:30
Postimehe toimetuses, Tallinnas Maakri tänaval
- Süvaintervjuu Eesti Päevalehe välisuudiste reporteri Krister Parisega. 19.04.2007 kell 18:30
Pubis Lost Continent, Tallinnas, Narva mnt. 19.

Kajastatavad piirkonnad

Ala- ja ülekajastatud piirkonnad

LL

Minul on kurb meel isiklikult, et me teame väga vähe oma naabrite tegemistest. Meil ei ole väga palju teadmisi, mis toimub Lätis Leedus ja tegelikult Soomes mis on kõigest 80 kilomeetri kaugusel, mis on keeleruumis, mis on vägagi kättesaadav. Meie lähinaabrite tegemised peaksid olema paremini kajastatud, et meil ei oleks Ameerika ja Venemaa tegemistest lähtuv bipolaarne maailm.

AO

Alakajastatute hulka võib kindlasti lugeda Läti ja Leedu, kus meil ei ole korrespondente ja kus see keelebarjäär väga tugevalt takistab seda adekvaatset

kajastamist. Mingid tähtsündmused ja kui neid peab ka tegema läbi võõrkeelsete agentuuride, siis see ei ole nii vahetu ja kasulik info lugejate jaoks.

Ülekajastatud, alati saab väita et mingid konfliktipiirkonna, näiteks Lähis-Ida, aga samas mina olen seisukohal on see globaalse julgeoleku seisukohalt väga oluline ja ka Eesti suhtes väga oluline piirkond. Ma ei ütleks et see proportsioonist väljas olla, aga kindlasti tuleb selle leheruumi juures teha teatud valikuid ja neid lähiriike võiks nagu rohkem kajastada just Läti Leedu. Soome Rootsi ja Venemaa on enam vähem pildi peal kui seal midagi toimub. Sellist koha peal käimist on vähe. Mulle tundubki, nagu sa ütlesid, kuhu toimetus oma ajakirjaniku saadab, on natuke komplitseeritud lähenemine, kuna suurem osa välisreise on sellised kuhu meid kutsutakse. Initsiatiiv tuleb mujalt kui toimetusest endast.

KP

Ma mõtlen, meie leht, on võtnud viimasel ajal, just eelmisel aastal toimus mingi nihe, et osaliselt meie omaniku Hans Luige survele, et kajastada rohkem lähivälismaad, see tähendab Balti riigid, ka Poola läheb sinna alla, Põhjamaad ja Venemaa. Ma arvan me nihkusime päris palju selles suunas ja mulle tundub et see oli õige. Ausalt öeldes suhtuti sellesse alguses meie toimetuses teatava skepsisega, et no mida nüüd, siin ei sünni ju midagi. Tegelikuses ma vaatan et, kui vaadata *on-line* ide arvu, vahepeal tehti meil ka nende artiklite põhjal uuringuid, palju inimesed loevad, siis võis täiesti selgelt näha, et see huvitab inimesi ja kokkuvõttes oli see ennast täiesti õigustanud.

Selge et ilmselt kõige rohkem kajastatakse Eestis seda mis sünnib Venemaal ja noh... antud hetkel on see meie lehes natuke ülekajastatud ja aga see on selge. See väga lihtsal põhjusel, kuna see, see ei puuduta 2006 aastat, see puudutab nüüd, kuna meil on seal oma korrespondent, ja et ta ennast õigustaks, siis ta peab kirjutama, aga kuna väliskülgedele on ruumi niikuinii vähe, siis kokkuvõttes tuleb välja et meil on uskumatult palju lugusid Venemaast ja meil on vabalt võikski ühe väliskülje asemel panna Vene külje. Mis puudutab meie lähivälismaad siis on see kajastus suhteliselt proportsionaalne, me kajastame seal ikkagi sündmusi, mis on äratanud ka tähelepanu ka muus meedias, mis on uudiskünnist ületavad, üldjuhul.

Kogu maailma vaadates, mitte ainult lähivälismaad?

No vahepeal oli ju tendents kajastada väga palju Lähis-Ida, ehk lähtuda eeskätt mitte Eesti vaid USA lugejate huvidest ja vanasti dikteeris teema valikul väga palju BBC, mis on omab väga suurt mõjujõudu. Alakajastatuse koha pealt, ma ütlesin siiski, Päevalehes on väga nõrk kajastus sellest mis puudutab USA-d, USA sisemisi arenguid ja see selge et see mõjutab meid kõvasti rohkem, kui meie kajastuse põhjal võiks arvata. Meil on täiesti, küllaltki adekvaatne kajastus Euroopa Liidust sündivast, ma ei pea silmas et see on piisav, ma pean silmas arvestades, et kui palju on kõikidele muudele teemadele rõhku, või üldse ruumi, siis on ta adekvaatne, meil on ikkagi oma korrespondent koha peal. Ta on parem kui kellegil teisel, ma arvasin. On antud mingil kummalisel põhjusel karm käsk, kas karm käsk aga tungiv soovitus, kajastada nii vähe kui võimalik Balkani maid, mida ma isiklikult ei pea üldse õigeks, sest et kui Euroopas on kuskil, Euroopa maailmajao sees konfliktiohtliku piirkonda, siis on see endiselt jätkuvalt Balkan. Ja seal ümber on suured rahvusvahelised pinged ja seda pean ma ilmselgelt alakajastatuks, väidetakse, et see lugejaid eriti ei huvita, mis võib-olla vastab ka osaliselt tõele, kindlasti on neil teatav Kosovo tulpimus, aga jah, see on seal sihilik alakajastatus. Ja muud... ma arvan et ei, kõik muud kajastatakse suhteliselt adekvaatselt, et Iraaki ja Afganistani on, võib-olla vähem, kui ta pälviv rahvusvahelises meedias tähelepanu, aga selge, et see pole meie jaoks, et inimestel ei

meeldi lugeda igapäevaseid lugusid laipade kokkulugemisest ja analüüse selle ümber... jah vähe.

MK

Tegelikult alakajastatud on Euroopa Liit ja tänu sellele, et Jaanus Piirsalust on Moskvast, siis on Venemaa järgi jõudnud, oleksid kuu aega või paar kuud tagasi küsinud, siis oleksin Venemaa kohta öelnud alakajastatud. Ka seoses sellega et Igor Taro kes enne oli SLÕhtulehe korrespondent Moskvast, on nüüd Postimehes, siis on tõusnud. Mingi hetk kohe mitu aastat, kus Vene teema oli täiesti alakajastatud, ma arvan et see on vale Vene teemat peab kajastama samamoodi on Euroopa Liit. EU puhul on ju see et miks, isegi küsimus ei ole enamuses niivõrd rahas, miks lehed sinna pelgavad saata või ei saada, kogemused ei ole üldse positiivsed kui sinna inimesi saata, inimene kaotab, ütleme nii, et kõige pealt võtab tal pool aastat aega, et sisse elada, kui ta on sisse elanud, siis ta kaotab absoluutselt kontakti eesti lugejaga, ta enam ei saa üldse aru mis eesti lugejat huvitab. Need lood, mis sealt tulevad on tema enda jaoks juba kohutavalt huvitavad, spetsiifika, detailideni minek. Päevaleht veerand miljoni lugejaga ei saa endale lubada ääretult spetsiifilist, detailset, me peame arvestama sellega, et võimalikult suur hulk lugejaid tunneks huvi selle vastu või tahaksid seda lugeda, et see neile midagi annaks. Euroopa Liidu puhul kipub see jah olema nii, et inimesed sukelduvad direktiividesse, mis iseenesest on täiesti positiivne, meil on see ka hetkel täiesti alakajastatud.

Ja lähivälismaa on alakajastatud. Kindlasti Läti Leedu, iseasi ka Soome, kuigi Soome puhul võib öelda nii, et ega seal väga midagi ei juhtu, et kui seal midagi on, valitsus tehakse või midagi juhtub, mingi õnnestus, siis Soomet ikka kajastatakse, siin on põhjus täiesti selge. Läti Leedu keele oskajaid ei ole, et soome keelt ikka osatakse, kuigi nüüd muidugi märksa vähem kui varem. Aga ikkagi osatakse ja Soome saab tänu sellele kajastatud, Läti Leedu keele oskajaid ei ole, kusjuures iseenesest oleks ju väga huvitav... Need on alakajastatud. Ütleme et Venemaa enam mitte, Läti Leedu kindlasti, lähivälismaa üldse ja Euroopa Liit teatud aspektidest. Ülekajastatud on minu arust Lähis-Ida.

Lähis-Ida kajastamise poliitika

LL

Ma ei ütle et on vähe või on palju, ma ütlen kajastuse enda ideoloogia kohta seda, ma ei tea kuidas meil see õnnestub, et meie poliitika on selline, et nii Lähis-Ida, kui Iraagi ja Afganistani puhul ei ole oluline kajastata igat väiksemat seika, igat plahvatavat pommi vaid oluline oleks Eesti lugejale arusaadavaks teha nende otsuste taust et sisuliselt peame me valgustama nende riikide ajalugu nende kõikide konfliktidega. Me peame rääkima inimestele just neist ideoloogiatest, mis on nende liikumiste taga, konflikt on ideoloogias. Eestis ei ole väga palju selle alast ekspertiisi, me ei tahaks näidata ainult jäämäe veepealset osa, et plahvatas pomm ja rebiti otsast pea vaid inimesed saaksid Eestis aru, miks see on nii kaugele jõudnud. Ja miks me seda oluliseks peame, on kahtlemata see, et ei saa välistada, et mõnesaja aasta pärast on need samased ideoloogiad, mille tulemusel tekib pealmine ideoloogia, et need levivad üle maailma.

AO

Lähis-Idast rääkides, Iisrael, Liibanon, Süüria, Afganistan, Iraak. Milline on Postimehe poliitika selle piirkonna kajastamisel?

Rääkides mingist toimetuse poliitikatest on võib-olla veidi küüniline, aga sellist konkreetset siniste kaantega patkat ei ole, et mida kajastame ja mida mitte.

Aga suundumus?

Meie kui ajakirjanikud leiame, et palju, mis seal toimub on oluline, me üritame seda kajastada, kuigi öeldakse meile, et me oleme seda teinud liiga palju ja see ei vääriks nii palju tähelepanu. 2006 olulised sündmused, mis seal olid, Liibanoni sõda on ju, mingil hetkel liikus ringi juba mõte, et peaks kellegi saatma, mitte sõtta, aga Küprosele, kus on kõik need põgenikud. Aga see oli see puhkuste aeg ja see mõte vajus ära. Sellist otsest poliitikat... me tunnetame, et see teema on oluline ja me ikka üritame seda kajastada, aga mitte niimoodi et me edastame iga päev rindeteateid, mingi pomm plahvatab, pommiplahvatused on seal muutnud juba nii rutiinseks, et peab ikka väga võimas mats olema, et me sellest kirjutaksime.

KP

Milline on Eesti Päevalehe poliitika Lähis-Ida kajastamisel?

Vaikiv kokkulepe on, et nii vähe kui võimalik. Üldiselt sünnivad seal mingisugused plahvatused, mida võib ära mainida lühiuudises ja mingisugused arengud mis on iseenesest *nonevents*. Kui on mingi suurem tõsine kokkulepe või muu, jah loomulikult seda kajastatakse. Või täpselt juhtub Iisraeli-Liibanoni sõda siis loomulikult see pälvib palju tähelepanu, mingi muu iga päevase tasemega *violence*, see põhimõtteliselt nii vähe kui võimalik.

MK

Ülekajastatud on minu hinnangul Lähis-Ida, selgelt ülekajastatud. Ma tean neid põhjuseid ka, põhjus on selles, et väga sageli välistoimetused võtavad, lähevad lihtsa vastupanu teed, et noh enamasti pead hommikul teemad valima, kus on võtad, mis on uudised, BBC CNN on need. Samamoodi ju infoagentuurid tähtsustavad neid, selles mõttes kindlatel põhjustel, on see neile oluline, aga ma väidan et meie lugejale, kui iga Lähis-Ida pommi iga sellise edastamine, ma ei usu, kindlasti on huvi palju väiksem kui kajastus. Postimehes vähemasti ma olen selle suutnud täiesti jõuga lihtsalt välja ajada, olulised asjad olgu ära märgitud, aga ei enam. Ei suuri lugusid, ei akna lugusid, kui ei ole mingit suuremat ajendit, aga neid igapäevalisi jagelusi.

Selles mõttes et, sõidamegi, selles mõttes on õige, et Afganistan, Iraak, seal oleme käinud, kohati nagu liiga palju. Praegu on juba nii, et enam, minu jaoks on esimene küsimus, kas see lugejat huvitab, ma võin ise olla suur välispoliitika huviline, kõik, mind ennast võib huvitada, kolme inimest veel, sa pead mõtlema sellele kas see massi huvitab. Tõenäoliselt alguses kindlasti, mida need eesti sõdurid seal teavad, aga enamasti lähevad sinna, uuesti kirjutavad ju ikka ja sama asja, ega vahepeal ei ole seal midagi erilist muutunud. Sellegi poolest ikkagi regulaarselt ajakirjanikud käivad Iraagis, need olid ka põhilised, kus eelmine aasta käidi.

Ma ütlen, kuna minu jaoks on see ülekajastatud, siis ma leian, et selliste puhkudel ei ole mõtet iga päev teha suurt uudisaknalugu. Pigem teha mõne aja tagant mõni pikem ja analüüs. Olgu ta siis, rääkigu ja selgitagu ta lihtsalt lahti, mitte see, et millegi teatel plahvatas eile pomm, kus sai kolm inimest vigastada, no vot seda laadi asjad ei lähe korda. Ma arvan, et korda läheb siin Lähis-Ida puhul korda pigem selline mõnusalt lahti kirjutatud *story* või analüüs. Seda on näidanud ka lugejauuringud, null lugejat sellistel Lähis-Ida lugudel. Aga need küll, kus on eestlased kohal loomulikult.

Euroopa, Põhja-Ameerika ja Lähis-Ida versus muu maailm

LL

Selge on see, et me kajastame vähem seda mis toimub Indoneesias, Lõuna-Ameerikas, Kanadas, Aafrikas. Meie puhul on see pidev ressursi küsimus, ei ole mingi teadlik ideoloogia, et me ei sooviks seda teha. See on natuke ülejõu käiv meie toimetuse suuruse ja struktuuri juures ja samuti ka meie ajalehe struktuuri juures. See lehekülgede hulk ei võimalda kajastada välismaad, kajastada rohkem kui ühe ja kahe lehekülje piires, siis sa pead paratamatult langetama valiku, tegelikult me neid nimetatud areaale ei välista, me pigem püüame olla tublid ja ka sealt, kui seal on olulisi sündmusi anda inimestele sõnumeid.

AO

Noh ma ei ole mingit kontentanalüüsi teinud Lääne ajakirjade kohta, aga ma kipun avama, nad on seal ikkagi esindatud, kuna neil on seal seda mahtu rohkem. Siis nad saavad selle kuhugi ära mahutada, meil on sellega alati kitsam, aga päris ignoreerinud me küll seda ei ole. Me olem kirjutanud küll, Jaapanis see peaministri vahetus oli siis sai seda regiooni problemaatikat lahti kirjutatud, Ladina-Ameerika, ma ütleks, oli meil päris tugevalt esindatud sellel persoonilootasandil, mis meil on iga nädal, seal said päris palju isikuid, Evo Morales, kõik need lahti kirjutatud. Need olid seal täitsa esindatud. Eks me ka üritame alati leida midagi uut ja huvitavat. Et mitte päris kirjutada mingitest Okeania pisiriikidest, aga sellist poliitikat ei ole, et me ignoreerime neid, kui seal ikka midagi huvitavat on, siis üritame sellest kirjutada. Paraku, aga kuna see geograafiline lähedus maksab ka omajagu, siis nad on ka vähem esindatud, kui need olulised...mis Sa ütlesid...

KP

Kui ma sind kuulasin, siis mulle tuli kohe meelde, siis üks asi mis määrab väga palju kajastust, kui kuskil peab elama mingine aktiivne korrespondent, kellel on kas igav, või mingil muul põhjusel pole midagi teha, see määrab palju. Ei, mina isiklikult leian, et praegune see, on arvestades see meie kuuluvust, täiesti õigustatud, muude piirkondade kajastamine on eeskätt õigustatud ainult kahel juhul, ta on a. kurioosum võib b. ta tõesti mõjutab meid, ütleme, kui Hiina revalveeris jüääni, siis sellest tuli kirjutada, see mõjutab potentsiaalselt paljusid või tõesti kui Põhja-Korea katsetab jälle midagi jah siis küll. Aga ma arvan et keskendumine lääne maailmale on siiski meie otsustusprotsesse arvestades ainuõige.

MK

Meediakaardil on Põhja-Ameerika, Euroopa ja Lähis-Ida. Vähem kajastamist leiavad Ladina-Ameerika, Aafrika, Aasia, näiteks Hiina. Kuidas te seda kommenteerite.

Hiinaga ma olen, Hiina kohalt ma ütlen, et võiks olla rohkem, just see nende majanduse koha pealt, Hiinat võiks olla rohkem. Lõuna-Ameerika, Ladina-Ameerika, Aafrika, need ei paku meie lugejatele mingit huvi, kui meil oli siin üks päev, mingi suur lugu Ruandast, üle külje... Lehe spetsiifika on ju see et kui välistoimetusele ütleme et on kaks külge, kas sa tõesti kulutad, kui sa pead mõtlema, mis on eesti inimese jaoks oluline, mis teda huvitab, mina väidan et ei ole õige kulutada tervet külge Ruandale või mingitele riikidele mis ei, lihtsalt ei huvita inimesi ja see ei vääri nii suurt kajastamist. Küll, seda olen täiesti nõus, et eesti lugeja peab olema kõigega kursis, asi on tähtsustamises ja väärtustamises.

Kirjasaatjate ehk stringer`ite esindatavad piirkonnad

LL

Meediakaardil on meist kaugemal asuvad Hispaania ja Itaalia tugevamalt esindatud, kui Saksamaa ja Prantsusmaa, kes on meile lähemal ja mängivad poliitilises maailmas olulist rolli. Itaalias ja Hispaanias on oma pidevalt kirjutav *stringer*, Prantsusmaal ja Saksamaal vähematel juhtudel. Mis te sellisest olukorrast arvate?

Siin on täpselt see sama asi, et me saame teha seda, milleks meil on inimesed. Terve selle loovkollektiivi töö, täpselt samal põhjusel, et me ei ole leidnud selliseid inimesi, et võib-olla Saksamaa ja Prantsusmaa, kui Euroopa Liidu süda oleksid olulisemad, aga me ei ole leidnud sealt püsivalt kirjutavat *stringer`it*. Ajutiselt on olnud, näiteks Kadri Ibrus kes meile on püsivalt toimetusse tööle tulnud. Õppis Pariisi ja tegutses *stringer`ina* ja pärast naasmist sai tast Eesti Päevalahe püsiv ajakirjanik. Kahjuks sõltub juhusest ja ei allu alati toimetuse eelistusele, kust me saame *stringer`eid*.

AO

Kui vaadata Euroopa kaardil, siis on tugevalt esindatud Prantsusmaa, Itaalia, Hispaania, Soome Rootsi aga Saksamaa nõrgalt ja Inglismaa nõrgalt. Me ei saa nende sisepoliitikast teada?

Ärgem unustagem siiski, et kõik eesti ajakirjanikud räägivad inglise keelt, mis tähendab et Inglismaa ei jää mitte sugugi tähelepanuta ja domineerib rahvusvahelist infovoogu. Ja Postimehes on väga tugev saksa keele kompetents, meie jälgime ka seda mis seal toimub niimoodi, et ei ole vaja, kes väga koha peal jälgib.

Arvad et läbi uudistekanalite saab sama hästi silma peal hoida?

Ma ei ütle, et sama hästi, aga eesti ajakirjanduse kontekstis, meil ei ole lihtsalt ruumi minna väga süvitsi, siis põhilised asja suudame samamoodi ära kajastada. See *stringer* pole selline, kes käib mööda parlamendi koridore ja otsib mingisugust infot välja, tema elab tegelikult samamoodi oma elu ja jälgib samamoodi kohaliku ajakirjandust, seal erilist vahet ei ole. See keeleküsimus, *stringer`id* ongi kasulikud kohtades, kus toimetuses endal puudub keele kompetents.

KP

Väga lihtne, meil ei ole õnnestunud leida korrespondente ja ma pean silmas, peamiseks põhjuseks ikkagi seda, et me ei suuda neid motiveerida mitte millegi muu, kui lihtsalt edevusega, et see raha mis me pakume on ikkagi liigagi väikene. Meie eelmisel peatoimetajal oli veel kummaline arusaam, et tegelikult peaski väliskorrespondendid töötama eeskätt tuntuse ja kuulsuse nimel, aga... nojah reaalsuses see ei tööta.

MK

Kui vaadata Euroopa meedia kaarti ja kust *stringer`id* oma lülitusi teevad, siis on Hispaania ja Itaalia tugevalt Eesti Päevalehe puhul esindatud, Postimehel Prantsusmaa. Kui vaadata Inglismaad ja Saksamaad, siis sealt ei kirjuta *stringer`id*, riigid mis on poliitiliselt olulisemad.

Täitsa nõus, Saksamaaga olen täiesti nõus. Saksamaaga on praegu nüüd nii, et miks me ei ole nüüd sealt kedagi otsinud, on see et meil on kaks inimest välistoimetuses, kes on nii-öelda Saksamaa spetsialistid, et nad suudavad üldiselt siit kajastada nii palju kui Saksamaad parasjagu vaja on. Mina isiklikult suure Saksamaa fännina muidugi tahaks, et neid oleks rohkem, aga arvestades jälle ikkagi, kui palju need Saksamaa asjad ületavad sellise uudistekünnise, mis Postimehele sobib, siis esialgu

on sellest piisav. Tegelt mis ma ütlen, on kõigi lehtede probleem, on kõigi lehtede probleem, mitte ühegi konkreetse, on see et need *stringer*`id kipuvad olema jumala suvalistes kohtades. Tai eksju, ja Birma on meil kaetud. Tegelikult on see nonsenss, okay, me saame sealt neid lugusid, aga noh, aga see on nii suvaline, et noh, lihtsalt kellel kuskile kirjaoskaja sõber läheb, see siis kirjutab, täpselt sama absurdne on see, et meil on seal Rios suurepärase korrespondent, korrespondent on palju õelda, kirjasaatja. Et noh need, see on selles mõttes küll Eesti ajakirjanduse probleem, et puudub üldse süsteem, süsteemne valik.

Püsi korrespondentide esindatavad piirkonnad

LL

Ma arvan, eks Merit Kopli räägib sulle täpsemalt, ma arvan, et Postimees kasutab ära lihtsalt Neeme Raua olemasolu, ma arvan et see ei ole nende peamine ideoloogia, et nad peavad Ameerika kajastamist kõige tähtsamaks. Kui see oleks ka nagu meil Jaanuse lähetamine, puhtalt toimetuse poolne projekt, antud juhul mina oletan, et see on lihtsalt nii välja kujunenud. Nad saavad kasutada kedagi, kes toob neile seal kohale ajakirjanduslikult väga kvaliteetse ja terava materjali. Et meie ideoloogia lähtub mingis mõttes ressursidest ja laias laastus oleme me arvutanud püsi korrespondent kusagil maailmas on miljoniprojekt aastas. Ja ma ei salga, et Eesti olukorda arvestades oleks tegelikult riiklikes huvides, kui riik suudaks erameedia organisatsioonidega koostööd teha ja toetada näiteks konkreetselt toetada Euroopa Liidu temaatika kajastamist, sest see mõjutab kõikide eestlaste igapäeva elu. Aga Eesti meediaorganisatsioonidel on see siiani ülejõu käinud, et luua püsivaid korrespondendipunkte Brüsselis. Ja ma ei salga, et seda on mitteametlikul tasandil räägitud mitmete valitsuse esindajatega, et mingit laadi koostööd võiks olla, kui Eesti riik kasvõi, kes on pidanud vajalikuks lähetada sinna tööle suure hulga inimesi, aitaks näiteks konkreetselt mingi korteri või füüsilise pinnaga, et siis muud kulud langeksid juba lehe peale. Ma arvan et siin oleks võimalik ka meediaorganisatsioonide vahel mingisugune koostöö, sest eesmärk ei ole Brüsseli puhul mitte niivõrd omavahel konkureerida, kui Eesti inimest harida, aidata neil mõista, milline on meie koht hetkel Euroopas.

KP

Püsi korrespondendi aastal 2006, Eesti Päevaleht, Ahto Lobjakas Brüssel ja Euroopa ning Neeme Raud Postimees New York ja Ameerika. Kuidas Sa seda selgitad või põhjendad?

Jah... ma ütleks, et suur juhus ja kõik, lihtsalt meie saime Ahto ja nemad Neeme.

Kriteeriumid, mille alusel peetakse piirkonda oluliseks

LL

Üldiselt komanderingusse ajakirjanik lähetatakse ju peamiselt selle pärast, et kusagil maailmas on selline sündmus, mis väärib nii palju tähelepanu, et eesti lugeja saaks sealt pildi koha pealt ette. See võib olla ka mitte konkreetne sündmus vaid mingisugune kindel piirkond või areaal, kus toimub üldisemalt või on siis üldiselt tähelepanuväärne meie endi seisukohalt sinna kedagi saata.

Poliitika, geograafiline printsiip, eestlast osalus. Maailma mastaabis tähelepanuväärne sündmus või suure ulatuse ja mõjususega sündmus. Mingi kriteerium on ka toimetuse poolne huvi. Näiteks Rein Sikk käis Tšernobõlis, see oli selgelt toimetuse poolne sisuline huvi regioonist saada teada, kuidas seal praegu elavad inimesed.

AO

Kriteeriumi, mille alusel kuskile sihtpunkti saadetakse. Geograafiline lähedus, olulised poliitilised tippkohtumised, rahuvalve missioonid. Millised on kriteeriumid, need sündmused, mille alusel saadetakse ajakirjanike koha peale?

Kui nüüd rääkida puhtalt sellistest sündmustest kuhu on tõesti läbinisti toimetuse organiseeritud reis, siis on need tavaliselt mingid valimised lähipiirkonnas, siis näiteks Läti ja Rootsi olid 2006. aastal, kus sai niimoodi käidud. Paar tippkohtumist Brüsselis, see on niimoodi, käisime ise peatoimetajale peale, et peab minema selline kohustuslik programm, kui me tahame olla tõsiselt võetav leht. Konflikt on oluline Ungaris, kui need jamad olid, siis läks kohale meie reporter. Ja 2006. aastal erakordne sündmus Montenegro iseseisvusreferendum, kus ma ka käisin. Need on sellised puhtalt toimetuse organiseeritu reisirid, ülejäänud need kõik visiidid ja niimoodi seal on see balansis, üks kriteerium on selleks, et eestlane käib kuskil, seda peab kajastama. Seda meil hetkel toimetuse sees seda rõhutakse, et kui kikka käia, ei peaks niivõrd keskenduma neile poliitilistele sündmustele vaid rääkima ka inimestega ja kajastama sellist kohaliku elu ja olu. See pole kunagi olnud kunagi primaarne kriteerium, seda formaalselt rõhutakse. Välja tavaliselt nii ei kuku.

KP

Mille põhjal peetakse sündmuse oluliseks, ülemaailmne katastroof, mäsud, geograafiline lähedus, Eestile olulised poliitilised sündmused pluss eestlased kuskil koha peal. On siin veel mingeid põhjuseid?

Üks asi mis puudutab selliseid suuri pauke, et ma personaalselt leian et neid on aegajalt ka ülekajastatud, just nimelt kohale saatmisega, üks drastiline näide oli see et kui olid Sharm el Sheikis plahvatused, siis saadeti ajakirjanik kajastama asju mis oli juba ära olnud. Teine kord oli tsunami või midagi muud, kus mõju oli palju pikaajalisem, siis võis see täiesti õigustatud, ja kindlasti oli üks kihvt asi, me tegime oli oma korrespondendi Liibanoni saatmine sõja ajal.

Kriteeriume... üks kriteerium on muide see, mis mida mina olen Päevalehes täitnud, kui kuskil on mingisugused põnevad piirkonnad, millest rahvusvaheline meedia kirjutab, aga Eestis ei tea keegi mitte midagi, siis minna lihtsalt kajastama, kuidas seal üldse elatakse, mis seal üldse sünnib. Näiteks Transnistria, näiteks mind saadeti septembris uuesti tagasi Valgevenesse, noh ma tahtsin lihtsalt sinna minna, siis üks põhieesmärk oli, et kirjuta üldse kuidas inimesed elavad seal. Soopan tegi loo meil Palestiinast, samasugused, noh lihtsalt sellised kirjeldavad.

MK

Postimehe puhul on täiesti selge, reegel on üks, kui maailmas ükskõik kus, siin ei mängi rolli kaugus, ükskõik kus, no midagi sellist, mis eesti inimesi puudutab, isegi kui ei puuduta, vaid on lihtsalt ääretult oluline, tuleb sinna kohale sõita. Näiteks Londoni pommiplahvatused 2005, see oli nii et juhtus, kohe võtsime lennukipiletid ja kohe lendasime. See on reegel, kus midagi juhtub, sinna tuleb sõita. Igale poole ei pääse lihtsalt nii kiiresti, lihtsalt reaalsel põhjustel, ei ole viisat, mida iganes. Praegult Venemaaga juhtus nii, et oleks tulnud kohe nädalavahetusel sõita, meil oli aga Igoril viisa lõppenud. Näiteks kui tsunami oli, kohe läksime, sellised puhud, kus on suured, kogu maailma puudutavad asjad, seal peab Eesti ajakirjanik kohal olema. Neid ei olnud eelmisel aastal peaaegu et midagi. Ma just vaatasin neid nimekirju, selliseid, kus oleks pidanud üleöö kohale minema, ei olnud sündmuseid.

Eestlased sündmuskohal, Eestile tähtis poliitiline sündmus, geograafiline lähedus.

Selles mõttes et, sõidamegi, selles mõttes on õige, et Afganistan, Iraak, seal oleme käinud, kohati nagu liiga palju. Praegu on juba nii, et enam, minu jaoks on esimene küsimus, kas see lugejat huvitab, ma võin ise olla suur välispoliitika huviline, kõik, mind ennast võib huvitada, kolme inimest veel, sa pead mõtlema sellele kas see massi huvitab. Tõenäoliselt alguses kindlasti, mida need eesti sõdurid seal teavad, aga enamasti lähevad sinna uuesti kirjutavad ju ikka ja sama asja, ega vahepeal ei ole seal midagi erilist muutunud. Sellegi poolest ikkagi regulaarselt ajakirjanikud käivad Iraagis, need olid ka põhilised kus eelmine aasta käidi.

Kriteeriumid, mille alusel saadetakse lähetusele

Toimetuse saadab

AO

Saatmise puhul on tõesti nii, et kui 2006 olid Ungaris mässud lahti, siis tekkis kohe mõte et peaks minema, ei ole väga kaugel, ja suhteliselt suur ja oluline sündmus ja nii võetigi kiiresti kokku ja lähetatigi. Teised on sellised pikemalt planeeritud, need samased valimisreisid, siin on nüüd küsimuseks see poliitiline olulisus. Selliseid olemusloore reise mul ei tule küll ette, et saadame kellegi kuskile, vaatame kuidas seal elu läheb. Ikka on mingi konkreetne sündmuslik ajend selle tarbeks, meie ressursid on nagu nad on ja me saame pühenduda sellele, mis on kõige olulisem, siis on need asjad kõige olulisemad valimised, see on põhjuseks.

Kui nüüd rääkida puhtalt sellistest sündmustest kuhu on tõesti läbinisti toimetuse organiseeritud reis, siis on need tavaliselt mingid valimised lähipiirkonnas, siis näiteks Läti ja Rootsi olid 2006 aastal kus sai niimoodi käidud. Paar tippkohtumist Brüsselis, see on niimoodi, käisime ise peatoimetajale peale, et peab minema selline kohustuslik programm kui metahame olla tõsiselt võetav leht. Konflikt on oluline Ungaris, kui need jamad olid, siis läks kohale meie reporter. Ja 2006 aastal erakordne sündmus Montenegro iseseisvus referendum, kus ma ka käisin. Need on sellised puhtalt toimetuse organiseeritud reisid, ülejäänud need kõik visiidid ja niimoodi seal on see balansis.

MK

Kuna ma olin enne ju 10 aastat välisuudistes siis ma käisin päris palju, kogu aeg rändasin. Esimene mis meelde tuleb, mis oli konkreetselt nii, et oli Saksamaa, et tekkis idee, ei mäleta aastat täpselt võis olla 2002. või 2003, just Eesti jaoks oluliste riikide kaupa käia koha peal, olla nädal aega koha peal, ja teha siis igavene posu lugusid, mida siis just parasjagu vaja oli, nii majandus, kultuuri kui poliitikat. See oli, ma arvan selles mõttes huvitav, et täiesti üksinda omal käel sai seal oldud ja päris palju kirjutatud, isegi lõpuks liiga palju. See ongi üks probleem selliste lähetuste puhul. Inimene ikkagi peab ju põhjendama, miks sa sinna lähed, korrektselt tegema ja millised lood sa sealt saad, kas rahaline panus on väärt neid lugusid, nimekiri sai hästi pikk, loomulikult ma hakkasin neid järjest tootma. Tegelikult lugeja huvi kaob sinna mingi hetk ära, et kui Saksamaalt tuleb järjest 15 lugu, siis ei ole lugejahuvi. See oli selles osas õpetlik komandeering, ise lähed suure hurraaga, aga tegelikult, endal oli võib-olla väga tore, aga lugeja sealt väga õnnelikuks ei saanud ja need kes said, olid väga vähemuses.

Valimised on selles mõttes eraldi teema, et valimistele ma saadame ikka. Minu seisukoht on, et tähendab valimiste eel, oleks hea käija koha peal. Vaadata mis seal

on, rääkida kas põhiliste kandidaatidega, rääkida inimestega tänavalt loomulikult, teha see meeleolu endale selgeks, et ühel ajakirjanikul oleksid ühe konkreetse valimisega need asjad selged. Suht vähe mõtet on olla seal valimisõhtul, tulemusi, me saame need tulemused agentuurist palju kiiremini, kui see vaene inimene meile kuskilt maailma otsast toksib sisse, siinkohal uudisteagentuuri pole mängida mõtet, siin on veebi asi, internetiportaalide, uudisteagentuuride asi, et kiiresti see kohale panna. Kuna meil on lehega juba puhtalt nagu *deadline*, enamuses me ei jõua neid sisse panna, see tulemuste teavitamine on väga mõttetu asi.

Kutsutakse (samal teemal: neutraalne rahastamine)

AO

Neid kutsumisi on umbes kaks kolm korda rohkem, ma pakuksin välja. Sa küsid kohe neid kriteeriume ka, et miks me sinna läheme?

Eesti ajakirjanduse välislähetused ongi valdavalt mingid kutsutud asjad mis alati ei pruugi üleüldse lehes mingi loona välja tulla. Selles suhtes kui vaadata lehelood üle ja üritada selle alusel välja tuua seda nimekirja, kes kusagil käinud on, siis see ei pruugi olla üldse täielik.

Ajakirjanik pakub ise idee

LL

Kui on materiaalselt vähegi võimalus, siis ma leian, et igasugune toimetusest väljas liikumine ja eriti välismaal käimine, arendab inimest. Kõik kogemused rikastavad ajakirjaniku maailmapilti. Et ma olen igati selle poolt ja proovin meie rahaliste vahendite piires alati võimaluse leida. Et näiteks toon Kaarel Kressa, kes on noor kirjanik, kes töötab Päevalehes ja tal ei olegi sellist kindlat ala, et ta töötab päris paljude asjadega. Kaarlil oli siis unistus käia Iirimaal ühe bändi kontserdil ja selle sõidu kõik oli ta valmis ise kinni maksma, selles ei olnudki küsimust, aga meil on selline olukord et ajakirjanikud pakuvad ka tihti oma puhkuse ajast, et nad heameelega teevad ajalehe jaoks ka tööd. Kaarel pakkus välja, et kuna ta Iirimaale läheb kirjutab sellest kontserdist, aga ka seal töötavast ja raha teenivast suurest eestlaste kogukonnast. Selle tulemusel sündis olukord, et Päevaleht maksis talle sõidu kinni, kuna ta tegi seal sisuliselt tööd ja selle tulemuseks olid kahte sorti jutud, minu meelest väga huvitav, kuidas eesnimedega eestlased rääkisid, miks nad sinna tulid ja mida nad seal teevad.

Teiseks ka lugu kontserdist, selline olukord kus ajakirjaniku ja reporteri huvid langesid kokku.

Üldine loosung on selline, mida ma ka jutu sees ütlesin, et minu arust on igasugune liikumine ja igasugune liikumine äärmiselt kasulik. Ma olen püüdnud kõikidele soovidele vastu tulla. Oleme siiski rahaliselt piiratud, selge see, et ei saa saata kõiki inimesi päris Lõuna-Aafrikasse ja Gröönimaale, kuigi nad seda ise tahaksid. Kui inimesel on aga nüüd juba konkreetne projekt ja huvi siis on see teada, et ühe loo pärast me ei hakka pikka sõitu ka kinni maksma. Kui inimene tuleb mõtestatud plaaniga, et nüüd on mul plaan nädal aega seal ja seal olla, ja ma kirjutatan kolm lugu, on kokku lepitud ja olen kurssi viinud ennast taustadega, siis me igal juhul tuleme vastu.

AO

Valdavalt nii ongi ausalt öeldes, et me ise ütleme, et peaks sinna minema või tahaks sinna minna. 2006. vaadates oli Ungari niimoodi, et oli toimetuse koosolekul, kus

peatoimetaja või tegevtoimetaja, tuli mõttega välja, et peaks seal ära käima vaatama mis toimub. Teised, see Montenegro, oli puhtalt meie enda suditud.

Kui palju sul endal tuleb, et mõte, käis välja ja lähed?

See peab alati mingi konkreetne ajend taga olema. Mõtteid on alati. See on pigem nii, et kui tuleb mingi kutse, siis seda maha müüa, niimoodi mängida. Ma ütlen, seal ei ole mingi geniaalse inspiratsioonipuhanguga suurt midagi tegemist, et ma tahaksin minna täpselt sinna, et saa vaadata mis toimub ja siis selle alusel töötada välja kuhu võiks ja mida võiks. 2006, kui Bulgaaria Rumeenia liitusid, seal peaks ka keegi ajakirjanik olema. See oli ka niimoodi, et hakkasime paar kuud varem vihjama, ja peale pressima, et see võik ikka olla. See oli selline idee, mis tuli, aga noh, see pole eriti originaalne idee, tuleb tunnistada.

KP

Haa... las ma mõtlen... Päevalehes saavad väga paljud komanderingud alguse, aluse tänu mõne reproteri isiklikule initsiatiivile, talle meeldib mingisugune piirkond, talle meeldib mingisugune teema, tahab sinna minna ja kui ta suudab seda piisavalt põhjendada, siis ta sinna ka saab. Teine variant on tõesti mingite nii-öelda meie poolt neutraalseks peetavate organisatsioonide kutsed, näiteks Euroopa Parlament kutsub Brüsselisse mingile põnevale üritusele või USA saatkond pakub, tulge Afganistani meie rahade eest, need on otsesed kutsed, ja siis kolmas on veel see variant, et kuskil toimetuse koosolekul leitakse, et pagan see on teema, et sinna peab saatma inimese kohale. Hmm mis on protsendid, minu puhul on... ütleme, et enamik on olnud puhtalt minu enda initsiatiiv, millest palju on olnud tingitud sellest, et ma olen saanud personaalselt kutse, pakkumise katta sõidukulud näiteks, aga jah, peaaegu alati on see olnud minu initsiatiiv. Ma pean ütleva et ma olen väga rahul Päevalehega siiaani, praktiliselt pole mulle ühtegi sõitu, mida ma olen välja mõelnud, ära öeldud, oli ainult üks, aga see oli väga selgel põhjusel, kuna tuli välja, et tol hetkel oli ka mitu teist inimest ära, keegi peab toimetusse jääma, et see ei olnud seotud teemaga.

Meie toimetuses on juhtunud kuidagi niimoodi, et üldjuhul sõidan mina üksinda, sest teised mingil põhjusel ei taha sõita. Ma kujutan ette, et mõnes toimetuses on selline rohkem konkurentsi, ja nagu ma ütlesin, enamik on olnud minu ideed olnud, jah täpselt ma ütleks et valdav enamik.

Ajakirjaniku pädevus

LL

See on vägagi määrav, kuna meie eesmärk on kvaliteetne kajastus saada, siis ei ole mõtestatud kasutada meelelahutuse reporterit NATO tippkohtumise kajastamise, väljaarvatud need erandjuhud, kes on universaalid ehk ajakirjaniku rolli kõrval ka kirjanikud, Andres Keil, Kaarel Kressa, kindlasti mingis mõttes läheb sinna klassi Rein Sikk, kellede puhul ei ole oluline ekspertiis, vaid kes on lihtsalt nii head kirjutajad, kellelt me loodame lugejale pakkuda keeleliselt nii rikast teksti, põnevaid nüansse detaile. Üldiselt lähtume sellest, et inimene teaks antud valdkonnas, persoonide, sündmuste taustade kohta, et oleks sellega varem tegelenud või vastavat ala õppinud.

AO

Nad on ikkagi olulised, esiteks keele oskus. Teiseks on spetsialiseerumine, niimoodi, tavaliselt ongi niimoodi välja kujunenud, et me ei ole põhjalikult spetsialiseerunud, oleme kergelt spetsialiseerunud oma toimetuses, mingitele riikidele, mingitele

teemadele. Siis on meil juba mingid kontaktid olemas ja pakkumised tulevad nende kaudu ja otse, et töötab juba mingi süsteem. Aga kindlasti on see väga oluline, et kui on mingi seminar linnugripist, siis lähen sinna mina, mitte keegi teine. Mingid sellised asjad.

KP

Haaa... Tegelikult on suhteliselt raske... las ma mõtlen... ütleme nii et selliseid välissündmusi noh tegelikult meie toimetuses kajastan tõesti ainult mina, tegelikult käivad aega-ajalt ka teised, sisetoimetusest, ehk näiteks Ivar Soopan, kes käib, talle lihtsalt meeldib Lähis-Ida ja selles mõttes, määrab küll... Kellel on kogemusi sellise konfliktitsoonide kajastamisel, siis saadetakse ikka pigem tema sinna kuskile sõjapiirkonda. Kui keegi on noh näidanud ennast tugeva Soome või Saksa spetsialistina või midagi sellist, siis tema. Mina olen rohkem selline universaal.

MK

Millist rolli mängivad ajakirjaniku valiku puhul tööalased spetsiifilised huvid, tema orientatsioon?

Ikka, kindlasti. Et, iga ühel on teada, mis huvid ja mingid kohad mille vastu suuremat huvi tunneb, välises on enamalt selgelt jagatud, kes katab mis piirkonna. Sellele vastavalt nad käivad, nemad vastutavad selle piirkonna sündmuste kajastamise eest ja nemad peavadki käima, minema, Eesti uudised samamoodi, nemad vastutavad ikkagi eesti poiste eest Iraagis ja Afganistanis.

Suvalisus ja kummalised olukorrad võrreldes Euroopa „suure” meediaga
LL

Mul tuleb veel üks välisreis eelmisest aastast meelde. Ootamatult, kui suvast rääkides, eelmine aasta augustis, võeti üks telefoni kõne ja öeldi, et öelge meile ruttu üks ajakirjanik, kes sõidab New Yorki *Video Music Awards*`i jagamisele. See oli siukene ootamatu, ilmselt oli see seotud MTV avamisega Eestis ja nad püüdsid seda populaarsemaks teha. New York on halastamatu ja proovida eesti ajakirjanikul sellises konkurentsisis sündmusi kajastada on eesti ajakirjanikule kurnav ja samas mõttes väga doseeriv, väga andekale Priit Pruulile oli see mingis mõttes preemiareis. Ta saadeti mõneks ajaks New Yorki ja igasugused inimesed, keda ta kirjeldas, Puff Diddy ja teab kes seal olid, et noorele inimesele võib olla üpriski huvitav kogemus.

AO

Nagu endine toimetuse juhataja Erkki Bahovski ka ütleb, alati on väga kasulik niimoodi väljas käia. Esiteks on see, et saad toimetusest ära, keskkonna vahetus, muudab värskemaks. Seal väljas saab häid kogemusi ja mis on väga oluline, kontakte, kuna sellised grupid on rahvusvahelised. Selliste kutsutud lähetuste peamine kriteerium on tavaliselt see, kuidas toimetuse töökorraldus välja kukub, kas on võimalik üldse kedagi saata. Keegi peab ju ka lehte tegema. Tunnistan, et on ka selliseid käike olnud, mis tagant järele tunduvat kergelt mõttetud, kiirustades vastu võetud kutsed, neid on siiski mõned üksikud. See tahtmine väljas käia seda saab liigitada suva alla.

Eesti ajakirjanduse välislähetused ongi valdavalt mingid kutsutud asjad mis alati ei pruugi üleüldse lehes mingi loona välja tulla. Selles suhtes, kui vaadata lehelood üle ja üritada selle alusel välja tuua seda nimekirja, kes kusagil käinud on, siis see ei pruugi olla üldse täielik.

KP

Kui palju on lähetusele saatmisele üldse rolli sellel suval, suvalisusel, see samane kaootilisus?

Ma arva et ta on mõnevõrra vähenenud, kindlasti on vähenenud, mulle tundub et see oli eelmise peatoimetaja ajal väga arusaamatu see printsiip mille alusel saadeti. Nüüd on, mis on ka tehtud, on see et on antud rohkem sõnaõigust toimetustele endale, varem käis see läbi väga kõrge see otsustamine, nüüd on uus mehhanism, et sellest aastast, tegelikult läks asi juba mõistlikumaks eelmine aasta. Lihtsalt meie, kes me oleme kõige rohkem asjadega kursis ja kujutame umbes ette mis on tähtis ja mis mitte, saame ise otsustada seda.

Sellest et, kui saadetakse inimene kuskile koha peale või on, oletame et kui saadetakse. Siis temalt eeldatakse suure hulga ruumi täitmist, mis on iseenesest loomulik. Tasub investeeringu. Aga see tekitab sellise absurdi laadse olukorra, kus mingisugusest piirkonnast mingisugusest teemast on järsku ebaproportsionaalselt tohutud leheküljed täidetud, see pole isegi reporteri jaoks üldse raske, ta hea meelega kirjutaks rohkem, kui enamasti antakse. See ei ole üldse küsimus. Kuna tahetakse demonstreerida, et meie inimene on kohal, mis on lääne, mingi normaalse meediaga võrreldes lihtsalt naeruväärne, aga see tähendab seda, mingisugused suhteliselt võib-olla marginaalsemad piirkonnad saavad äkki tohutu esindatuse ja see moonutab seda maailmapilti, mis lehest välja paistab. See on mind ennast aega-ajalt jubedalt häirinud. Mitte teema olulisus ei määra ruumi, mis antakse vaid see, kes kus on parasjagu.

Mis võib-olla eristab Eesti korrespondente, nii öelda selliste jõukamate lehtede omadest, on see et ajafaktor, et saadetakse lühikeseks ajaks ja paratamatult, see on noh mõnus, teed intensiivselt, peadki kasutama päris palju teiste allikaid, mis on seal avalikus või internetisfääris või teiste uudisteagentuuride poolt toodetud, sellepärast mitte mingil juhul pole sul võimalik saavutada sama taset, mida teeb inimene kellele antakse ühe väikse loo kirjutamiseks nädal aega näiteks.

MK

Kuidas on väljakujunenud *stringer*ite võrgustik?

Selles stringerivõrgustikuga ongi täpselt nii, et kellel kusagil kuskil mingid kontaktid on, ja tuleb tuhka pähe raputada, et see on probleem ja see on jumala suvaline. Põhjuseid on mitmeid, miks neid ei ole, et ega ikkagi, ma tean nii eelmine kui praegune välistoimetuse juht leidsid väga paljudes, oli ees nimekiri kust on vaja, seal muidugi Soome, Läti, Leedu, Saksamaa oli sees, ei või pead anda aga ka Inglismaa, olulised riigid kus peaks olema. Nad leidsid need inimesed, aga need inimesed ei suutnud ikkagi kirjutada. Nad ei kirjuta uudiseid, nad ei tunne uudiseid ära, juba see Eestiga distants, nad ei saa aru mis on siin meie jaoks tähtis, mis on uudis. Pehmelt öeldes kirjaoskamatud. Ja sealt see tuleb, sa ei saa tema peale kindel olla, esiteks, ta ei ole kohustatud sulle üldse midagi tegema, et kui midagi olulist juhtub, neid juhtumeid on küllalt olnud, helistad, et kuule, nüüd oleks vaja kiirelt lugu, sest et me oleme päevaleht, me ei saa siin magada ja imeda näppu, kuni ta tuleb, ei ma nüüd ei saa, et ma olen siin kuskil ära, et täna ma ikka ei jõua, täna mul on õhtul restoran ja homme on ooper. Me ei saa nende peale kindlad olla.

Kui vaadata püsikorrespondente, siis Neeme Raud Ameerika ja New York.

Kui päris täpne olla, siis ta ei ole ikkagi ju ametlik väliskorrespondent, ta on püsi...

Püsi­kor­re­spo­n­dent, mida rohkem ta on lepinguline, seda rohkem ta nõuab kulusid, Piirsalu näitel, miljoniline projekt aastas.

Nii vähe... Noh mille pealt kokku hoida, ma arvan et see ei ole koht, mille pealt kokku hoida, et Postimehe seisukoht. Kas see raha tasub ennast ära? Tead see on nii ja naa, kui praegult vaadata, kui vaadata Neeme Raud, mõlemad, kui Piirsalu, Lobjakas ei tule nii drastiliselt esile. Neeme Rauaga oli see, et ta oli väga aktiivne meil, väga aktiivne kirjutaja, kirjutas meile iga päev loo, mis tähendas seda, et kahest välisküljest üks oli Ameerika. Sest sa pead teda võimalikult palju kasutama, et see ära tasuks, siis on ju nii, et ülejäänud välistoimetus on alakoormatud, sa pead mõtlema, siis pead välistoimetusest kellegi ära koondada, sest sisuliselt on sul üks inimene juures, siis küsid, kas see lugeja on nüüd õudselt õnnelik, kui ta kuuleb igast väiksest naginast Ameerika sisepoliitikas, külgede kaupa, no ei ole. Siis saigi otsustada, et Neeme Rauda piirame, et noh see läheb liiale, vastasel juhul tuleb siit inimesed ära koondada, see ei tasu ennast ära. Et praegu on Neeme Raud piirang peal, et kirjutab siis kui väga vaja ja põhimõtteliselt siiski meie toimetuse tellimisel.

Temaga on veel see probleem et ta teeb ju telele ja raadiole, ja ei tohi kopeerida. Piirsaluga on sama asi aga, no tänane Päevaleht, tänases Päevalehes on välistoimetuselt ainult üks lugu ja see on Piirsalu. Okay, lugu on väga hea, midagi ei ütle, aga siin tekib ju see küsimus, kas tõesti midagi muud välismaal ei toimu, sest see pole uudis vaid intervjuu, sellega on EPLi lugeja jäänud ilma teistest välisuudistest, tal ei ole lihtsalt, ruumi puudusel mahub sisse Piirsalu, ja seda tuleb panna nii palju kui vähegi võimalik, et ta need kulud tasa teeks, mis ülejäänud? Ühelt poolt kannatab ühte pidi lugeja, kes saab teisi uudiseid vähem, mida ta peaks saama, päevaleht peab ikkagi kajastama mingit spektrit maailmast. Teisipidi kannatab otsapidi see välistoimetus, nendel ei ole seal ju midagi, ilmselt, kuidagi, peab ilmselt koomale tõmbama, üks kirjutab sul lehe täis, mida need teised seal istuvad.

Otsustamisraskus

LL

Kõige esimene märksõna, mis mulle komandeeringutega seostub on otsustamisraskus. Et millisel hetkel, näiteks selle kevadise Ukraina kriisi ja segaduse puhul, parlament on laiali saadetud ja üldiselt on teadmatus, et millal siis need valimised tulevad ja mis neist siis saab. Näiteks praegusel ajal me olemegi siin omavahel otsustamisraskuse, et kas sinna oleks vaja kedagi koha peale saata. Ukraina areng on Eestile kindlasti tähtis, ma usun, et seda on ka piisavalt kajastatud, selle riigi demokratiseerimise katsel, siis see on eesti lugejatele oluline teada, mis saab, milline stsenaarium käivitub. Kes poliitilises mõttes jääb alla, kes peale, kuidas riigi areng kulgeb. Hetkel ongi väga raske välja mõelda, millised on need momendid, millal seal on vaja juba vältimatult kohal viibida. Ei ole mõttekas ei ajakirjaniku ega toimetuse enda seisukohalt saata keegi ühte kohta marineeruma, et võib-olla läheb seal nüüd huvitavaks. Hetkel me oma otsustamisraskuse olemegi teinud, et kedagi kohale ei saatnud, aga ma ei välista, et see tulevikus juhtub. Konkreetsete sündmuste puhul on muidugi lihtsam. Kui on konkreetsed spordivõistlused, mingisugused suured spordikohtumised, siis peavad seal koha peal olema ajakirjanikud.

AO

Saatmise puhul on tõesti nii, et kui 2006 olid Ungaris mässud lahti, siis tekkis kohe mõte et peaks minema, ei ole väga kaugel, ja suhteliselt suur ja oluline sündmus ja nii võetigi kiiresti kokku ja lähetatigi. Teised on sellised pikemalt planeeritud, need

samased valimisreisid, siin on nüüd küsimuseks see poliitiline olulisus. Selliseid olemusloo reise mul ei tule küll ette, et saadame kellegi kuskile, vaatame kuidas seal elu läheb. Ikka on mingi konkreetne sündmuslik ajend selle tarbeks, meie ressursid on nagu nad on ja me saame pühenduda sellele mis on kõige olulisem, siis on need asjad kõige olulisemad valimised, see on põhjuseks.

Ajakirjanike tüübid ja nende jaotumine

Toimetuse ajakirjanike jaotus

LL

Välisuudiste ajakirjanikud käivad niivõrd mitte visiite saatmas, käivad pigem geograafilise areaali järgi. Neil on ka seal oma spetsialiteet, Krister Paris endise Vaba Euroopa ajakirjanikuna kajastabki pigem neid meie uusi demokraatiasid, Ukrainat, loodetavaid tulevase demokraatiasid, Valgevenet. Heameelega Krister on kajastanud endise Ida-Euroopa sündmusi, kuna elas pikka aega Tšehhis, siis tal on igal pool sidemed. Käis eelmine aasta Ungaris, kui seal olid rahutused. Ungari puhul oli otsustusmomendi puhul väga lihtne, oli väga selge, et seal toimub midagi, millest oleks vaja saada adekvaatne pilt. Kuna pean tunnistama, et ka Ungarit esindavad ametiisikud siinamaani püüavad seda igati pisendada. Tollel hetkel saadeti ajakirjanik koha peale, sest oli lootust saada palju paremat materjali, kui ükskõik millise uudisteagentuuri vahendusel või läbi selle riigi enda kommunikatsioonikanalite.

Kaivo Kopli on käinud viimasel ajal Afganistanis, eelmisel aastal, hetkel ta on Süürias ja Heiki, kellel on ka küll huvi Araabiamaade vastu, pigem Heiki Suurkask on universaali rollis. Vajadusel käinud Saksamaal, käsitlemas tulevase ELi eesistujamaa plaane kajastamas. On käinud Soomes tippkohtumisel Putini ja Lääneriikide vahel, on käinud... vot ei tulegi rohkem meelde. Tema on käinud igal pool, ei ole nii kindlat spetsialiteeti.

Räägin siis meie uudisteosakonna ühe juhataja, Ivar Soopani eelmise aasta lähetusest, et ta käis Liibanonis. Tegemist on juunis käiguga. Ivar on viimaste aastate jooksul käinud korduvalt lähetustel Lähis-Idas. Tema lähetustele saatmine on võrsunud pigem, tema kui ajakirjaniku eneseteostuse soovist ja huvist seal toimuva vastu. Minu teada on ta nüüdseks algelisel tasandil araabia keele ära õppinud, kavatseb veel õppida. Tookord oli siis, ei saa öelda enam konflikt, vaid oli puhkenud sõda Liibanoni pinnal, ja me tahtsime tuua Eesti lugejateni seda koha pealset olukorda. Ivari tugevus, kui ka rahvusvahelise pressi raames mõelda, on selles, et ta läheb kaugemale, kui suurte meediakorporatsioonide korrespondendid. Pealegi ei ole tal tugivõrgustikku, ta sisuliselt üksi tegutseb, ei ole kedagi kes toetaks aitaks ja kataks.

AO

Raske öelda. Mõned ajakirjanikud on tugevamad sellised reportaaži kirjutama ja koha pealt olustiku vahendama ja inimestega suhtuma, teised on rohkem ametlikud ja institutsionaalsemad.

KP

Mis rolli mängib ajakirjaniku enda spetsiifiline huvi, tööalane orientatsioon, kui valitakse ajakirjaniku, kes kuhu sõidab?

Haaa... Tegelikult on suhteliselt raske... las ma mõtlen... ütleme nii et selliseid välissündmusi noh tegelikult meie toimetuses kajastan tõesti ainult mina, tegelikult käivad aega-ajalt ka teised, sisetoimetusest, ehk näiteks Ivar Soopan, kes käib, talle lihtsalt meeldib Lähis-Ida ja selles mõttes, määrab küll... Kellel on kogemusi sellise konfliktitsoonide kajastamisel, siis saadetakse ikka pigem tema sinna kuskile

sõjapiirkonda. Kui keegi on noh näidanud ennast tugeva Soome või Saksa spetsialistina või midagi sellist, siis tema. Mina olen rohkem selline universaal.

Kirjasaatjate ehk stringer`ite kasutamise põhjused, jaotus ja töövõtted

LL

Stringer`ite rollis on meil ju inimesed, kes elavad sellistes kohtades, kuhu meie enda ajakirjanike pole koha peale võimalik saata. Iseenesest on toimetuse poliitikana, olnud soov välistoimetusele, et meil oleks *stringer`ite* võrgustik ülemaailma. Mõeldud ongi siis katma Eestist natuke kaugemaid riike, kus Eestil pole hetkel otseseid huve, aga mis maailmas mängivad olulist rolli. Olgu see siis Hiina või Austraalia või tõesti Lõuna-Ameerika. *Stringer* ju põhimõtteliselt erineb tavaajakirjanikust selle poolest, et tema töö võib moodustada ka sealse meediaruumi refereerimise, sealse avalikkuse meieni toomine. Ta ei pruugi klassikalises mõttes ajakirjandust viljeleda, ta võib meieni pildi tuua sealse meedia kaudu või püüda lahti mõtestada seal toimuvat.

Oleme ise ka vaielnud, et meil on naine kes kirjutab Soomest ja Rootsist, on ta soome rootslane või rootsi soomlane, isegi ei mäleta, kas on see ta abikaasa töö, aga ta viibib kordamööda mõlemas riigis. Et tema puhul oleme me vaielnud, et kui ta konkreetse tsitaadina toob mingisuguse lause, me ju tegelikult teame ju, et tema ei käinud seal antud juhul Rootsi ministrit intervjuerimas vaid ta vahendab meile selle tsitaadi meile Rootsi meediast. Kas me peaksime märkima konkreetse allika, *Aftenbladet* või *Expressen* või kuna antud juhul tsiteeris kogu riigi meedia seda lauset.

Kui tekiks kunagi kahtlus *stringer`i* usaldusväärsuses või maailmanägemuse adekvaatsuses, mul sellist pilti ei meenu, kus keegi püüaks meile peale suruda oma arusaama, mingist riigist. Pole sellist konflikti või kriisi olnud. Aga erineb tava ajakirjaniku töömeetodist ja nende tekstide ajakirjandusliku kontendi loomisel.

Eks see täpselt nii ongi. *Stringer`ite* seas on väga erineva kirjutamisoskuse ja suutlikkusega inimesi, jah võib öelda et mõned nende kirjad on sisuliselt lugejakirjad, sisuliselt koha peal. Mõni neist kvalifitseerub täiesti analüüsiks ja on kirjutatud keeleliselt ja ajakirjanduslikest nõuetest lähtuvalt väga galantselt. Ja selles osas on ka õigus, et kui ajakirjanik satub koha peale, siis tuleb sealt korrektsed artiklid, aga midagi jääb nagu justkui puudu. Ei oska neid erinevusi rohkem välja tuua.

AO

Teinekord puudub neil ka ajakirjanduslik kogemus, see on nagu suhteliselt juhuslik asi mis välja tuleb. Siin mingisuguseid reegleid paika panna on raske. Üldiselt korrespondendi kui *stringer`id* nad siiski vahendavad meile kohaliku ajakirjandust. Sellist otsust ajakirjaniku reporteri tööd nad väga tihti küll ei tee.

Siis, kui nad on koha peal, kui meil on olemas keegi, kui me usaldame neid. On selliseid juhtumeid ka, 2006 olid Soome presidendivalimised, meil on Soomes küll Imbi Paju esimese voo ajal, aga ta pole seda tüüpi ajakirjanik, et õhtul kell üheksa suudaks tunni ajaga loo kokku kirjutada kokku asjaliku loo värsketest tulemustes ja kommentaaridest. Me esimese voo ajal usaldasime teda, ja siis tekkis kohutav paanika toimetuses. Teise voo ajal läks Erkki ise Soome ja kajastas seda.

Jah, et noh, see sõltubki väga isikust, kuivõrd asjalik ta ajakirjanikuna on. Ma ütlen, et nad teevad väga vähe ajakirjaniku tööd. Neil ei ole selleks kogemust, nende peamine ülesanne... vahendavad meile kohaliku ajakirjandust. Aga noh loomulikult, kui nad on koha peal, siis me mingil määral kasutame neid, aga selle tulemus on ka tavaliselt see ajakirjanduse vahendamine.

KP

Kirjasaatjad... neid on mitmesuguseid, osad on väga aktiivsed, kes üritavad igast teemast kinni hakata, mis on väga positiivne, aga see võib meid väga kallutada, näiteks vahepeal suvel oli meil väga ebaproportsionaalselt lugusid Hispaaniast, lihtsalt seal oli inimene kes kirjutas meile palju. Ja mille põhjal nemad teevad tööd... noh üldjuhul mulle tundub, et nad teevad refereeringu oma kohalikust meediakajastusest. Hmm... nende kohalolu on kahtlemata väga tervitatav, sageli ikkagi saame ikkagi sellist originaalsemat infot, kui saab sellistest *mainstream* lääne kanalitest, selge et nad mitte ükski ei ole peaaegu ajakirjanik, ehk nad paljud vajavad väga suurt toimetajatööd, et nende selgelt koha peal kaob pilt veidi moondu ja see, mis tundub koha peal oluline ei ole teps mitte meie jaoks ja nii edasi. Aga ei noo see on kahtlemata ainult tervitatav, paraku on just nimelt see, et me ei suuda maksta neile piisavalt, et me saaksime neid enda külge siduda jõulisemalt, et öelda, nüüd tee sellest, nad teevad siis, kui neil huvi on lihtsalt selleks.

MK

Enamasti on need kirjasaatjad, nad ei ole reporterina pädevad, kui sa pead minema...siin on isegi näide, päris hea, Prantsusmaa puhul, kui seal mäsu oli, me ei saatnud inimest koha peale. Takkajärgi tegime väga valesti, meil koha peal seal inimene oli, aga siis selgus nii, et inimene esiteks, küll kirjutab meile aega-ajalt küll lugusid, tõenäoliselt pigem ajalehtedest või kuskilt, et ta ei ole ka meie püsikorrespondent, selle pärast pole nagu midagi ette heita. Aga, ta ei jõudnud sündmuskohta, ta ei julgenud rääkida inimestega, nii et kokkuvõttes saime me, oleks me saatnud enda inimese, oleks me kindlasti saanud palju parema tulemuse, sest me oleks saatnud reporteri, kes teab, et ta peab sinna sündmuskohta minema, kes ei karda, selles mõttes, et me oleks saanud parema tulemuse. Siin võib näidata, et see koha peal olev inimene, sõltub tema ajakirjanduslik professionaalsus, kas tast on seal koha peal tolku või mitte.

Millised on need juhud kui toimetus kasutab *stringer`eid*?

Kasutame ikka, selles mõttes et ikkagi päris sageli, selles mõttes, et ma pean seda Prantsuse mäsu, minu arust oli see päris tähtis asi, sinna takkajärgi targana oleks pidanud saatma enda inimese. Aga kui on niukesed vähem tähtsad asjad, siis ei ole põhjust saata alati, siis saavad väga hästi hakkama need *stringer`id*. Enamasti nad ei ületa künnist, kus peaks saatma inimese... a la täna oli, Rios tapeti 19 inimesi, ma ei hakka ju siit inimest sinna saatma, et siis kirjutab sealt kes koha peal, kui seal teda ei ole, siis seda uudist ei oleks lehes ja ausalt öeldes ei juhtuks siis ka mitte midagi.

Stringer`ite võrgustiku kujunemine

LL

Stringer`ite võrgustik on kujunenud kahte pidi. Esiteks on meil endal siis nii-öelda *wishlist* või arusaam, füüsilisel kujul nimekiri, et kust me soovime saada teateid ja millised alad on meil katmata. No praktiliselt number üks riik selles listis on olnud Läti, see on meie Lõunanaaber kust kindlasti tahaks saada rohkem sisulist teavet, arusaama miks seal asjad toimuvad nii nagu nad toimuvad, aga kuna keelebarjäär, on meeletult raske leida inimest, kes räägiks eesti ja läti keelt ja oleks valmis ajalehe heaks tööd tegema. Me oleme saatkondade kaudu otsinud, ja isiklike kontaktide kaudu, aga see on alati valulaps.

Teine pool on siis selline, et kuskilt koha pealt võtavad inimesed meiega ühendust ja on võetud Hispaaniast, Austraaliast, Portugalist, tere mina elan siin ja kas teil ei oleks huvi saada siit aega-ajalt sõnumeid. Me oleme need ka pea kõik lahkelt vastu võtnud,

looned kontaktid, vajadusel ise pöördunud, osad neist on ka sellised, kes lihtsalt ise saavad ilma eelnevalt, osad nagu kooskõlastavad eelnevalt, nagu Itaalias on Ülle Toode, Anna-Maria Penu Hispaanias.

AO

See sõltub, kuna Eestis ei ole tegelikult sellist kultuuri välja kujunenud, sellist praktikat, mida keegi tegema peab, need *stringer*´id ja korrespondendid, ma ei taha öelda, et juhuslikult, *stringer*´id eriti on suhteliselt juhuslikult paika sattunud.

Palun kirjelda *stringer*´ite võrgustiku väljakujunemist.

Seda ma väga hästi ei tea, suurem osa kes meil on, on tekkinud juba enne kui mina tööle tulin, seda mehhanismi väga hästi ei tea. Aga eks Eesti on ikka väike, ja on kuulda, kui keegi kusagile läheb, toimub selline kompimine. Mõned võtavad ise ka ühendust ja pakuvad.

KP

Väga juhuslikult, keegi on andnud kellegi kontakti, keegi teab kedagi ja siis on võetud ühendust ja mõned teevad ühe loo ja kaovad, lihtsalt ei viitsi või ei taha, mis iganes, teised muutuvad aktiivseks, noh osa inimesi jäi üle Vaba Euroopa korrespondendivõrgustikust, aga mitte kõik ei viitsi sealt teha.

MK

Tegelt mis ma ütlen, on kõigi lehtede probleem, on kõigi lehtede probleem, mitte ühegi konkreetse, on see et need *stringer*´id kipuvad olema jumala suvalistes kohtades. Tai eksju, ja Birma on meil kaetud. Tegelikult on see nonsens, *okay*, me saame sealt neid lugusid, aga noh, aga see on nii suvaline, et noh, lihtsalt kellel kuskile kirjaoskaja sõber läheb, see siis kirjutab, täpselt sama absurdne on see, et meil on seal Rios suurepärase korrespondent, korrespondent on palju öelda, kirjasaatja. Et noh need, see on selles mõttes küll Eesti ajakirjanduse probleem, et puudub üldse süsteem, süsteemne valik.

Kuidas on väljakujunenud stringerite võrgustik?

Selles stringerivõrgustikuga ongi täpselt nii, et kellel kusagil kuskil mingid kontaktid on, ja tuleb tuhka pähe raputada, et see on probleem ja see on jumala suvaline. Põhjuseid on mitmeid, miks neid ei ole, et ega ikkagi, ma tean nii eelmine kui praegune välistoimetuse juht leidsid väga paljudes, oli ees nimekiri kust on vaja, seal muidugi Soome, Läti, Leedu, Saksamaa oli sees, ei või pead anda, aga ka Inglismaa, olulised riigid kus peaks olema. Nad leidsid need inimesed, aga need inimesed ei suutnud ikkagi kirjutada. Nad ei kirjuta uudiseid, nad ei tunne uudiseid ära, juba see Eestiga distant, nad ei saa aru mis on siin meie jaoks tähtis, mis on uudis. Pehmelt öeldes kirjaoskamatud. Ja sealt see tuleb, sa ei saa tema peale kindel olla, esiteks, ta ei ole kohustatud sulle üldse midagi tegema, et kui midagi olulist juhtub, neid juhtumeid on küllalt olnud, helistad, et kuule, nüüd oleks vaja kiirelt lugu, sest et me oleme päevaleht, me ei saa siin magada ja imeda näppu, kuni ta tuleb, ei ma nüüd ei saa, et ma olen siin kuskil ära, et täna ma ikka ei jõua, täna mul on õhtul restoran ja homme on ooper. Me ei saa nende peale kindlad olla.

Stringer´ite kasutamine: tellimine või pakkumine

LL

Kahte pidi, osadelt tellime, osad on sellised, kes eelnevalt pakuvad välja, et vot Itaalias on need ja need sündmused, et ma pakun teile seda ja seda kolme teemat. Osad on siis sellised kes isegi ei kooskõlasta ja ei oota tellimust vaid lihtsalt

kirjutavad jutte ja saadavad neid lehte ning on tänulikud, kui me leiame vajaliku olevat mõnda neist ära kasutada. Täiesti erinevad on need mehhanismid.

AO

Mõlemat pidi, oleneb, kui aktiivsed nad ise on. Meile siit Eestist tundub mõnikord mingi teema mis kusagilt rahvusvahelisest uudistekanalist on läbi käinud väga ahvatlev, mida nad võib-olla koha peal ei olegi ise nii oluliseks pidanud. Teinekord pakuvad ise, mis on silma jääb, valdavalt on selline kahe poolne arusaam, et kui ikka midagi olulist on. Ma ütleksin, et see on *fifty-fifty* kuidas see tellimine käib.

KP

Pigem nemad pakuvad, et noh, vahe peal eriti veel suvel, kui oli selline kitsam periood, siis ma ikkagi katsusin neid aktiivsemalt masseerida, üldjuhul on pigem ju see, et meil materjali puudust ei ole. Meil on pigem vähe leheruumi ja siis kui nad midagi pakuvad on hea ja kihvt, aga mõnikord on jah mõned teemad, mis vaatad, et oh koha pealt saaks palju kihvtima kajastuse. Teine kord tuleb ette, et nad teevad ise aktiivselt, mitte aktiivselt vaid tõesti võtavad mingeid intervjuusid ja puha, aga see on pigem erand.

MK

Kuidas käib koostöö *stringer* itega, kas nemad pakuvad või toimetus tellib?

Nii ja naa, täiesti nii ja naa. Üldiselt need *stringer* id kipuvad kuidagi ära vajuma, toimetus tellib üldiselt siis, kui on konkreetset vaja, siin on selge, et toimetus tunneb ära, et see asi on seda väärt, et sellest kirjutada. Teatad *stringer* ile, okay, teeb ära, sageli kõik korras, aga enamasti, kui *stringer* ise pakub, ta võib pakkuda selliseid asju mis on niivõrd spetsiifilised, et nad enam, nad lähevad liiga spetsiifiliseks et olla üldhuvitavad, see on see üldprobleem. Nendele endale seal kuskil külas olles tundub mingisugune, lehma kadumine on nüüd palju öeldud, mingisugune muna veeretamise võistlus, kohutavalt oluline. Siin, kui oled, kogu aeg tuleb nagu taustaks meeles pidada seda, et lehe ruum on piiratud, välistel on üks või poolteist külge, siis sa pead mõtlema, see munaveeretamine, kas see väärrib, seda et pühendada talle pind, sest lehe ruum on kallid lõppude lõpuks, see on see valikute küsimus, lihtsalt ei ole põhjust neid marginaalseid ja tähtsusetuid asju lehte panna.

Püüskorrespondentide töövõtted

LL

Mainin siin veel meie eraldi, alalises lähetuses olevat Ahto Lobjakat, Vaba Euroopa ajakirjanik aga Eesti Päevalahega töösuhtes. Kohustus saata teatud arv lugusid, kas välisuudistesse või arvamusse. Ahto teeb ju väga kihvti ja väga omamoodi tööd. Ta on viibinud seal koha peal kaua, tema sidemed ja arusaamad Brüsselis toimuvast on tegelikult Eestis täiesti unikaalsed. Ma arvan et tema pädevus on palju suurem, julgen öelda, on palju suurem kui mõne meie riigi ametniku või struktuuri pädevus. See mis ta meieni Eesti Päevalehes toob on Euroopa Liidu protsesside taust, avab meile neid taustasid ja ma loodan et lugeja oskab seda hinnata. Ta on siiski selles osas täiesti unikaalne, et ta raporteerib koha pealt, mitte, mis seal konkreetset toimub vaid ajab konteksti.

Ahto puhul me jagame kulusid raadio Vaba Euroopaga. Talle me maksame püsipalka, ja tal on kindlad kohustused. Jaanus Piirsalu puhul on teisiti, Eesti Päevaleht on ainuke kes ressursidega seda projekti toetab. Siin siis on kompromiss selle materiaalse ressursi ja potentsiaalselt saadava kasu vahel. Selle tulemusel me saame

selle otsuse langetada. Ja kolmanda väga tähtsa osana mängib kaasa inimene, et kui meil on inimene, kes sellise projektiga on valmis üldse kaasa minema. Olgem ausad, pidev viibimine Eestist eemal, oma sõpradest, oma perekonnast, toimetulemine täiesti võõras keskkonnas ei ole jõudumööda kõikidele ajakirjanikele. Selleks peab olema ajakirjanikul endal ka soov. Et me ei kõhelnud Jaanuse puhul seda koostööd tegema. Arvestades Venemaa, kui meie lähinaabri olulisust, ka meie riigi tulevikule, teiseks on seal kätte jõudnud mingis mõttes murranguline ajajärk, kus selgub selle riigi tulevik, seoses presidendivalimistega. Ja üldsegi Venemaa enda otsingud selle uus slaavi tõusus, see riik otsib oma teed ja ma arva, et on hästi oluline teada, mis seal toimub. Ja muidugi mängis kaasa see, et Jaanusel endal oli väga suur soov sinna tööle minna. Ilma selle soovita ei oleks see projekt realiseerunud.

KP

No nii, meil on siis sellist püsikorrespondent on meil Ahto Lobjakas ja Jaanus Piirsalu... eelmine aasta oli ainult Ahto. Ahto koostöös Vaba Euroopaga ja Neeme Raud on ETV Eesti Raadio. Näiteks kuna Ahto teeb koostööd Vaba Euroopaga määrab vägagi oluliselt tema kajastuste suuna, kuna ta, ikkagi ilmselgelt eeskätt jälgib oma põhitööandjat, kes talle... No tema töövõtted on, ta saab eeskätt komisjoni pressikatelt sellist värsket infot ja teistelt ka siseinfot. Ega ta väga ei käi niimoodi, aktiivselt mingeid teemasid otsimas, no teinekord tuleb ette, et on mingi teema, mis on meile väga oluline, noh näiteks me tahame et ta intervjuueeriks kedagi, kellele tal on ligipääs, siis ta üldiselt ka teeb seda, aga ta on selles mõttes üsnagi passiivne korrespondent ja ta on eeskätt, tema suurim väärtus on tema üleüldised teadmised Euroopa Liidust ehk tema siis kommentaarid ja analüüsid pigem sellest mis sünnivad. Jah... ses mõttes on ta eeskätt Euroopa Komisjoni vahendaja ja tugineb eeskätt pressikatele või taustabriifingutele, mis seal antakse.

MK

Oleneb sündmusest, kui on mingi sündmus mis ei eelda tugevaid tausta teadmisi, siis on koha pealt saatmine õige. Just, üks põhjus on see, Neeme Raud on erand, aga enamasti on need *stringer*id kehva kvaliteediga, nad ei ole nii pädevad kui tahaks ja võiks. Neeme Raud on selles osas erand, et tema on proff ja nüüd samamoodi Eesti Päevalehe Jaanus Piirsalu, kindlasti nemad on profid, selliseid on väga vähe.

Eelmisel aastal, Neeme Raud Postimehel New York Ameerikas ja Eesti Päevalehel Ahto Lobjakas Brüsselis Euroopa.

Jah... no meil oli ka eelmine aasta üks oli tüdruk püsivalt seal... regulaarselt... nimi ei tule meelde, kirjutas meile samas taktis kui Lobjakas. Nojah, tegelikult on see jumala joppamise asi, suvaline asi. Eesti on nii väike, et üks on selle sõber ja see kirjutab sealt, nii see kujuneb. Loomulikult pole see õige, nii ei tohiks. See peaks olema palju süsteemsem aga lõpuks jõuame ka välja sinna, kui suur on inimeste probleem, kohutavalt suur. Kui palju me oleme otsinud Euroopa Liitu inimest, ma oleks ka valmis saatma ka sinna kohe inimese, aga ei ole seda inimest. Nüüd on meil Urmo Kohv kirjutab, ei ole tegelt see mis peaks, ta ei ole piisavalt hea, selles mõttes Lobjakas on hea muidugi, jah. Ja ma arvan, et läheb inimestele Euroopa Liit korda rohkem. Kuigi ma ütlen, et Triin Oppi hakkas eelmine aasta poole pealt, võttis nagu aktiivselt selle asja, siis me saime järje peale, kuigi meil pole koha peal, aga käis ja kirjutas päris palju.

Püsikoorespondentide tööülesanded

LL

Ahto kooskõlastab alati teema, ta on professionaalne ajakirjanik, ja ta kooskõlastab alati, kommunikatsioon on meie huvi, Ahto on suuteline välja pakkuma väga erinevaid teemasid. See on nii suur maailm. Kommunikatsiooniahel käib läbi meie välisuudiste osakonna, kes siis tihti pakub ka hommikusel koosolekul kus me planeerime järgmise päeva ajalehte, pakub välja teemad, mida Euroopa Liiduga seoses peaks tooma lugejateni. Ja ma ei saa salata ning mul on selle üle hea meel, et Ahto pakub teemasid ka väljaspool seda areaali mis ta ise teeb. Ta pakub meile info mõttes informatsiooni, et saaksime ise otsustada, kas me peaksime siit või sealt midagi oluliseks ette võtta. Nii et tema puhul enamasti realiseerub toimetuse valitud teema, kuid on olnud ka erandid, tal on nagu igal tugeval ekspert ajakirjanikul oma sidemed ja oma spetsiaalsed huvid, milleks Ahto puhul on see Siim Kallase korrupsiooni ja läbipaistvuse plaan, mis on Euroopa mastaabis väga oluline. Sellel teemal, Kallase volinikutöös, mis puudutab just seda struktuuride läbipaistvust, ja korrupsiooni, on see ka Ahto isiklik teema, mida ta ise pakub.

AO

Kuidas on Neeme Raua töökohustused paigas?

Mingi leping tal on, palju ta lugusid kuus peab tegema, seda teab Merit kindlasti paremini. Valdavalt on niimoodi et ta ise pakub teemasid ja siis meie ütleme, kui suurelt me neid tahame ja kuidas. Teinekord me ka ise küsime, kui on mingeid pikemaid asju, tellime ise, selle Neeme Rauaga on niimoodi, et ta aega-ajalt kriitikat saab oma kirjutamisstiili ja selliste asjade pärast, samas kedagi teist pole võtta ja ta on olemas ja teda tuleb kasutada.

KP

Kui täpselt on paigas püsikoorespondendi töökohustused Ahto Lobjaka puhul?

Ma tean, et tal on ametlikult lepingus fikseeritud teatud hulk artikleid, reaalsuses on see et me tahame temalt vähem, kui tal oleks pakkuda, et ei teki selles osas küsimusi.

MK

Kui täpselt on Neeme Raua puhul tema töökohustused paika pandud?

On, meil on töövõtuleping, seal on öeldud. Et ta peab kirjutama 10 lugu kuus, aga võib ka vähem, mitte rohkem.

Kolme tüüpi ajakirjanike töövõtete erinevused, kontakt Eestiga

LL

Noh, nende töövõtted ongi ju täiesti erinevad, mitte eripärad.

Ja selles osas on ka õigus, et kui ajakirjanik satub koha peale, siis tuleb sealt korrektsed artiklid, aga midagi jääb nagu justkui puudu. Ei oska neid erinevusi rohkem välja tuua.

AO

Mis on erinevused toimetusest kirjutatud või rutiinsemate eesti uudiste ja sündmuskohalt kirjutatud lugude vahel?

See ongi see erinevus, et sa, materjali hankimise erinevus, et toimetuses nagu ta jookseb sul valdavalt kõik kätte, kasutad kas agentuure, teisi väljaandeid, helistad

vahest kellegagi räägid. Koha pealt materjali hankimine käib teist pidi. Kuigi noh seal on ka tavaliselt saab kasutatud neid samu allikaid, aga seal on valdavalt, saab märksa rohkem saab tugineda neile intervjuudele, mis sa ise teed, need moodustavad selle struktuuri pluss see, mis sa jälgid ja vaatad. Materjali poolest teistsugune.

Püsi korrespondent ja *stringer* teavad täpsemalt mis koha peal toimub, aga kirjutavad jällegi vilesemalt. Samas ajakirjanik Eestist läheb kohale, vastab professionaalsetele ajakirjanduse nõuetele, aga koha peal satub krampi ja ei tea mis toimub täpselt koha peal.

Jah...jah...et kui ma käisin Montenegros, siis ma nagu kohati, keelebarjäär oli ka oluline, kohati tundsin, et kõik informatsioon mis liigub, ei pruugi minuni jõuda, oluline informatsioon. Toimetuse endaga saab koostööd teha, kes istuvad koha peal ja jälgivad agentuure, et isoleeritud me ei ole, me oleme kontaktis ja vahetame infot, nii need lood sünnivad. Valdavalt see siiski probleemiks ei ole kujunenud, et oleksid infosulus. Kui sa lähed koha peale siis üks eesmärk ongi see, et sa kirjutad, mis koha peal toimub. Pärast tihti on ka kokkulepped, et see kes istub toimetuses kajastab poliitilist poolt, mida keegi ütles sündmuste kohta. See sünnibki niimoodi koostöös. Kui on sellised poliitilised sündmused, tippkohtumised näiteks, siis on see info kõigile võrdne. Koha peal on isegi parem, ta ei läbi seda filtrit, see info, saab ta vahetumalt kätte.

MK

Sündmuskohalt kirjutavad ajakirjanikud. *Stringer*id, püsi korrespondendid ja toimetusest saadetud ajakirjanikud. Kui vaadata neid kolme ajakirjaniku tüüpi, siis mis on nende töövõtete erinevused.

Kõige paremat tööd teevad ikkagi need, kes on toimetusest lähetatud ja põhjus on täpselt selles, et nad teavad, nad on kontaktis Eestiga, nad teavad mida Eesti lugeja tahab. Neil on olemas see, mis kaob ju täiesti ära mõlema teise osas. See kontakt Eestiga on väga tähtis, juba see, et hea on lugu siis, kui seal on toodud paralleel Eestiga, või kuidagi seotud, Eesti olusid arvestades kirjutatud, selles mõttes on kindlasti kõige parem variant esimene. Muidugi selles mõttes, oleneb asjast, oletame, et see on mingi õnnetus, teisipidi inimene kes on koha peal, on kindlasti selles vallas pädevam. Kui on tegemist mingi õnnetusega, siis on kindlasti koha peal võib-olla parem inimene, aga kui on mingit vaja tugevaid taustu, siis on koha pealt olev inimene parem. See on täpselt nii ja naa, et oleneb teemast.

Ajakirjaniku töö ja ilmunud lugude hindamine, kohalolu efekt

Analüüs toimetuses

LL

Vaatame alati pisut teravama pilguga, kuna esiteks on ajakirjanduse mõttes tegemist argiritiivist erineva ja teiseks vaatame ka selle silmaga et kas, millise asja me sealt siiski saime. Et kuna see on kulukas võrreldes siin Eestis ja Tallinnas toimuva kajastamisega, siis vaatame nii loominguulises kui materiaalses plaanis terasemalt, kui mõnda rutiinsemat lugu. Analüüsime ja teeme omad järeldused, et mida oleks võinud teisiti.

AO

Kõiki lugusid analüüsitakse järgmise päeva koosolekul, ilmumispäeva hommikul vaadatakse leht üle, öeldakse üht teist selle või teise loo kohta. Nädala lõpus kirjutab

peatoimetaja nädala ülevaate, kus väga tihti kordab neid samu asju. Midagi põhjalikumat ja süvitsi minevat ei toimu väga küll.

Millistele kriteeriumidele peab vastama sündmuskohalt kirjutatud lugu?

Ajakirjanduskriteeriumitele. Valdavalt, kui sa oled sündmuskohal, siis oodatakse ka sellist kohaloleku efekti, reportaažliku ja inimlikumat asja, et näidata, et sa ikka oled koha peal.

KP

Ajakirjaniku töö tulemused. Kui tugevalt ja põhjalikult analüüsitakse neid lugusid mis on sealt koha pealt kirjutatud?

Oi ei üldse... ma ei ütle... ma ei tea... ses mõttes, et aega-ajalt on juhtunud, et meil on mõni korrespondent kuskil käinud ja öeldud, et oleks tahtnud rohkem kohal oleku tunnet, üldiselt pole nii sitta asja ka olnud.

Millistele kriteeriumitele peab sündmuskohalt kirjutatud lood vastama?

Õõõõõ, järelkult siis mingisugused detailid koha pealt, mis on selgelt näha, et inimene on leidnud need ise. Kui teha isegi mingi analüütiline lugu, siis kõigi nende analüütikutega saab teoreetiliselt rääkida ju ka telefoni teel, mis iganes... no panna sellist midagi värvikat sisse natukene.

MK

Reporteri sündmuskohale saatmise tagamaad. Palun mõningaid põhjuseid, miks neid ajakirjanike saadetakse sinna sündmuskohale? Mis need tagamaad on, miks seda vaja on?

Kõige esimene on ju see, et kui inimene on koha peal, siis ta saab koha pealt, seda kohaliku, koha pealt emotsiooni. See on see, iseenesest võib ju alati kirjutada uudisteagentuuridest maha, tegelt uudisteagentuurid annavad intervjuusid inimestega, *story*´sid, tegelt nad teevad selles mõttes korraliku tööd. See aga et sul on oma ajakirjanik koha peal on kindlasti, kvaliteedi vahe on siiski täiesti olemas. Kindlasti saada kohaliku emotsiooni, ma arvan et see asi, info on palju väärtuslikum, kui see inimene on samas sündmuste keskel seda kirjutamas, kui siin toimetuses arvuti taga. Kindlasti saab ta asjadest paremini aru ja see mis teevad agentuurid ei pruugi olla päris võrdne, kergelt kallutatud nägemusega.

Ajakirjaniku töö tulemused. Kui ajakirjanik on koha peal käinud ja loo kirjutanud, kui põhjalikult seda analüüsitakse?

Nii nagu tavaliselt kõiki lugusid. Me võrdleme kindlasti teiste lehtedega, kui neil ka keegi koha peal, seda kindlasti, aga me teeme iga hommiku kõikide lugude analüüsi, samas võtmes, kas tast on tolku olnud seal, või kas me, põhiküsimus on see, et kui me poleks sinna läinud, kas me oleks saanud, mis oleks see vahe olnud, vahel on ka nii, et inimene läheb kohale ja ei saa seda mida vaja, siis on takkajärgi, et polnud mõtet saata.

Millised on need kriteeriumi mis peavad olema sündmuskohalt kirjutatud loo juures peavad olema täidetud?

No ongi see kontakt kohalikega ja see, et ta toob, et seal loos on tema kohal olek tunda. See on esimene reegel, kui ta kirjutab sellise loo nagu uudisteagentuur, mida on ka juhtunud, siis ei ole sellel kohale saatmisel mõtet. Seal peavad olema, see kohal oleku efekt loomulikult, inimesed, see on elementaarne, peab olema tunda, et on seal kohal, ta peab kõik endast andma, et saada seda kohaliku koloriiti, no mida iganes, inimesi emotsioone, kõik see.

Mis on sündmuskohalt kirjutatud lugude eripära?

See ongi, et ta toob seda mida sa agentuurist ei saa, see on see enda kohalik emotsioon ja enda kohal olek, see teebki nendest lugudest head lood. Kui sa ikka räägid kohalike inimestega, saad kõik need tunded ja asjad kirja, see ongi see väärtus.

Ajakirjanikule pandud ootused

LL

See võib olla selline vaatenurk, kas me suutsime toimuva lugejale arusaadavaks teha või me tegime seda kallutatult. See on see lõks mis sind varitseb seal tänaval, et siis sa samastud nende inimestega kelle keskel sa oled. Ei ole sellist ühtset kriteeriumit või paketti, kuid kõige esimene on kindlasti see, et kas need lood olid üldse huvitavad. Või komandeeringu tulemusel sünnib lugu, mille tulemusel lugeja ei taju kohal oleku efekti, siis on asjad nagu halvasti. Et kui sellest loost ei ole tunda, et on kohal käidud, kui on tunne, et selle loo oleks võinud teha ka siin koha peal. Ma toon ühe konkreetse näite ka. Need olid siis breiktantsu maailmameistrivõistlused, kus see lugu mis ilmus, kus fookuses oli teema, miks Eesti riik ei toeta eesti breiktantsu esindajaid. Selle loo oleks võinud täiesti rahulikult teha toimetuse laua tagant telefoniga rääkides. Mitte kusagilt ei tulnud välja, et Saksamaal oli toimunud üritus, kus oli kohal 5000 noort inimest üle maailma. Valati higi, ei kus olid kindlasti mingid draamad, kellegil rebenesid kingakontsad. Kus oli suur konkurents ja hea meeleolu ja tippsündmus. Kohaloleku efekt on kindlasti, sest see paneb mõtlema, miks me selle kultuse üldse tegime. On kõige esimene neist kindlalt.

Edasi siis juba lähtuvalt konkreetset sündmusest. Kas see kajastus oli adekvaatne, võrreldes konkurentidega parem või halvem, kas me saame, kui ajakirjanikul on kindel huvi, kui Ivaril on huvi Araabiamaaade hääle toomisest meieni, jõudmisest maailma laiemas mõttes, kas me saame kuidagi teda arendada, tellida raamatuid, maksta kinni koolitusi. Siis käib see hindamine lõpus teist moodi.

Reeglina, välja arvatud, mina liigse esilekerkimise määra puhul, mida eelnevalt rõhutasin, reeglina kui inimene on majast väljas on talle endale ka see väljakutse. Pigem reeglina sellisel teel, kui see on veel inimese ja toimetuse huvist lähtuvalt, ja mitte näiteks visiidi kajastamine, loodan ka tihti eneseületusele, et nad ületavad oma kvaliteedilt, huvitavalt materjalilt ja paeluvuselt, ületab ajakirjaniku tavalist rutiinset tööd võin ma sulle täiesti ausalt öelda.

AO

Ajakirjanik, kes läheb sündmuskohale, talle pannakse mingid ootused, kas nad saavad hakkama nende ootustega, mis neile peale pannakse?

Valdavalt ikka saavad, ma usun. Mingeid selliseid läbikukkumisi ei ole väga, teinekord ikka öeldakse, et oleks võinud natuke olla nii või teistpidi. See on selline tagant järele targutamine, päris tihti, objektiivselt ei pruugi see ka alati võimalik olla mida oodatakse. Seda sellist vaibale kutsumist pole olnud, et mida sa seal üldse tegid, ei seda mitte. Päris tihti ollakse väga rahul sellega mis tuleb.

KP

Ma ütleks et...mmm, ma ei ole nagu kuulnud otsest kriitikat et keegi oleks teinud otseselt nõrka tööd või midagi sellist, pigem on aega-ajalt vastupidi, et ajakirjanik satub asjade otsa, mida mitte keegi poleks osanud üldse oodatagi mis ongi nende väliskomandeeringute üks suuremaid võlusid, jah ta võib tulla selline, noh, mitte midagi väga erilist, aga võib tulla midagi väga hoopis põneval teemal, mis kerkib lihtsalt niimoodi koha peal olles. No mis puudutab ootusi, väga sageli on ajakirjanik

väga suures stressis hoopiski mitte otsese töö pärast vaid selle pärast, kuidas jumala eest ära saata lugusid, sest internet ei ole mõnes maailmas inimõigus.

MK

Ajakirjanik kes läheb sündmus kajastama, talle pannakse mingid ootused, tehakse plaanid, mida peab kajastama, kuivõrd need ajakirjanikud, kes sündmuskohal kirjutavad, täidavad need ootused?

Ikka täidavad, sest muidu ta järgmine kord ei saa minna, ikka täidavad, ma arvan küll, ma ei oska öelda protsenti või midagi täpset, mul ei meenu et keegi ei oleks üldse mitte täitnud või millegiga hakkama ei saanud, päris siukest juhtumist mul ei tule meelde. Ikka täidavad, loomulikult, enamasti tehakse selline realistlik plaan, et pole mõtet, nad teavad ise, et kui nad lubavad ette liiga palju, siis on pärast pahandus, igatahes ei olda rahul.

Ajakirjanik tegelasena oma kirjutises

LL

Üks suur erinevus on see, et lugudel on näha ajakirjaniku ennast, et julgemalt tuleks ajakirjaniku mina seal esile. Kuna eesti sündmused ja eesti teema kajastamine on siiski mingis mõttes rutiin. Lähtutakse rohkem siin ajakirjanduse reeglitest ja nii palju ei mängita. Ebatavaline keskkond ja ebatavalised tingimused tööks mõjuvad tihtipeale nii, et ajakirjaniku enda mina tuleb esile. Me oleme selle üle vaielnud ka, kas see on hea või halb või kui suurel määral seda võib teha. Mis hetkest alates ei teeninda see lugejat enam parimal võimalikul viisil. Näiteks on meil olnud konkreetne juhus, on olnud mitu vaidlust, kus eelmisel aastal tekib ajakirjanikel Eesti Vene piiril raskusi piiriületamisega. Oli traagiline lugu Pihkva piiril fotograafi ja Sigridiga, kellelt võeti lausa auto käest ära. Kes koha peal pidid istuma üle nädala või kümme päeva. Lihtsalt ei antud, piirivalvurid vaatasid, et kaks noort naist, peetisid kuni kõik paberid korras, aga lihtsalt ei andnud seda autot tagasi. Me olime lõpuks valmis juba suurema delegatsiooniga juba sinna koha peale sõitma, aga siis see siiski lahenes. Seda me olme arutanud, kas see on õige, kui loo fookus nihkub ajakirjaniku enda isiklikele raskustele ja äpardustele. Minu arust on see vale, sellised artiklid ei peaks ilmuma ja see ei ole kuidagi lugeja huvides teada saada ajakirjaniku isiklikest raskustest.

Juhus, kui Ivar Soopan taheti autopagasnikusse toppida?

See oli ebatavaline sündmus, ma arvan et mingis mõttes sel puhul, andis see edasi lugejale meile võõrast maailma ja andis edasi tunde, kui ebakindel see maailm on ja et nad lähtuvad täiesti enda reeglitest. Meie mõtted ja tunded neid ei riiva.

AO

See oleneb ka sellest žanrist. Kui ma kirjutatan uudist, siis ma ei tohi seda ju teha. Kui ma kirjutatan reportaaži, siis ei ole sellest ju midagi, kui ma kirjutatan, kui ma olen seal asja sees ja kirjutatan nii nagu on, see ei tähenda et ma peaksin minema ja hakkama provotseerima. Soopani lood on vist sellised väga isikukesksed. Küsimus on selles, mis on selle asja väärtus, kas seal on mingisugust uudisväärtust, või on nad sellised reisilood. Siin tuleb sellest žanrist väga eristuda, mina kirjutatan tavaliselt uudislood ikka, reportaaži vähem. Mis tähendab, et ma ka ise olen kusagil kõrval ja ei sekku.

MK

Mis Te arvate sellest, et ajakirjanik muutub oma neutraalselt taustarollilt, muutub ise tegelaseks loos?

Selles mõttes, et kui midagi sellist juhtub, on ju jumala eest ajakirjanduslikult väga okay, mis seal siis sellest. Tavaliselt ma saadan inimesi teele, selle ütlemisega kuhugi,

et kui midagi ei juhtu, siis tehke nii, et teie endaga midagi juhtuks, mingi jama, et igav ei oleks.

Provotseerida?

Jah... see on nüüd naljaga öeldud, jumala eest, et ma päris tõsiselt mõtleksin, et keegi hakkaks kuskil mingit jama korraldama, aga selles mõttes sellised teravad elamused on head, mis tekitavad konkurentides kadedust. Mul ei tule praegu täpselt meelde, Päevalehel oli mingi jama seal Vene piiril, mis asja nad seal korraldasid, kas nad ei saand... Midagi oli... see kui ajakirjanikuga midagi juhtub on *okay*, aga see et ajakirjanik hakkab ise poliitikat tegema, vot see enam ei ole *okay*. Siin tuleb selge vahe teha, kui ajakirjanik tõepoolest ise hakkab, ma täpselt ei mäleta, ma ei taha ka öelda, aga minu arust ta lausa osales seal revolutsioonis praktiliselt. See ei ole õige, seda, ei ajakirjanik teha ei tohi, südames võid sa ju mõelda, igal ühel on oma mõtted ja soovid, aga et hakata lausa ise poliitikat tegema, seda ei tohi.

Lähetuste jaotus

Üksi tänaval

LL

Ivar Soopani komandeeringud on sisuliselt sellised et ta on üksi seljakotiga tänava peal, üks nende seast, kes elavad parajasti üle neid traagilisi sündmusi ja katastroofe. Sellel kajastamise viisil on omad puudused, et rohujuure tasandilt ei pruugi paista üldpilt, ei pruugi jõuda lugejani taust ja mis sellised sündmused toimuvad. Ei pruugi välja paista religioonide ja ideoloogiate konflikt, mis on tihti sündmuste taga. Selle kajastuse pluss on ehedus ja emotsionaalsus, et sa saad konkreetse inimese konkreetse jutu kannatuste kaudu nagu väga lähedase kontakti mis tegelikult toimub. See puudutab sind rohkem kui mingi teoreetiline ja kui võib-olla mingi hierarhia mõttes kõrgematel olevate inimeste sõnum.

AO

Oleneb, kuidas mul eelnevalt kokku lepitud selle sündmuse kajastamine, ajakava ja asjad. Valdavalt on ikkagi niimoodi, et lähed hotelli, pakid asjad lahti ja siis hakkad oma programmiga peale. Lähed käid nendel intervjuudel, käid linnas ringi, vaatad mis toimub, tutvud situatsiooniga, lood endale pildi, siis hiljem teaks vajadusel kohe reageerida, kus miskil on. Näide, ma võin seda samast Montenegrot tuua, kuna see on nagu kõige ehtsam lähetuse vorm, kõige haruldasem, aga kõige ehtsam. Neljapäeva õhtul jõudsin, pühapäeval oli referendum, või oli kolmapäeval, kes seda enam mäletab. Kõige pealt otsid üles, käid linnas ringi vaatad kus on keskväljak, parlamendihoone, presidendi hoone, siis sai üles otsitud välismeediale üles seatud pressikeskus, räägitud seal nende abistavate inimestega. Siis välja vaadatud kuhu peab nendele intervjuudele minema, võib-olla veel mõned kokku lepitud, siis reede oli intervjuude ja kirjutamise päev, hommikul intervjuud, pärastlõunal kirjutad, laupäevases lehes peab lugu olema, siis pühapäev leht ei ilmu, laupäev oli vaba, niivõrd kuivõrd, sai tutvutud, natuke väljaspool Montenegrot ka. Siis väljauuritud, millal on valimiskomisjoni pressikonverentsid, pühapäev ja esmaspäev nendel kohal käidud, pühapäeval õhtul oli seal linnas suur, kui tulemused hakkasid tulema, oli platsil palju rahvast, sai seal ringi jõlgutud. Kõlab nagu igavalt, mis seal muud teha on, kui rääkida inimestega ja hoida silma peal, sellel mis toimub.

KP

Ütleme lähetusse, mis ehk oli minu enda jaoks kõige suurema tähendusega ja lõppkokkuvõttes kujunes kõige põnevamaks ja andis ka ehk lehele kõige rohkem, oli sõit Valgevenesse kajastama sealseid presidendivalimisi. See oli veel meie eelmise peatoimetaja ajal, nii et võikski öelda, ilmselt käiva praegu asjad võib öelda, et käivad asjad mõnevõrra teisiti. Ilmselt ei ole väga tüüpiline lugu kuidas Päevalehes asjad käivad, aga näitab nii mõndagi. Ma kohtasin veebruaris, kui valimised ise olid märtsis, siis veebruaris ma kohtusin siin Valgevene opositsiooni esindajaga, tegin temaga intervjuu ja kuulsin teda saatnud Avatud Eesti Fondi esindajalt, et neil on minemas valimissmissioon Valgevenes ja neil on ka üks ajakirjaniku koht ja et nad on selle teemalise teate saatnud lailai, kas nüüd laiali, aga Päevalehte Priit Hõbemäele, minule tuli see suure üllatusena, sest sealt polnud see kuskile edasi jõudnud ja ma vähemalt teadsin, et see koht on olemas ja nad isegi kinnitasid et nad finantseerivad seda, ehk lehe jaoks läheks see maksma väga minimaalselt kui üldse midagi. Mõnevõrra üllatunud, tagasi jõudnult toimetusse ma saatsin *e-mail*'i, et ma oleks väga huvitatud sinna minemisest, neid *e-mail*'e kogunes seal lõpuks mitu, vastuseid ei saanud ma mitte ühelegi, kuni lõpuks sealt fondist küsiti väga karmilt, et täna on viimane päev otsustada, kas tuleb midagi. Siis ma helistasin ka uuesti, suhteliselt karmis toonis, et otsustage lõpuks ära mulle, kas ei või jaa, ja siis öeldi et jaa jaa, muidugi võite minna, loomulikult, meil pole midagi selle vastu olnud, see oli selles mõttes täielik ükskõiksus.

Komandering ise kujunes väga ebatraditsiooniliseks, esiteks tuli välja et see valimisvaatlus missioon on Valgevene võimude silmis täiesti illegaalne, ja kui me jõudsimme Vilniusesse, kus meid ette valmistati, siis oli ka juba teada, kõik, kes on õnnestunud kätte saada on vahistatud ja maalt välja saadetud kiiremas korras nii et tuli improviseerida, võimalusi kuidas üldse riiki sisse pääseda üle piiri ja teiseks noh, midagi üldse teha koha peal. Mind ajakirjanikuna huvitas, oli hästi põnev, ses mõttes et kui saadetakse piirilt tagasi on ikkagi lugu olemas juba. Aga juhtus nii, et üks nendest vaatlejatest ehk siis praegune riigikogu saadik Silver Meikar leidis, et miks minna kogu kambaga, kus on suurem tõenäolisus vahele jääda, et parema tema tahaks minna üksinda et tulgu ma kaasa, üritame minna. See kujunes lõppkokkuvõttes väga seikluslikuks, meile anti esiteks mingi kontakt kes pidi meid Valgevenes üks linn enne Minskit auto peale võtma, kuna oli teada et Minskis rongijaamas valvatakse võidakse arreterida, ja siis läksime üle piiri. Piiri peal meid võeti raja pealt maha, kuulati üle, umbes viis kuus tundi, me mängisime rumalaid tudengeid ja mingisugusel segasel asjaolul lasti meid üle piiri, kuigi mult konfiskeeriti *laptop*, ei konfiskeeritud, võeti hoiule uurimiseks ja ma sain ta lõpuks paari kuu pärast tagasi isegi ja võeti ära materjalid mis puudutasid Valgevene poliitilist olukorda, kah uurimiseks, neid ma tagasi ei saanud. Ja siis kokkuvõttes kõige pealt me, meid veeti mööda opositsiooni kanaleid mööda, kuskile mingisugusesse varjupaika, mis neil oli varutud, aga sealt me järgmisel päeval otsustasime et me lahkume, kuna me ei pidanud seda üldse mitte esiteks turvaliseks ja teiseks oli nende poolne nägemus, et me peaksime seal varjus olema ja mitte väga ringi käima. Siis läksime välja ja sattusime ühe inimese peale kellega me olime eelmine päev saanud kokku rongis ning ta oli enne meie rongist maha võtmist pistnud pihku väikse paberilipaka oma telefoninumbri ja tuli välja et see inimene oli just teel ühe presidendikandidaadi Aleksander Kazulini staapi ja siis ma sain ka Kazulini käest intervjuu, kusjuures mul polnud ju Minskisse jõudes õrna aimu kust üldse kedagi otsida, väga ehku peale minek, noh ja siis me veel leidsime, juhuslikult, sattus kontakt, tahtsime leida öömaja kohas, mis ei oleks mitte kellegiga otseselt seotud või teadaolevalt, meil õnnestus see saada, lõppkokkuvõttes tuli välja

inimeste juures, kes panid presidendivalimistele järgnenud meeleavalduste käigus püsti esimesed telgid väljakule, ühe sellise rakukese juures ja see oli suhteliselt juhus. Lihtsalt küsime ühel opositsiooni kontserdil, mis oli kaugele välja viidud linnast, kogemata õigete inimeste käest, et ega te ei tea, kas siin on võimalik öömaja saada, mille peale nad küsisid meie passe, nägid et Eesti, suhteliselt ohutu ja siis lubasid sisse. Kokkuvõttes oli meil siis niimoodi, et veetsime ühe öö koos nendega seal telklaagris ja järgmisel päeval lahkusime, eeskätt selle pärast et kodanik Meikar sai kahest allikast hoiatuse, et teda nimeliselt otsitakse taga, et ta tahaks sealt ära minna ja siis ma nii solidaarsusest saatsin ta kah välja ja ausalt öeldes ma ei teadnud midagi enda kohta, mis arvatakse seal. Vot see oli selline, tänu sellele, et leht ei tundnud selle vastu alguses mingit huvi olin ma nii öelda must ehk akrediteerimata ajakirjanik, mis seadis mind oluliselt ebavõrdsemasse aga samas huvitavasse positsiooni võrreldes nende ametnikega, kes olid seal Postimehel ja Eesti Televisiooni ja muu poolt, nii et mul ei olnud võimude ees mingit kaitset. Vot, see oli üks selline veidi ebaharilikum näide, kus lihtsalt juhus mängis kätte.

Taustajõudu ei ole midagi, põhimõtteliselt mina tunnen ennast alati välisriigis vettevisatuna, ma ei tunne et, kui mul tõesti häda käes, siis ma proovin, et otsige mulle midagi kuskilt ja saatke mulle, noh oletame et mul ei ole ka ligipääsu internetile olnud ja nii edasi. Aga muidu mingisugust *back up* ei ole ja tänu sellele nagu otseselt ei oodata, keegi ei tea mis seal koha peal mida oodata, antakse lihtsalt, tee midagi.

MK

Teine pool, tegutseb sündmuskohal.

Fotograaf tavaliselt kaasas, ajakirjanik fotograafi ise käivad ise näevad. Üldiselt on meil ikkagi nii et kui inimene, ajakirjanikud kõik teavad, et kui midagi toimub, et tulevad ja ütlevad ja teevad ettepaneku. Välistel kõige rohkem, Eesti uudistel ikkagi ka, et noh, nüüd jällegi keegi läheb Afganistani, seoses nende skandaalidega ja värkidega, et ta läheb neid sinna vaatama ja uurima. Ikka tulevad, samas mitte ka eriti tihti, ei saa öelda, et see oleks massiline, mina ütleks et see võiks olla sagedasem. Aga noh, ma isegi ei oska öelda, milles see põhjus on, kas ei leita põhjust kohale sõitmiseks, sellepärast, et sealt ei ole mingit lisaväärtust juurde saada ja kuidagi, ausalt ma pean ütleva, et viimased ajad on õudselt sündmustevaesed, midagi nagu juhtub, aga ei ole sellist... mõnel pool on inimesed koha peal, Prantsusmaal kui oli see mäsu, siis oli inimene niikuinii koha peal, siis polnud põhjust sinna sõita. Ungaris käisime eelmise aasta, Sildam käis Valgevenes, need olid kõik ise kohale mindud.

Millise hinnangu Te annate Eesti Päevalehe välislahetusele ja sündmuskohalt kirjutatud lugudele?

Nendel oli see, kes see käis, Ivar Soopan käis kogu aeg Jordaania, Liibanon. Tal oli see üks kant, oli hästi palju, esimene kord oli nagu mõtlesime, et jõle kihvt, teine kord oli nii et, no tead enam ei viitsinud, natuke läks liiale, liiga palju sai neid asju. Ilmselt tal oli ka see, et ta pidi tegema kindla arvu lugusid, siis ta neid vorpis ja vorpis, siis enam lõpuks neid lugeda, siis kadus huvi ära. Kui nii küsida, siis mina poleks nii pikaks, mitu korda saatnud, ühe korra küll, aga nii pikaks ajaks, taustu teades, siis ta ise tahab sinna reisida, see ongi umbes nagu poonus. Siis ta seal käib ja käib, aga ma arva, et lugeja jaoks, kui arvestada ainult seda lugejat, siis oleks ühest korrast piisanud küll ja küll.

Aga veel mõningaid näiteid?

Valgevenes käis seal ju lausa riigipööret tegemas, jah selles mõttes ma nagu ei kadestanud, et see nende ajakirjanik asus barrikaadidele sinna loosungeid ja telke püstitama. Seda ma nagu õigeks ei pea, ajakirjanik peab olema erapooletu, sa ei saa

sinna ise minna demonstratsioone korraldama, et see oli küll nagu asi, mis pigem oli, see ei olnud kadestamisväärne sugugi, meil käis Toomas Sildam, tema tegi *okay*`lt. Ajakirjanik ei saa võtta nii, et läheb ise sinna võitlema, see ei ole see koht, ta peab olema ajakirjanik.

Riigivisiidid

LL

Nende välisvisiitide kajastamine on raske, sest on kaasas mitmete eesti meediaorganisatsioonide saadetud ajakirjanikud. Mis tähendab seda, et kõik otsivad meeleehtlikult seda oma vaatenurka, kuna ei ole kellegi huvides, kirjutada kõikidesse kanalitesse ajaliselt samal ajahetkel sama sõnum. Sellest üle saamiseks oleme me katsetanud, eriti viimasel ajal, visiitidele saata ajakirjanikke, kelle tööülesannete osas ei ole see esmane kohustus. Näiteks kui president Ilves käis see aasta Soomes, siis käis temaga kaasas Andres Keil, kes on kultuuriajakirjanik ja teatrikriitik, ja kelle kajastusest me lootsime sellist ilukirjandusliku taset ja mitte takerdumist raskesse riiklikusse kantseliiti. Eelmisel aastal... tuleb Sul meelde kui keegi kaasas käis?

Ahjaa... Afganistanis ja Iraagis. See on nüüd see kategooria kus on eestlased koha peal ja Eesti riigi huvid koha peal. Afganistani ja Iraagi puhul oleme me ka seda kasutanud ära, kui sinna sooritab visiidi peaminiaster, kaitseminister, meie välisministriiga pole vist käinud. Logistiliselt on need areaalid meile muidu kättesaamatud, samuti ei ole ajakirjanikul seal koha peal üldse minna. Sõltub kaitsejõudude tahtest meid vastu võtta, ja seda tahet väljendavad nad enamuses siis, kui on mingi kõrgema tasandi riigimees sinna saabumas. Muul ajal ei ole nad sellest väga huvitatud.

Vaatenurk erineb. Kui me rääkisime siin ka riigivisiitide kajastamisest, kui omanäoliselt me võrreldes konkurentidega oleme seda kajastanud, kas me oleme seda võrreldes konkurentidega enda arvates kvaliteetsemalt või vähem kvaliteetsemalt kajastanud.

AO

Neid on olnud nii palju. Erilisemaid võiks nimetada Iraaki, kus ma käisin 2006 november, see oli kõige ekstreemsem ja huvitavam. Käisime seal välisministri delegatsiooniga, Iraak on juba selline, et seal on kõik nii ebaturvaline. Asi oli väga rangelt kontrollitud, ameeriklased valvasid meie igat sammu ja transport helikopteritega siia sinna, see oligi selline visiit, et riigis sai käia, aga riiki ise ei saanud väga näha, olime seal turvatsoonis pidevalt. Iseloomustavad asjad olid transpordi probleemid pidevalt, helikopterireisid jäid ära, pidime passima seal, saimegi riigist ära pool päeva hiljem. See oli selline silmiavav kogemus, kui siinamaani kirjutad sellest, siis nüüd sai näha, mis seal taga on. Selles mõttes väga kasulik reis, peale seda saab teise pilguga neid artikleid kirjutatud.

Visiidid on sellised kurikuulsad asjad, neist on raske niimoodi lõõvalt kirjutada. Poolenisti linnukese kirja saamiseks, kuigi toimetus paneb alati südamele, et võiks mingi laheda reportaaži kirjutada. Reaalsuses on see suhteliselt keeruline kogu selle visiidi formaalse olu juures.

Tippkohtumiste asjad on teised, seal on ajakava märksa kindlamalt paigas, on teada millal on pressikonverents kusagil.

KP

No ma eelistan kahtlemata isekäimist, sest et kui minna mingit visiiti kajastama, siis tüüpiline visiit näeb välja selline, et kui sa lähed näiteks mingile tippkohtumisele või

muule, ajakirjanik pannakse kuskile puuri, sa oled seal oma pressikeskuses ja ega sa mitte midagi eriti ei näe seal ja siis tuleb välja minister ja esitab ainult oma versiooni ja loed ehk nüüd ka rahvusvahelist meediat juurde, aga suhteliselt harva, annab see kohal käimine mingit lisaväärtust üldse see kohal käimine. See on rohkem selline niioelda kontaktide, eeskätt on see tähtis selle koha pealt, et sa kohtad seal teisi ajakirjanike ja tekib võib-olla natuke teistpärane mõtlemine ja... noh ja selles mõttes et kuulata Ansipi järjekordset plaati on küll isegi teinekord hariv, aga siiski, see pole piisavalt mõtet seal käia ja ma tõesti ei näe et toimetus peaks enda raha eest väga saatma sellistele visiitidele inimesi.

Vot... aga... tõsi on see, et sellises mõttes just täpselt selline kinnimakstud visiit näiteks olla Ansipi saatja jah, ei jäta see väga palju võimalusi, kui sul just ei ole võimalik käia ise ära kusagil vahe peal, mitte tihti ei pruugi olla. Eks ta muidugi tekitab siukese teatava sellise tahtmise kirjutada vastupidi midagi, seda mida nemad tahavad. Nojah, oma käimine annab ikkagi võimaluse ise leida.

MK

Lähetustest rääkides. Lähed koos visiidiga või lähed üksi. Mis on nende plussid ja miinused.

Visiidid on kõige nõmedam teema üldse, see on absoluutselt selge, see, et minna, ütleme näiteks, lähed sa kaasa ükskõik mis, ma ei taha hakatagi siin isegi ühtegi ametikohta nimetama, kõrge riigiametnikuga reisile, kujutad sa ette, asi mis mind õudsalt ärritab, sest neid asju alati kipub olema. Siis on meil lehes pildid, et pani pärja sinna jalamile, kätleb seal selle teise inimesega, on sellele mõtet raisata raha, enamasti on need kohad ju kaugel, kirjutada, et see kohtus selle ja sellega. Sellised visiidid ei anna enamuses mingeid tulemusi, seal ei lepita, ei tule mingit suurt totaalselt suurt uudist või asja. Mina väidan et need on absoluutselt mõttetud, sellistel visiitidel kaasas käia, jah tõsi vahel läheb ajakirjanik, käis presidendiga Soomes, lihtsalt Soome on meile ligidal, ja see riikide vaheline suhtlus, teada oli et sealt tuleb üks kihvt kõne. Tõenäoliselt president läheb Gruusiasse, seal on ka natuke teine huvi, ei ole ainult, et Ilves kohtus sellega, vaid seal on võimalik teha intervjuusid teistega, see Eesti panust ja teist asja mille pärast minna, aga lihtsalt inimest visiidile saata on väga nõme. Ikka on õige see, et toimetus leiab, me tahame seda kajastada, mingit asja, mis toimub ja me saadame ise sinna inimese. See on selline, mida ma igatahes pooldan ja soosin.

Oskate Te ühe näite ka tuua.

Peatoimetaja ise ei üldiselt räägi, ikka osakonna juhatajaga. Tšernobõl, seal nagu ei olnud midagi... Tead ma jään Sulle võlgu vastuse, ma ei oska, täpselt, mul ei tule praegu ette, ühtegi näidet, see on nii igapäevane või rutiinne, selles mõttes et see kontakt toimetuse juhatajaga on nagu, nii päevas sees, ei oska siukest näidet tuua, see toimub alati, ükskõik kus inimene on. Viimati, no ütleme Soome. Soome, vaat seal oli see kõne mis Ilves pidas, noh võib-olla algselt oli planeeritud et sellest Ilvese visiidist eriti pikalt üldse ei tee, inimene läheb hoopis sinna ja teeb intervjuusid teiste inimestega, selle visiidi raames, siis sai küll õhtul ümber orienteeritud, kui Ilves pidas selle kõne kus ta sisuliselt vabandas otse välja ütlemata, aga vabandas soomlaste ees eestlaste tegude pärast, siis sai küll talle helistatud, et davai, et nüüd sa pead tegema hoopis teise loo, et see mis sa kirjutasid ei lähe üldse mitte. See on teemast, siin me tunneme seda fooni, me nägime et parasjagu, et kõik agentuurid ja kõik võtsid selle üles, et Ilves vabandas soomlaste ees, et lubas siit pommitada neid eksju. See pool küll, et tema ise oleks kirjutanud hoopis teise loo, aga noh, tema ei teadnud kui suurt, mis siin tekkis, kuivõrd suurt vastukaja ta siin tekitas, noh et see on võib-olla mis mul praegu laksust meelde tuleb. Alles hiljuti oli, see toimub alati enamasti ikkagi nii, et

noh just see, et sa siit näed mis on tekitanud ja mis tekitab niukseid kirgi, siis selle peale.

Organiseeritud külastuste ja intervjuudega asjalikud lähetused.

AO

Kõige paremad on sellised reisirid, kui kutsutakse ja siis on asjalik ja põhjalik programm kutsujate poolt ette valmistatud. Mingid kohtumise ja intervjuud jne. Valdavalt ei ole see ühele ajakirjanikule vaid on ajakirjanike grupp, mingi rahvusvaheline tavaliselt. See on 2005. kui olid Saksa valimised, siis Saksa valitsus, välisministeerium korraldas sellise reisi, kümme päeva valimiste eel. Kohtumised erakondade esindajatega, ekspertidega, valimispäeval valimisjaoskondade külastamine, pressikeskuses olek, see oli väga selline asjalik. Lubas intensiivselt tööd teha ja kohtumiste kvaliteet oli ilmselt parem, kui see mis ma oleksin ise organiseerides suutnud saavutada.

KP

Mis aga mulle kõige rohkem võib-olla meeldivad, tahtes riikide probleemlugusid kirjutada, on sellised, on näiteks sellised, mida näiteks on organiseerinud, kas siis mis on väga hea koht on Euroopa Ajakirjandus keskus, või muu, kus on näiteks mingisugune rahvusvaheline ajakirjanike grupp ja neile siis antakse ette terve rida väga kõrgetasemelisi ministreid, valitsustegelasi või eksperte, kellele muidu oleks ligipääsu organiseerimine juba niivõrd raske. Need annavad kõige parema pildi sellest, mis sünnib.

MK

Visiit või üritus kuhu kutsutakse, teine asi oma idee. Kuidas on suhe nendega.

Pigem ideeliselt... Need on *fifty-fifty*. Kuidas võtta, mis on need tasuta reisirid koha pealt, veel paar erandit on lisaks sellele, näiteks Euroopa Liit korraldab ajakirjanikele, väga vajalike ja huvitavaid seminare mingil konkreetselt teemal, et anda taustainfot. Kui meil on Euroopa Liidust kirjutav ajakirjanik, konkreetselt Postimehes, siis temal on ääretult kasulik käia nendel seminaridel. Need maksab EL enamuses kinni, mitte kõike, meie kanda jääb kas sõit või hotell, midagi nii... mingi osa maksavad kinni. Siin ma olen olnud sellega ka nõus, siin ei ole huvide konflikti ohtu, puhtalt tausta teadmine, seal ma ei näe sellist ohtu, et see võiks ajakirjaniku sõltumatust mõjutada et ta hakkaks kohtuvalt mingit propagandat tegema, oleks kuidagi käsist jalust seotud. Ja teine asi mis on näiteks valimiste eel, mida võimaldavad saatkonnad, üksikud küll, aga mõned ütlevad, et tavai, minge sinna saate valimiste eel intervjuud nende põhiliste kandidaatidega. Seal on ka selge ajakirjanduslik huvi olemas, aga seal on ka see, et mingi osa maksame ise. Vanasti oli see asi hoopis teine, siis maksti, siis maksid saatkonnad kõik kinni, nüüd on eneseväarikuse küsimus, et ma ei taha et kõike makstakse.

Rubriikide jaotumine

LL

Teine võimalus eesti uudiste ajakirjanikele on see et me siiski lähetame neid välismaale, kuna eesti uudiste osakonnas on ekspertiisi koht olemas ka Eesti ja sise- ja välispoliitika jaoks. Nii et kui on vaja suure organisatsiooni, NATO, EL, mõnede suurte külaliste liikumised, siis tihtipeale sõidavad seda kajastama ka Eesti uudiste ajakirjanikud.

Välisuudiste ajakirjanikud, kes teevad ka tihtipeale komandeeringuid, on meil suuremal jaolt selles rollis, et nad käivad geograafiliselt huvitavates piirkondades. Näide sellest aastast, Krister Paris käis viimati Transnistrias, kus mina ei mäleta, et eesti ajakirjanikud oleksid varem käinud. Eelmisel aastal käis Krister hästi palju Valgevenes ja käis Moskvast G8 tippkohtumist kajastamas.

Majanduse ja komandeeringutega on selliseid lood, et ei meenu väga midagi, nad käivad väga harva. Majandus on vähe, praktiliselt null. Majandus on jälginud nagu Eesti suurte äride, Eesti majanduse suhtes oluliste teemade, olgu need uued laevad, olgu see elektrikaabel mere all, olgu see uus avatav mingisugune pood võib-olla. On vaadanud eesti poole pealt asju, üldiselt käivad nad vähe ja tegelikult nad võiksid käia rohkem, kuna tegelikult võiksid nad ära katta ka Eesti ärimeeste areaali. Palju Ukrainas ja Riias tegutsetakse, me ise oleme vahest soovinud et räägitaks rohkem, mida eestlased majanduses mujal teevad.

Koostöös firmadega, üldiselt tuleb seda väga harva ette. Kas on arenenud Eesti ajakirjandus, kas on arenenud eesti ärikultuur või ei peeta seda üldse otstarbekas, ajalehele pakutakse küllalt harva sellist võimalust.

MK

Majandusest sai vähe räägitud, ega nad eriti ei käi ka, nad käivad messidel. Mida ma pean tähtsaks, et nad oma valdkonnas messil käiksid, et need suured rahvusvahelised messid on ikkagi olulised, põllumajandus mess a la, et nad teaksid, oleksid kursis, mis maailmas toimub.

Ajakirjaniku ja toimetuse vaheline koostöö

LL

See toimub nii, kui on potentsiaalse ohuallikaga komandeeringud, siis toimetuse poolne poliitika või lähetus võib traumeerida ajakirjanikku, näiteks pärast tsunamit, põhimõtteliselt me ei saa saata kedagi kuhugi, kus sündmus võib inimest emotsionaalselt ja füüsiliselt rikkuda. Komandeeringud saavad tulla ainult koostöös sellega, et on konkreetne ajakirjanik, antud juhul oli see Ivar, kes väljendab oma kindlat soovi hoolimata võimalikest ohtudest, et tahab sinna minna koha peale. Ta avaldas ise soovi ja toimetuse poolne abi on siis sellisel puhul see, et me aitame tugiteenusega ehk alates kindlustusest, mis on sellisel juhul väga tähtis, tavaline reisikindlustus ei ole piisav kuni piletite ja fotoaparaatide ja kommunikatsiooni vahenditeni. Side pidamine, keegi kes kohe kindlalt teadis, kus ajakirjanik viibib. Koha pealt toimetuses tuli üle elada vägagi närve söövaid hetki, kuna seal oli väike arusaamatus ja ta viibis sisuliselt Hizbollah` poolt kinni peetuna osa ajast. See oli toimetuse poolt väga halb ja väga närve sööv situatsioon. Täpselt ei tea mis toimub ja ei ole mitte mingit võimalust toimuvat mõjutada, oleme ausad, ühe väikeriigi kvaliteetleht ei ole sealses olukorras just väga suur turvaallikas.

See on koha peal viibivale ajakirjanikule väga raske aga põhimõtteliselt, aga kui keegi on koha peal ja rohkem kui üks päev, siis selle väliagendi raskus ongi see et tihtipeale võib juhtuda nii, et tema huvid ja arusaamad lähevad lahku sellest, mida toimetus peab koha peal oluliseks. Väljas viibijale on see loomulikult raske, kui ta on kenasti ära planeerinud nende sündmuste kajastamise, et ma lähen nüüd sinna ja teen seda, aga toimetus sunnib peale mingit teistsugust lugu ja fookust. See on sellisel korral kerge konflikti allikas.

Eelmine aasta see Riia värk. Selle NATOga oli küll nii, et meil oli toimetuses väga kindel soov ja minu arvates oli see seotud sellega, et Riias käisid taas Eesti soomukid. Nii nagu ka vabadussõja ajal. Et meil olid seal kindlad teemad tippkohtumise kõrval,

mida me soovisime et korrespondent kajastaks. Samuti oli seal esindatud Eesti militaartööstus, millele ei ole Eestis viibides ligipääsu. Ma mäletan, et meil oli suur omavaheline võitlus selle kohal viibiva ajakirjanikuga. Kõige rohkem konflikte tekivad siiski pikkade lähetustega, spordilähetustega. Kui nad on nii kaua koha peal tekivad neil oma nägemused sealt, mis on koha peal oluline, ja siis on neid toimetuse arusaamadega tihtipeale raske ühtlustada. Spordiga on teine lugu, kultuuriajakirjanikud ja spordiajakirjanikud samastuvad oma teemadega, on *insider`id*.

AO

Ajakirjanik on sündmuskohal, toimetus jääb Eestisse, millisel viisil ja kuidas käib sündmuskohal oleva ajakirjaniku ja toimetuse koostöö. Kui palju toimetus sekkub ajakirjaniku töösse?

Sekkumist... valdavalt on enne paika pandud, millal ja millest. Kui on vaja siis jooksvalt täpsustatakse, kui palju ja mis kellaks keegi midagi kirjutada saab ja millest täpselt ja kuidas on rollid täpselt jaotatud, et kes millest kirjutab. Mingeid selliseid käskude andmist, et nüüd sa pead seda tegema, väga ei ole. Koostöö on, see on normaalne.

MK

Tead see käib kuidagi pigem nii, et tuleb hommikul sõnum, SMS, et täna oleks sult kindlasti midagi vaja, mahus 2600, no midagi sellist. Ma ütleks, et, äärmisel juhul kui on nii, et mul on välja pakkuda kolm teemat, siis öeldakse millist nad eelistavad, üldjuhul on väga vabad käed.

Üks teema käes, aga päeva jooksul olukord muutub ja siis antakse toimetusest teada, et kuule, tee nüüd hoopis midagi muud?

Ei ole sellist asja... on olnud vist midagi sellist, et kuule vaata mis seal sünnib. (Mõtleb pikalt). Ma ütlen ainuke mis üldse midagi sarnast tuleb meelde, et kui ma läksin kajastama Bushi visiiti Riiga, siis oli ülivähe infot, oli vaja midagi kirjutada, aga Bush polnud veel saabunudki üldse, aga lihtsalt pidi olema järgmise päeva lehes lugu ja seda ei olnud eriti, siis tehti lihtsalt toimetuses, tehti nii, et saadeti mulle rahvusvaheliste uudisteagentuuride materjale, et ma teaksin umbes konteksti mis seal on.

MK

Kui palju sekkub toimetus ajakirjaniku töösse kes sündmuskohal viibib? Kuidas see koostöö käib?

Selles mõttes, et koostöö käib tihedalt, selles mõttes osakonna juhtaja ikkagi, oleneb kohast, kas ta on ise seal parasjagu internetivõrgus, kas ta on ise uudistega kursis, see õudsalt palju oleneb kohast. Kui ta on kohas, kus ta ise üldse uudistele ligi ei saa, kuskil külakeses, ta ei tea üldist tausta, siis on toimetusest hea talle seda ette öelda. Samas on tsiviliseeritud kohad, kus tal ei ole mingit probleemi, kus ta on ise ka kõige kursis, siis on toimetuse poolt pigem vaja seda et kuhu kanti võiks see teravik minna või kus see *point* võiks olla, loo pikkused, fotod sellised asjad. Toimetusega koostöö ikka käib, mis ta seal üksinda siblib, ta peab ju teadma kuhu ta kirjutab, kui palju.

Ressursid

Rahastamine

LL

Välisvisiitide puhul maksavad ajalehed ja mitte vähe. Ma ei usu et midagi kinni makstakse, kui ma neid hindu vaatan. Et kui mõelda kõrge tasemega eesti riigivisiite peaministri, presidendi, peamiselt nende sõitude kajastamise, siis need lähetused maksvad kinni ajalehed, et seal osas ei ole riik aidanud. Aga jäin mõtlema, et kas sellistel tippkohtumistel nagu G8, kas sellistel tippkohtumistel, kus me maksame ka lähetuse sisuliselt kinni, kas seal on tehtud ajakirjanikele hotellides soodustusi.

Ahto puhul me jagame kulusid raadio Vaba Euroopaga. Talle me maksame püsipalka, ja tal on kindlad kohustused. Jaanus Piirsalu puhul on teisiti, Eesti Päevaleht on ainuke kes ressurssidega seda projekti toetab. Siin siis on kompromiss selle materiaalse ressursi ja potentsiaalselt saadava kasu vahel. Selle tulemusel me saame selle otsuse langetada. Ja kolmanda väga tähtsa osana mängib kaasa inimene, et kui meil on inimene, kes sellise projektiga on valmis üldse kaasa minema.

AO

Valdavalt kutsuja maksab. Seal on ka erinevaid juhtumeid, nende visiitide puhul on mingi osa, mis toimetus maksab. Majutus ja transport, need tuleb tavaliselt ikkagi toimetusel maksta, seal käivad läbirääkimised, et kas midagi kuskil kompenseerida, ja midagi soodusega saada.

Mõne asja puhul on selgelt aru saada, kes on maksnud. Brüsseli ja Strasbourgi reisirid on kõik valdavalt kinni makstud. Eesti meedia jaoks ei toimu ilmselt selliseid asju mille jaoks peaks kohale saatma. Tippkohtumised on olnud. See ei ole ka absoluutne. Peale vaadates saab aru küll, kui ei ole maailmaajaloolise tähtsusega sündmus, siis on ilmselt, on keegi kutsuja või kinnimaksja seal taga. Ma olen ikka üritanud igast asjast midagi kirjutada, kas mingi kommentaari või midagi sellist, aga on ka selliseid mis tuleb tagantjärele tunnistada mõtetuks.

Negatiivse tooniga kinni makstud reis

LL

Ma olen väga seda meelt, et kui see sõit on toimud kellegi toetusel siis tuleb sellest kindlalt lugejale teada anda.

Proportsioonis on „avanes soodne võimalus” äärmises vähemuses. Tõenäoliselt oli eelmisel aastal ka selliseid sõite, kuid ma ei suutnud ise ühtegi meenutada, kuigi neid ilmselt oli, palusin reporteritel meenutada, aga ei tulnud selliseid näiteid, et sellist koostööd, et reisifirma saadaks kedagi, et meil on reisiajakirjandus enda saadetud ja enda tehtud. Ilmselt on olnud seal mõningaid juhtumeid majanduse ajakirjanduse vallas.

AO

Kas selline rahastamine võib ajakirjanikutööd mõjutada?

Mina ei usu. Loomulikult on alati selline tunne, et kui keegi teeb Sulle reisi välja, siis oleks põhjust soosivalt suhtuda või loos ära mainima. Aga tegelikult, kui, mina küll ei usu et see mõjutab ajakirjaniku, et ta muutub kallutatuks,. Ta valdavalt teeb oma tööd objektiivselt. Kui ta kajastab seda teemat, siis selleks ta ju sinna reisile läkski, et selle teemaga tutvuda ja kajastada.

KP

Palju selline rahastamine võib Sinu suhtumist mõjutada?

Ma ei tunneta, et see kuidagi mõjutaks, ses mõttes, et need on olnud neutraalsed organisatsioonid, kes tihti isegi ei ole mitte asjasse puutuvad selle loo juures vaid noh täpselt lihtsalt Euro Parlament tahab ennast promoda aga tegelikult... aga et kuhu ma poolele jäin... ah selle juurde... on olnud üks kord leping, see oli Avatud Eesti Fondiga, et nad tahtsid enda ära mainimist artiklis, selle ma lahendasin lihtsalt sellega, et ma panin reportaaži lõppu, et sõit sai teoks Avatud Eesti Fondi toel, sellega asi piirdus, sest ma ei kajastanud üldse mitte seda mida nemad tahtsid, vaid hoopis enda teemasid. Ma küll ei tundnud et ma oleks pidanud ohverdama enda mingisuguseid tõekspidamisi selle nimel.

MK

Toimetus saadab ise kindlasti rohkem, selles mõttes, et hea toon, või Postimehe reegel on siiski see, et me ei lasegi reisi kinni maksta. Et me ei ole nii vaesed, et me ei suudaks oma ajakirjaniku kohale saata. Ja see on minu jaoks ääretult, põhimõtteline küsimus, ma ei taha et keegi maksab kinni minu ajakirjaniku reisi. Tõsi siin on mõni erand, autoajakirjanik ja reisiajakirjanikud, selgelt kohe, need on kogu maailmas, isegi kõige... ma kujutan ette, et ka Frankfurter Allgemeine või mis iganes leht, selliste kohtade peal, kus on reisi- ja autoajakirjanikud, see on tehtud erandiks, selline kirjutamata reegel, et nendel on. Aga kõik, kui me ka kaasas käime presidendiga visiitidel, maksame ikkagi ise, samamoodi käime Iraagis või Afganistanis koos Laaneotsaga, kellega iganes saatjana, maksad ju ikkagi ise. Kinnimakstud reisid on minu arust väga halb toon. Mul ei tule meelde, eelmine aasta, et meil, väljaarvatud reisiajakirjanikud, aga ma ei julge pead anda, aga noh ma ei usu et uudiste toimetusest on käinud, siin on näiteks Tšernobõl, sinna saatsime me loomulikult ise.

Kui palju selline rahastamine võib ajakirjaniku mõjutab?

Ma ütlen, et mõjutaks, ma arvan et mõjutaks, ma ütlen et ELil ma ei näe seda ohtu, noh kusjuures ma ise seda väga paranoiliselt seda jälgin, et ma ei näe, see et inimestele seletatakse mingeid tauste, mingite direktiivide taustu, mida ta mõjutab, inimene saab lihtsalt targemaks. Samas ma ei näe ohtu, kui inimesel võimaldatakse teha intervjuu presidendikandidaatidega, no mis see mõjutab. Aga kui näiteks, kui teeb reisi, reisifirmad on ka veel omaette ooper, sellest ma räägiks veel täiesti eraldi, see on natuke eraldi teema. Kui näiteks mingisugune kommertsettevõtte, Eesti Energia, see oleks juba väga halb. Majandusajakirjanik, sel puhul ma tunneksin et see ei ole õige, siit kuskilt jooksebki see piir. Või siis teine asi on ka võimalus, ei kirjuta midagi, sellel juhul kui ta teeb seda, siis mina ja teised hoiavad tal tulevikus silma peal, et tema sellel teemal ei kirjuta, sest ta ei ole enam... keegi ei tahaks ka endale sellist mainet külge, üldiselt ei kiputa seda tegema. Kuigi ma ütlen, see on viimaste aastate tendents.

Neutraalse tooniga kinni makstud reis

LL

Eraldi on selline komandeeringute klass, mis on meil käeulatuses ehk koostöö välisriikide saatkondadega, kes üldiselt on äärmiselt abivalmis ja kelle huvides iseenesest mõistetavalt on oma riigi ja rahvuskultuuri tutvustamine kõikjal maailmas. Saatkonnad ei käi otseselt toimetuse, vähemalt mitte Eesti Päevalehe toimetuses pakkumas, et vaadake saadame teie ajakirjaniku siia või sinna, et pigem on see kahepoolse huvi koostööna sündinud, et nemad omalpoolt toetavad, kusjuures toetus ei pruugi olla sugugi rahaline, see toetus seisneb selles et nad teevad kättesaadavaks

mõne persooni või sündmuse, kus siis väikeriigi, Eesti ajakirjanik ei pruugiks ise üldse persooni kätte saada. Meil on olnud minevikus hästi hea koostöö Briti nõukoguga, kes on ajanud meile välja mitmed intervjuud Inglismaal, kelle toetus on väljendunud selles, et meie küll läheme klassikalises mõttes Riho Laurisaare, aga kohtumised Briti parlamendi valimistel, kaasaarvatud selle kuulsa Öpikuga, on nemad korraldanud. Samuti on siis see kuulus meediastaar... kes on vanemate või vanavanemate poolt eestlane, ise küll eesti keelt ei räägi, on briti meedias hästi tuntud, töötanud BBC ja Channel4, kuulsad elustiili ja disaini ajakirjad loonud, et tema intervjuu saime me peale seda, kui praktiliselt kümme aastat olid kõik väljaanded seda proovinud, saime selle Briti Nõukogu abiga, kes ilmselt BBC kaudu, mis on nende rahvusringhääling, siiski palus tal leida aega poolt tundi vastamiseks meile. Ühesõnaga saatkondade abi võib olla mitmesugune, see ei pruugi olla materiaalne ja milleski muus väljenduda.

Reinu sõit Ameerikasse oli tõesti, seda toetati Ameerika suursaatkonna poolt ja oli mõeldud ameerika põlisrahvaste kultuuriga tutvumiseks. Reinul on peale selle, et ta valgustab, mis väljaspool Tallinat toimub, olnud terve elu huvi põlisrahvaste vastu. Ta on suutnud ära käia Gröönimaal ja Vihmameetsades. See oli selline hetk, kus pakuti materiaalse toetusega võimalust ja kattus inimese enda huviga. See ei olnud antud juhul toimetuse pakutud.

AO

Neid kutsumisi on umbes kaks kolm korda rohkem, ma pakuksin välja. Sa küsid kohe neid kriteeriume ka, et miks me sinna läheme?

Mhmm

Mhmm

Seal on tavaliselt see, et me kõiki kutseid vastu ei võta, see pole võimalik. Töökorraldusest ja ressurssidest lähtuvalt, kõik ei saa kogu aeg sõidus olla. Suurema osa siiski võtame ja seal on valdavaks kriteeriumiks see, kui asjalik see ajakirjanikule endale on, kuivõrd see seminar või mis iganes reis see põhjus on, annab ülevaadet, aitab süveneda, mis nagu aitab edasises töös, kontaktide lood, sellised aspektid, seotud päris tihti mingite sündmustega. Et me lööme kaks kärbest ühe hoobiga, kasutame neid ära.

Seal on Euroopa institutsiooni päris tugevalt esindatud, teiste riikide valitsused läbi saatkondade pakuvad päris palju asju ja siis ülejäänud on mingi vähemus. Mingid üksikud juhtumised, kus mingid mittetulundus organisatsioonid või keegi, et... Ka Eesti riik ja riigi institutsioonid pakuvad just neid visiitide puhul võimalust minna kaasa.

Inimressurs

LL

Kuidas on lood tööressursiga, et kui ajakirjanik ära sõidab, siis jääb üks koht tühjaks toimetuses?

See ei ole erakordne meil ja teistel Eesti meediaorganisatsioonidel. Siiski see organisatsiooni struktuur on üles ehitatud, et üksikisiku lahkumine ei mõjuta seda tulemust kuna vastasel juhul ei ilmukski ükski ajaleht kuna puhkusteperiood on alati olemas. Organisatsioon tõmbab siis koomale ja katab tema koha, aga ei maksa unustada, et vastupidine efekt on ka olemas, et kui see inimene naaseb või loo kirjutab, kvaliteetset ja suures koguses materjali, mis võimaldab jälle neil teistel, kes on äraoleku ajal pingutanud, natuke kergemas režiimis töötada.

Teistpidi vaadates, majanduskasvu vaadates, saan ma väga hästi aru et mõne aja pärast on Eestis ees, tuleb koomale tõmmata seda edu ja ressursi küllust, Eesti Päevaleht on sale organisatsioon, meil ei ole siin liigliha, meil võib olla, siin seal võivad olla töökoormused veerandi mahus erinevad, ega meil ei ole ka ballasti. Kui oleks rohkem ressursi võiks olla pink pikem olla.

AO

Seal on tavaliselt see, et me kõiki kutseid vastu ei võta, see pole võimalik. Töökorraldusest ja ressurssidest lähtuvalt, kõik ei saa kogu aeg sõidus olla.

See mängib väga suurt rolli, valdavalt 2006 aastast, meil olid septembris muudatused, suurema osa aastast me olime kolmekesi ja meil oma toimetaja, siis olime neljakesi ja igauks vaheldumisi toimetas. Mis tähendab seda, et üle kahe inimese korraga ei saa sugugi ära olla. Kui on juba kaks inimest ära, siis see peab olema juba väga lühike ajavahemik, muidu inimesed koha peal koormavad end tööga üle. Lähetustelt ei pruugi alati ju tulla iga päev suur materjal, et saad lehte täita. See ressursi olemasolu on väga oluline kriteerium, kui on mingid reisid juba varem kokku lepitud ja tuleb mingi uuem ja huvitavam pakkumine, siis paraku tihti ei ole võimalik seda vastu võtta, kuna ressurss lihtsalt ei võimalda seda.

KP

Kui palju mängib välislähetusel toimetuse enda inimressurss rolli?

Mängib raha. See on peamine kriteerium, ikkagi suhteliselt vähe on raha nende jaoks, kui arvestada lennukipiletite hindu, pluss päevarahasid, pluss ööbimist, siis põhimõtteliselt saab meie toimetuse teha ühe komandeeringu kuskile Euroopasse kuus, mis on päris *okay* ja kuna mina teen neid sõite enamuses üksinda, siis minu jaoks piisab ja see on vahva.

Meil on selline probleem, ma ütlen et tegelikult välisküljed on suhteliselt alahinnatud minu meelest, mis tähendab, et meil on tööjõudu üle ja ei mängi rolli.

Motiveerimine ja premeerimine

LL

Tegelikult on Sul õigus, et mingis mõttes võib vaadata mingisugust lähetust, reisi, tal on olnud eluunistus näiteks käia Gröönimaal või tal on olnud eluunistus intervjuuerida kuulsat kirjanikku või saada osa Veneetsia kunstist, et siis mingis mõttes on see talle justnagu preemia, et me aitame tema soovil täituda.

AO

Me ei saa seda üks ühele nii võtta. Need reisid ei ole tavaliselt sellised, et sa lähed ja puhkad. Kui on mingid programmid olemas, pead midagi kajastama, siis see päevakava on üsna pingeline ja see on suhteliselt kurnav, see töö. 10-12 tundi jalul ja tööd tegemas, see ei ole lihtne käik, selles mõttes. Kuna selle käigu tagajärjel ajakirjanik saab targemaks, loob kontakte, ärakäimine toob mingit värskust töösse, siis neid käike loomulikult hinnatakse. Aga selliseid preemiareise, juhul kui neid oleks vähe, aga neid pidevalt on nii palju. Me ei saa teda eriti mingiks premeerimiseks nimetada.

LL

Kas välislähetuse puhul on mingis mõttes tegemist ajakirjanikule preemiareisiga?

Tead oleneb... ma räägin hästi ausalt, sest ma võiks Sulle rääkida poliitiliselt korrektset juttu, aga ma arvan et sest pole kasu... tegelikult on nii, et vahel on tõesti, jah, vahel on tegu selles mõttes preemiareisiga, et mingisugune, võib-olla kutsub mingi saatkond vaatama või kellegi kaasas olev... saatjad. Sageli vaatad, et inimene on kuidagi väsinud, et tal tuleks lihtsalt eemal olek kasuks, sageli ausalt ei pea sealt visiidilt ühtegi rida kirjutama. Aga see, et sa juba lähed, oled siit natuke eemal, ma jah, olen seda kasutanud, inimesele võimaldada, et ta oleks korra eemal, natuke motiveerida teda, et ta saaks siit välja lihtsalt. Et seda küll jah, et seda ma olen sellistel puhkudel kasutanud. Kui sa saadad inimese lihtsalt, et mine sõida Egiptusesse, siis see mõjub talle endale ka halvasti, tal on ebamugav seda vastugi võtta. Kui Sa lähed visiiti vaatama, see on nagu kõik pooled rahul, natuke silmakirjalik on... aga noh

See mis sa küsisid, preemiareisid, sageli on nii et inimene läheb ju kohale aga mõtte on ju selles, et tegelikult peab inimene silmaringi avardama, Eesti ja välisuudiste puhul, tegelt kõigi puhul, aga nende puhul eriti, tundub, et sel reisil mingit erilist põhjust pole, mingit suurt sügavat mõtet, aga selleks et olla hea välispoliitika asjatundja, siis sa pead oma silmaringi avardama, sageli on nii, et sealt ei tule lugu, mõnikord ma saadangi inimesi, et jumala eest ära lugu kirjutada, selles mõttes, et mingi suvaline asi, aga et peaasi et sa ise silmaringi avardad.

KP

Kas välislähetuse puhul on mingis mõttes tegemist preemiareisiga?

Ma olen sellist mõtet kuulnud väljendatavat meie peatoimetaja suust ja ma arvan et see võib ollagi nii mõnegi toimetuse puhul niimoodi. Minu puhul see ei ole, kuna see on otseselt, ma arvan et ma olen ainuke Eestis, kellel on ametinimetuseks välisuudiste reporter, kõik teised on toimetajad. No täpselt just. Ja see ongi minu ülesanne käia. Enda puhul ma seda ei ütleks, ma arvan, et kui ma paar siukest lähetust totaalselt kihva keeran, siis ja võib-olla see asi peatub.

Juhuslikus teemade, piirkondade ja ajakirjanike jagunemisel

LL

Ma arvan, eks Merit Kopli räägib sulle täpsemalt, ma arvan, et Postimees kasutab ära lihtsalt Neeme Raua olemasolu, ma arvan et see ei ole nende peamine ideoloogia, et nad peavad Ameerika kajastamist kõige tähtsamaks.

Esiteks on meil endal siis nii-öelda *wishlist* või arusaam, füüsilisel kujul nimekiri, et kust me soovime saada teateid ja millised alad on meil katmata. No praktiliselt number üks riik selles listis on olnud Läti, see on meie Lõunanaaber kust kindlasti tahaks saada rohkem sisulist teavet, arusaama miks seal asjad toimuvad nii nagu nad toimuvad, aga kuna keelebarjäär, on meeletult raske leida inimest kes räägiks eesti ja läti keelt ja oleks valmis ajalehe heaks tööd tegema. Me oleme saatkondade kaudu otsinud, ja isiklike kontaktide kaudu, aga see on alati valulaps.

AO

Püsi­korrespon­den­did. Koha peal, teab, mis täpselt toimub ja käib ka ehk nendes parlamendikoridorides rohkem kui *stringer*, samas suured kulutused. Plussid miinused.

Jällegi see, et eesti korrespondentide süsteem ei toimi, ei ole sellist järjepidavust, rotatsiooni. Korrespondentide küsimus on üldse Postimehele valus teema, et me nagu ka pidevalt tunneme, et oleks tarvis kedagi, eriti Brüsselis, kus see koha peal olek ja koridorides käimine on äärmiselt oluline. Meil on olnud Brüsselis *stringer*’eid, teoreetiliselt on ka praegu, aga see on selline pooletoobiline asi. Akreditsioon on olemas ja saavad pressikonverentsil ja tippkohumistel käia, aga see on jällegi ajakirjanduse professionaalsuse küsimus, et see pole ikkagi päris see. Korrespondendi olemasolu muudab paraku toimetuse natuke laisaks, usaldatakse teda väga palju. Hea muidugi et ta meil seal olemas on, meil seal nagu Neeme Raud, kes katab seda.

Eesti Päevalehel püsi­korrespon­dent Brüsselis ja Postimehel New Yorgis. Ühele Euroopa ja teisele Ameerika. Millest selline jaotus?

See on kuidagi lepingutega välja kujunenud, et Neeme Raud on kuidagi meil ja kirjutab. Lobjakas, ma pole kindel, et ta on täiemõdu­line korrespon­dent, tal on ka mingi konkreetne leping, palju ta peab lugusid tegema.

See korrespondentide süsteem võiks olla eesti meedias märgatavalt parem. Praegu ta on selline, noh, pooletoobine.

Eesti ajakirjanduse välislähetused ongi valdavalt mingid kutsutud asjad, mis alati ei pruugi üleüldse lehes mingi loona välja tulla. Selles suhtes, kui vaadata lehelood üle ja üritada selle alusel välja tuua seda nimekirja, kes kusagil käinud on, siis see ei pruugi olla üldse täielik.

KP

Kui ma sind kuulasin, siis mulle tuli kohe meelde, siis üks asi mis määrab väga palju kajastust, kui kuskil elab mingine aktiivne korrespon­dent, kellel on kas igav, või mingil muul põhjusel pole midagi teha, see määrab palju.

Konkurents Eesti Päevalahe ja Postimehe vahel

Teise lehe lähetuste jälgimine

LL

Siseinformatsiooni otseselt meieni ei jõua, et ega me ju enne ei tea millal on ajakirjanik sinna saadetud. Tihtipeale on see näha siis ilmunud lugudest, et nüüd on neil seal siis keegi koha peal. Ja tihtipeale me arvestame sellega konkreet­set­se, et kui on teada, et on sündmus kuhu võetakse eesti meediaorganisa­tsioonide esindajaid kaasa, kui on teada, et koha peal hakkavad viibima sisuliselt konkureerivad ajakirjanikud, siis kindlasti on meie huvides ja kindlasti on Postimehe huvides, et see kajastus ei oleks väga samalaadne. Et lugejad ei saaks täpselt seda sama teksti.

AO

Kui palju jälgitakse Eesti Päevalehe välislähetusi?

Natukene ikka, no just selliseid, et kui keegi on spetsiaalselt saadetud, anname ka aru, et suurem osa nendest käikudest on nagu kinni makstud ja kutsutud. Seal ei anna midagi teha. Selliseid ikka jälgimme neid käike ja siis oma vahel arutame, kas oli neilt hea liigutus või mõttetu käik. Nii ja teistsuguseid küsimusi.

KP

Kui palju te jälgite Päevalahes Postimehe välislähetusi?

Ma ei ütleks et see meid kuidagi mõjutaks, absoluutselt mitte, me jälgime, ses mõttes, et aega-ajalt on küll niimoodi, et endal kihvatab, et nemad läksid ja meie mitte, on ka vastupidiseid juhtumeid, ses mõttes on endale vahest uhke tunne, jah, et meie läksime ja nemad mitte, et meie tegime sealt koha pealt.

MK

Kui palju Teie ja Postimees jälgite Päevalehes ilmunud sündmuskohalt kirjutatud lugusid?

Kõiki ikka loomulikult jälgime, see on meie igapäevane töö, nii minu kui, terve toimetus peab teisi lehti lugema. Kes on käinud... Ekspressi... noh selles mõttes, et me analüüsime enda lehti ja kogu ülejäänud ajakirjandust, see on esimene tööülesanne, et me peame teadma mida teised tegid, kus nad läksid. Kiruma ennast et meie ei saanud, vastupidiselt olema õnnelikud et meie taipasime saata ja teised ei taibanud, mis iganes. Ei ikka kogu aeg jälgime ja väga hoolega jälgime.

Võrdlus konkurendiga

LL

Ma räägin ühe naljaka loo ka. Kui meil käis Jaanus Iraagis, kes tegi seal sellist asja, mida tolelks hetkeks keegi Eesti ajakirjandusest ei olnud teinud, kuigi koha peal oli käidud, et ta tegi kõik eesti kaitseväelastega kaasa. Seni oli viibitud seal siiski ajakirjaniku rollis, ei olnud elatud 24 tundi sõdurielu nagu ta sisuliselt tegi. Ta kirjutas seal minu arust ajakirjanduslikust kvaliteedist lähtuvalt hulga silmatorkavaid lugusid, ka tegi ka konkreetse uuringud, anketeeris ju kõik kohapeal viibinud kaitsevälased ja me saime selle loo järgi väga hea pildi kes on see eesti sõdur seal koha peal. Kui Jaanus oli Iraagis, oli ta seal päris pikalt, kolm nädalat, siis samal ajal hakkas Postimees ka samal ajal järjepidevalt artikleid Iraagist avaldama. Saime aru, et ajakirjanik kes oli seal varem mingi visiidiga seose viibinud, viibinud lähetusel Iraagis ja lähtuvalt siis konkurendi tegevusest, ehk siis meil oli ajakirjanik parasjagu koha peal, kirjutas see ajakirjanik oma mälestustel ja teadmistel ja faktidel ka järjepidevalt lugusid Iraagist. See oli päris naljakas näide konkurentsist.

AO

Anna mõnele Päevalehe eelmise aasta lähetusele hinnang?

Nende käigud ongi tänu Parisele sinna Ida-Euroopa ja niimoodi. Ivar Soopan käis Liibanonis, kirjutab pikki lugusid sellest, kuidas ta istus tund aega Hizbollah` käes vangis. Tema käigud on muidugi erijuhtum, need on selline ekstreemne riskiturism. Ma ei tea kui palju on seal sellist toimetuse poolset saatmist ja palju tema enda initsiatiivi, pigem kahtlustan et seda teist on rohkem. Ta läheb muidugi sinna, kus tal on oma tuttavad ees, nagu ta oma lugudes pidevalt kirjutab, et sõber siin ja sõber seal. See on nagu suhteliselt isikukeskne küsimus, mitte niivõrd toimetuse poolne. Ikka jälgime, aga sellist asja ei ole, et vaatame et Soopan on Indoneesias või Liibanonis, et nüüd peame meie ka kindlasti sinna minema. Sellist asja nagu väga ei ole minu arust ei ole. Siin on just teine kord küsimus mingite mäsudega kusagil, nagu äsja oli Moskvast ja Peterburis, 2007, meil ka oleks pidanud seal keegi koha peal olema Postimehest või siis keegi kohe minema ja uurima. Täheandab, see mahlakas detail, mis ma võin sulle öelda, et 2006. see Montenegro oli, siis väidetavalt oli ka vist niimoodi, et Paris olevat ammu rääkinud, et võiks nagu minna. Toimetus ei olnud sellega nõus olnud väga. Kui nemad said teada, et Postimees on kohal, siis nagu

kiirkäiguna saadeti Paris ka sinna, mingi paar päeva varem, tal ei olnud aega üldse ette valmistada.

KP

Millise hinnangu Sa annad Postimehe välislahetusele? Lahetused ja valmistoodang.

Esiteks on mul tunne, et nemad käivad vähem kui meie, märgatavalt, mul on selline tunne, ma ei tea. Toomas Sildam oli väga tugev tegija, et kui tema käis, temaga kui ma käisin kuskil koos, juhtus ikka, et olime ühel samal sündmusel, siis tema puhul oli mul selge tunne, et ta on minust umbes samm ees ja parem. Teiste puhul mul seda tunnet ei ole ja mulle jääb tunne ja aega ajalt mulje, et nende, et teevad mõnevõrra selliseid pinnapealsemaid lugusid isegi, enda isiklik arvamus. Ma pean näiteks silmas, näiteks kus me koos käisime kajastamas Montenegro iseseisvus referendumit ja nii edasi, et noh jäi selline mulje.

Millest selline mulje?

Antud juhul, mis mind nagu häiris oli see, et nad rääkisid artiklites sellistest väga banaalsetest põhitededest ja sellist kohaloleku tunnet jäi võib-olla väheseks, see oli üks konkreetne näide selline.

Mida me tegime... need teemad mida me oleme katnud on suhteliselt kattunud, nad ei pruugi olnud olla samal ajal, a noh näiteks nüüd olid need uute liikmete ühinemine ja Sloveenia rahareferendum, ungari rahutused samuti. NATO ja G8 on sellised, et... väga raske võrrelda, NATOga tegime me selles mõttes pika puuga ära, et meid oli seal kogemata kaks inimest koha peal, et Ahto ja mina, saime keskenduda kahele erinevale teemale, Postimehes pidi vaene Igor üksinda tegema. Mis oli kahtlemata Postimehe puhul hea oli see, kuidas neil õnnestus nüüd saad Juštšenko käest intervjuu, mida näiteks meie ei, nagu ei, ma ei tea, ei tulnud selle peale või. Tead ma ei oska niimoodi hinnata, ma jah pean enda lugusid tihti paremateks, kui teiste omad, aga teisest küljest, kohati subjektiivne hinnang lihtsalt.

MK

Millise hinnangu Te annate Eesti Päevalehe välislahetusele ja sündmuskohalt kirjutatud lugudele?

Nendel oli see, kes see käis, Ivar Soopan käis kogu aeg Jordaania, Liibanon. Tal oli see üks kant oli hästi palju, esimene kord oli nagu mõtlesime, et jõle kihvt, teine kord oli nii et, no tead enam ei viitsinud, natuke läks liiale, liiga palju sai neid asju. Ilmselt tal oli ka see et ta pidi tegema kindla arvu lugusid, siis ta neid vorpis ja vorpis, siis kadus huvi ära. Kui nii küsida, siis mina poleks nii pikaks, mitu korda saatnud, ühe korra küll, aga nii pikaks ajaks, taustu teades, siis ta ise tahab sinna reisida, see ongi umbes nagu poonus. Siis ta seal käib ja käib, aga ma arva, et lugeja jaoks, kui arvestada ainult seda lugejat, siis oleks ühest korrast piisanud küll ja küll.

Aga veel mõningaid näiteid?

Valgevenes käis seal ju lausa riigipööret tegemas, jah selles mõttes ma nagu ei kadestanud, et see nende ajakirjanik asus barrikaadidele sinna loosungeid ja telke püstitama. Seda ma nagu õigeks ei pea, ajakirjanik peab olema erapooletu, sa ei saa sinna ise minna demonstratsioone korraldama, et see oli küll nagu asi, mis pigem oli, see ei olnud kadestamisväärne sugugi, meil käis Toomas Sildam, tema tegi *okay*'lt. Ajakirjanik ei saa võtta nii, et läheb ise sinna võitlema, see ei ole see koht, ta peab olema ajakirjanik.

Noh eelmine aasta oli lõpus, mis olid päris head, olid need uute liikmesriikide, tegime ringi peale, Liisi Poll käis kõigis, Rumeenia ja Bulgaaria. See oli päris hea, seda Eesti Päevaleht ei teinud, see oli päris hea asi, meil parem.

Hinnang teise lehe lähetustele ja valmistoodangule

LL

Neeme Raud on no midugi selline särav professionaal keda kasutaksime ka meie hea meelega. Ütlen ausalt. Kui ma olen konkreetset võrrelnud näiteks, ütleks veel üldistusena selle, et konkurendi käsutuses olevaid professionaale kasutaks ka ise hea meelega. Mul on jäänud selline mulje, et Postimehe lähetused ei ole nii silmatorkavad, kui meie omad. Me oleme ajakirjandusliku kvaliteedi ja väljamängimise mõttes, oleme suutnud need paremini välja mängida ja silmatorkavamaks teha. See on minu arvamus ja mulje. Kui ma nüüd konkreetseid sündmusi võrdlen, nagu oli seda Ungari, kus koha peal viibis nii nende kui meie ajakirjanik, kui ajaliselt jõudsime hiljem, nagu ma mäletan, või siis mõne Eesti visiidi puhul on mõlemal ajakirjanikud väljas, mul on tunne, et me teeme kvaliteetsemat tööd vähemalt selles osas.

AO

Millise hinnangu annad Eesti Päevalehe välislähetustele?

Minu arust alguses nad käisid üldse väga vähe, aga siis kui neile tuli Krister Paris, tema on suur rännumees, kes käis siin ja seal. Iga vaba hetke sõitis kusagile ära, kirjutas ka, kui mõttekas see igakord oli, on nagu teine küsimus. Ikka jälgime. Kui satub niimoodi, et on mingite ajakirjanike grupp ja siis mõlema lehe esindajad on seal sees, siis on ikka väike küsimus, kas konkurent teeb midagi ja millises mahus ta teeb. Sellised asjad, aga see pole verine.

MK

Valmislood Eesti Päevalehes, kuidas nad on teema kirja saamisega hakkama saanud?

Iraagi ja Afganistaniga me oleme ühe palju käinud ja enam vähem, sarnased. See Jordaania oli neil parem, meil ei olnud seda üldse, eelmine aasta, mul eriti palju rohkem ei tule meelde et oleks olnud. Rein Sikk oli rohkem pigem siuke reisajakirjaniku reis, see ei ole päris see. Tšernobõli tegid mõlemad ühte mood, seal ei saa öelda, et oleks erilist vahe olnud. Kellele ema kellele tütar. Ma ei mäleta et oleks midagi väga kadestamisväärset olnud. See Ahto Lobjakas on noh, kes on nende eelis kindlasti meie ees. Igasugused festivalid ja messid käisid mõlemad.

Erinemine juhul, kui koha peal on mõlema väljaande esindajad

LL

Seda erinevust, see on meediaorganisatsiooni selline siseasi, selline töömehaanika. Mitu võimalust on, sisulise kajastuse erinevusele, mida ka vahest ei ole võimalik välja mängida, kui Tarja Halonen annab intervjuu kõigile ajakirjanikele korraga, tema persooni vaadates on see mõistetav, et ta ei hakkagi kõigile infot jagama. Mõnikord ei õnnestu isegi vormiliselt ja žanriliselt erineda, vaid ongi nii et ka konkureerivates väljaannetes ilmub intervjuu või siis selle põhjal tehtud analüüs. Mõnikord, on persoon nii suur ja tema aeg nii piiratud, et kui Bush Eestis käis, esitati Eesti poole pealt ainult kakas küsimust, et kui kajastuse mõttes ei ole lugejat võimalik originaalküsimustega teha, et kõik lähtuvad samast materjalist, siis sellistel juhtudel ma olen tähele pannud, et meedia toimemehhanismid suudavad ka ajalist diferentsi tekitada, kusjuures see ei pruugi olla võidujooks ajalehtede vahel, kes esimesena saab

asja lehte. Teadlikult minnakse kvaliteedi peale, ja teadlikult jääb päevane vahe. Et üks leht valib taktika info kiiresti edasi anda, teine selle taktika et teevad põhjalikumalt ja avaldavad selle ühe päevalise nihkega. Vahel on küsimus ka nädalas. Kui on ka Eesti mastaabis suured persoonid, mitu intervjuud Ilves andis ühel päeval. Kolm või neli. Ja siis lehed sätitasid neid nii et... kõige pealt ilmus meil, siis Ekspressis ja Postimees ilmutas laupäevases lehes nädala lõpus. Mõnes mõttes on ka toimemehhanism, aga siiski ka lugeja seisukohalt mõtestatud, kuna oleks ka naljakas, kui ilmuks järgmisel päeval kõikides lehtedes sama persooniga intervjuu. Ehk siis püütakse sisuliselt erineda, võidakse ka ajalisel erineda. Konkurents sunnib mõtlema sellele, kuidas teha paremini ja kvaliteetsemalt oma lugejale ja kuidas kohe kindlasti erineda konkurendist.

AO

Ma ei ole kindel, et püütakse erineda, eesmärk on ikkagi see, et see kõige olulisem edasi anda, et siin ei ole ju. See sõltub juba täpselt selle ajakirjaniku isikupärast ja professionaalsest oskusest, kõik kirjutavad ikkagi omamoodi, igal ühel on omad huvid. Võtab mingi oma aspekti selle asja juurest, aga tihti ei annagi teha väga erinevaid asju, mingitest visiitidest, Brüsseli tippkohtumisel. Seal need lõppjärelused on suhteliselt pikad, seal saab mingeid erinevaid punkte välja noppida või mingeid taustu juurde kirjutada. Pigem üritatakse jälgida seda, ei tekiks sellist olukorda, et mõlema lehe ajakirjanikud on kohal ja ühe lehe ajakirjanik kirjutab suure ja mahuka materjali, ja teises lehes pole mitte midagi. Pigem üritatakse seda vältida. Mingit sellist sisulist erinevust väga taga ei aeta, kuigi noh, pärast vaadatakse et nemad tegid seda natuke paremini, meie tegime teist.

KP

Seda ei juhtu esiteks niikuinii väga. Pigem käib koostöö, pigem aidatakse teineteist, selge, et kui Sa saad juba midagi väga sensitiivse informatsiooni, midagi eksklusiivset siis loomulikult hoiad selle endale, pigem käib selline, sellist rivaalitunnet koha peal ei ole, et pigem ollakse sõbrad ja aidatakse üksteist, jagatakse mida teatakse.

MK

Kui on olukord, et sündmuskohal on mõlema lehe ajakirjanikud, kuidas püütakse erineda?

Seda parem lugu tuleb loomulikult, kui mõlemad koha peal on, see on nii selgelt võrreldav asi, et noh siis on juba tema enda au ja professionaalsuse küsimus, et ta peab tegema parema loo, see on koht, kus ajakirjanik kõige rohkem pingutab ja see on väga positiivne. Siis püüavad ju mõlemad leida noh selle, mis eristaks neid järgmine päev sellest konkurendist. Siit koha pealt ei ole midagi öelda, eks ta peab ise leidma, tema on seal koha peal ja teab mis toimub, mis oleks see asi mille taha haakida, mis oleks parem ja huvitavam kui teisel. Ja koha peal olles, samas on ju inimesed ajakirjanikud omavahel enamasti sõbrad, ega seal niukest, kuigi ajalehed ise on konkurendid, päris nii ei ole et hakatakse teist saboteerima või niimoodi, seda kindlasti ole.

Kui palju mängib ajaline faktor rolli? Maht? Et üks kirjutab ühel päeval pisema ja teine suurema ja järgmisel päeval vastupidi.

Deadline ilmselt mängib... Nii tegelt, me nii hullusti nüüd kah ei ole, tavaliselt on kõige lihtsam küsida, et mitu lugejat ma kaotan siis selle pärast, et mul on täna väike ja tal suur. Tegelt vastus on et mitte ühtegi. Kui järgmine päev on jälle meil suur. Nii pisiasjad ei ole sellised, vat see on juba see kui tilk tilga haaval ja kogu aeg, et ühel on

parem, siis on juba teine asi. Ühekordselt, siis on loomulikult see, et oleks ju võinud teha. Kui päris aus olla, siis need ajakirjanikud enamasti räägivad omavahel kokku.

Ajakirjaniku omavahelised head suhted

LL

Minu väärtused on sellised, et konkureerivad firmad ja inimesed on inimesed. Mistõttu meie poolt ei ole olnud mingit pahatahtliku kunagi ühegi konkurendi ajakirjaniku vastu. Nemad võivad sellest ise rääkida. Kindlasti on olukordi kus ka konkureerivate väljaannete ajakirjanikud ongi sunnitud teineteist toetama ja vastastiku koostööd tegema. Seda ma ei oska öelda, kas nad ka ajakirjanduslikus mõttes, ma arva et siiski konkureerivad, ma arvan et pigem see koostöö ja abistamisvalmidus võib lähtuda konkreetsest füüsilisest keskkonnast. Mulle meenub üks juhus, kus mingisuguse Moskva teatrifestivali ajal kellegil ei olnud tuba, ja emba kumba pidi aitas üks teise välja, ei mäleta, kuidas oli, võttis ta võõras suures linnas enda tuppa elama. Polnud kusagil füüsiliselt viibida. Aga ma tahaksin loota, et ajakirjanduslikus mõttes, siiski toimub konkurents, et ma ei usu, et toimub sellist asja, et ma ei kuulnud seda nime, et palun ütle mulle. Siis ikka konkureeritakse professionaalses mõttes, mis ei tähenda et ei tohiks omavahel rääkida, arutada huviga toimuvat. Aga ma ei usu, et kui konkreetse artikli kirjutamiseks läheb, et siis vastastikku toimuks mingisugust, nagu abistamist või äraandmist, aga me ei ole keegi seal koha peal.

AO

Ei, ma ei ütleks, et see oleks nagu mingi üritatakse teisele jalga taha panna või midagi sellist küll ei ole. Inimestena saame ikkagi hästi läbi, pole probleemi.

KP

Inimesed omavahel, ei vastupidi, meil on pigem hea meel näha üksteist, ja pigem on isegi nii, et ma otsin teise inimese üles kuskilt, et kus sa oled, et lähme õhtul välja ja ajame juttu.

MK

Firmad konkureerivad, aga inimesed mitte?

Tegelt ajakirjanikud on omavahel sõbrad, ma olen ise nii palju käinud, selliseid asju just välismaal, ükskõik kui vihane konkurents on tegelikult ütled ikka, et tavai, teeme homme mõlemad lühema, teeme ülehomme mingi teise asja, üldiselt ei hakata teisele nuga selga lööma, ma ei mäleta, et keegi oleks sõnast taganenud, siis ta oleks ise ennast lolliks teinud. Üldiselt lepitakse kokku, ma ei näe, et selles midagi ka väga halba oleks, võitlema peab ju niikuinii kumb parema teeb, aga noh see et, pigem asi ei ole üldse selles kas lühike või pikk, enamuse on küsimus kas üldse. Olukord kus ühel on ja teisel pole. Vot see on halb. Võib-olla ma alustasin valesti, lühike pikk, selles pole küsimus, see ei sõltu üldse sellest ajakirjanikust, see sõltub sellest koha pealsest toimetusest, tegelikult see sõltub sellest, kas lehes on muud tähtsad teemad, kui seal on muud nii tähtsad teemad, siis tuleb see toimetaja ja kärbib tema 5000 loo siukeseks ja siin ei ole ajakirjanikul midagi teha. Pigem on nagu alati küsimus selles kas üldse. Kuhugi saatmist lehed ei kooskõlastada. Oleneb mis seal Liibanonis on, need Ivar Soopani lood, need ei ole ju mingi kaotus, selles mõttes, ega seal konkreetset midagi ei toimunud, oleks mingi sündmus ja meie ei läinud. Üks nendest kordadest oli suht... aga see... koha peal olles need ajakirjanikud ise omavahel klapitavad, see on selline asi, seda ei hakka iialgi keelama, ma ei saa öelda ajakirjanikule et ta peaks olema nüüd, see oleks juba paras reetmine. See võim kõlada natuke nagu, mis ma ütlen...

igatahes oleks nõuda ajakirjanikult seda, et kuule a la valeta teisele ja blablabla, see ei ole ilus, see on ebaeetiline. Küll nad seal koha peal ise sätivad, mina ei tea, mina ei näe seda konkurentsi ka nii hullusti, ma olen selles mõttes parem positsioon veel rääkida.

Lugeja hinnang sündmuskohalt kirjutatud lugudele

LL

Mul ei ole selle kohta küll ühtegi tagasiside uuringut, aga ma julgen loota, et nii nagu meie hindame neid väljastpoolt tehtud lugusid kvaliteetsemaks ja paremaks, ma julgen loota, et lugeja on meiega sama meelt. Eelmise aasta kohta on raske näiteid tuua, aga selle aasta Jaanuse artiklid Venemaast ja Venemaa elust, ja et ta on meie soovil Moskvast hästi palju väljas käinud, on kirjutanud Dagestanist, mis on absoluutselt suletud maa, ja siia maani eestlastele. See on võimalikule vene-islami konfliktile, võimalike tuleviku lahenduste puhul on äärmiselt kõrge. Ma arvan, et see lugeja maailma ka avardab olulisel määral. Saab nii professionaalselt ja nii koha pealt teada, kuidas elatakse Dagestanis, Karjalas või Krimmis.

AO

Ma arvan, et keegi ei ole mingeid uurimusi teinud, eks ta ikka vaatab, et keegi on koha peal, loeb parema meelega. Eks me üritame seda esile ka tuua, kui keegi on koha peal olnud. Suuremad latakad, Postimees siin või seal. Üritame seda väärtustada ja ma usun et ka lugeja hindab seda kui keegi on koha peal.

KP

Mida ma näen, on see, et hmm... nojah, kui vaadata *on-line`is* neid enim loetud lugusid või klikkide arvu siis on näha, et see väga ei loe rolli, et loeb ikka teema ja pealkiri, mitte see, et ta on koha pealt tehtud. Aga no samas, ma saan personaalset tagasisidet inimestelt, kes loevad mu lugusid, siis on loomulikult hinnatud tegelikult ikkagi need mu reportaažid. Ma arvan, et lugejatele meeldib neid kokkuvõttes lugeda, isegi kui see võib-olla ei kajastu kuskil mujal.

MK

Konkurents Päevalahe ja Postimehe vahel. Kui palju lugeja hindab Teie arvates seda, et ajakirjanik selle loo on sündmuskohalt kirjutanud?

No ega ei tea ju ausalt, võib-olla... et... ma õudselt loodan et ta teeb vahet, aga kui päris aus olla, niukse küünikuna, siis ma usun, et nad ei tee mingit erilist vahet. See ei ole nagu see, kas Prantsuse valimistest, eriti valimistest, kirjutatakse seal koha peal või siin, mitte mingit vahet ei ole. Vahe tuleb sisse ainult mingite katastroofide ja nendega, ma arvan et seal see loeb.

Oma mehed Iraagis Afganistanis?

Oma mehed seal, *okay* see ka, aga nagu ma ütlesin, ma kardan et see teema hakkab juba nii tüütuks muutuma, et neid ei viitsita enam lugeda, et noh kogu aeg tublid poisid, käisid seal, tegime ringi seal Bagdadis, kuulsime, kõrval käis pauk. Tead, neid ühesuguseid lugusid lihtsalt, lugeja väsib nendest ära.

Allikakasutus

Sündmustega kurssi viimine

AO

Kui sa lähed kuskile lähetusele, kuidas sa ennast koha peal toimuvaga kurssi viid?

See oleneb nüüd jälle väga palju sellest konkreetsest lähetusest. Loomulikult eelneb kõigele eeltöö kodus, materjalidega tutvumine, materjalide otsimine, lugemine, viimased uudislood, analüüsid sündmuste kohta. Väga palju sõltub ka sellest, et kuidas koha peal, millise sündmusega on tegu. Kui on sellised poliitilised üritused nagu tippkohtumine või visiit, siis meie käsutuses on ju vastav aparaat, ühesõnaga eestlased koha peal või need, kes seda visiiti organiseerivad või eesti esindus Euroopa Liidu juures kes briifivad meid ja annavad sellist mitteametliku infot. Viivad meid kurssi, kui on mingid sellised muud sündmused, ütleme valimised, siis me lepime eelnevalt kokku intervjuusid näiteks politoloogide või ekspertidega, parteide esindajatega. See on tavaline ajakirjanduslik töö, ei tea, mis siin nii erilist.

KP

Üks asi on enne minekut, et ikka leiad piisava hulga taustmaterjali, sul on vähemalt üldine ettekujutus olemas, võib küll juhtuda et Sind visatakse täiesti külma vette, kus sul pole ühtegi kontakti, minuga juhtus niimoodi, kui ma läksin niimoodi kajastama Hollandi referendumit näiteks, mingil põhjusel otsustati see väga viimasel hetkel, et nüüd peab minema, jälle väga kaootiline kõik, teine variant kus ma läksin Ungari rahutusi kajastama, mis oli ka niimoodi suhteliselt vette viskamine ilma millegita. Aga... nojah... aga ma ei ütle et krampi satuks, tuleb midagi välja mõelda, ikka mingid kontaktid kuidagi leiad. Ungaris sain ma tänu Eesti aukonsulile väga palju huvitavaid inimesi kätte.

Eeskätt lääne meediast, minu lemmik väljaanne on *Economist*, kus on väga sellised, mitte hirmus põhjalikud, aga adekvaatsed taustahinnangud ja siis mingisugused, katsun leida sellised analüütilisi ülevaateid, *International Herald Tribune* või näiteks, kui on Ida-Euroopaga tegemist siis on väga heaks allikaks Raadio Vaba Euroopa kodulehekülg.

Oma allikad eelinformatsioonina

AO

Kui palju Sa kasutatud internetti ja välismeediat võrdlusele oma allikatega?

Ma arvan, et välisallikad domineerivad. Vähemalt selles, et aru saada, mis toimub ja nii edasi. Need oma allikad viivad süvitsi rohkem. Juhul, kui infot on väga vähe, siis nad toimivad ka olukorra selgitajana. Oma allikad on märksa väärtuslikumad, just sellise info väärtuslikkuse mõttes. Kõige alus on töö välismeediaga, välisagentuuridega. Osata neid allikaid leida ja nende käest midagi küsida.

KP

Kui palju Sa kasutad interneti materjale ja teisi väljaandeid võrreldes oma allikavõrgustikuga?

Ma arvan et ma kasutan võib-olla seda isegi natuke ebaproportsionaalselt palju, just nimelt interneti materjali, ehk noh mõttes, ma saan aru, et koha pealt inimene on uhke ja huvitav. Taustamaterjalina ma kasutan eeskätt neid inimesi kellest ma tean, et neil on adekvaatne ettekujutus, et mis sünnib, neid paar inimest on, muid ma kasutan nagu tunnetuse kirjeldamisel, kuidas siis inimesed tunnetavad kohapeal asja.

Rahvusvaheliste kanalite adekvaatsus

AO

Kui adekvaatse pildi annavad välismaised uudistekanalid?

Minu arust annavad nad adekvaatse, oleneb milliseid kanaleid kasutada. Erinevate kanalite võrdluses saab mingi pildi kätte küll. Minu komme on küll väga palju erinevaid allikaid kasutada. Vaadata internetist ajalehti, agentuure, igasugu analüüse, et noh ettevalmistava tööna mingit muud alternatiivi ju ei olegi. Muidugi, enne Montenegrosse minekut, siis ma rääkisin ka Eestis eesti suursaadikuga ja välisministeeriumiga, kes viisid kurssi mind.

KP

Noh, nagu võiks arvata, nad rõhutavad palju rohkem konflikti teravust ja negatiivsust kui on tegelikkuses. Ainuke koht kus ma tunnetasin seda rohkem, kui paistis seda välja uudisteagentuuride materjalidest, kus tunnetuslikult oli asi teravam, oli Valgevene. Aga üldjuhul, seda on tegelikult ka näha Eesti lehtede reportaažidest, nad on palju tagasihoidlikumad, kui lääne omad ja nagu üks meie korrespondent just jutustas, et isegi BBC kasutab selliseid üsna alatuid võtteid, et asja näidata dramaatilisemana, kui ta on. Tegelikult on elu palju leebem ja labasem, võib-olla päriselt kui ta välja paistab.

Tööprotsess sündmuskohal

AO

Oleneb, kuidas mul eelnevalt kokku lepitud selle sündmuse kajastamine, ajakava ja asjad. Valdavalt on ikkagi niimoodi, et lähed hotelli, pakid asjad lahti ja siis hakkad oma programmiga peale. Lähed käid nendel intervjuudel, käid linnas ringi, vaatad mis toimub, tutvud situatsiooniga, lood endale pildi, siis hiljem teaks vajadusel kohe reageerida, kus miskil on. Näide, ma võin seda samast Montenegrot tuua, kuna see on nagu kõige ehtsam lähetuse vorm, kõige haruldasem, aga kõige ehtsam. Neljapäeva õhtul jõudsin, pühapäeval oli referendum või oli kolmapäeval, kes seda enam mäletab. Kõige pealt otsid üles, käid linnas ringi, vaatad kus on keskväljak, parlamendihoone, presidendi hoone, siis sai üles otsitud välismeediale üles seatud pressikeskus, räägitud seal nende abistavate inimestega. Siis välja vaadatud kuhu peab nendele intervjuudele minema, võib-olla veel mõned kokku lepitud, siis reede oli intervjuude ja kirjutamise päev, hommikul intervjuud, pärastlõunal kirjutad, laupäevases lehes peab lugu olema, siis pühapäev leht ei ilmu, laupäev oli vaba, niivõrd kuivõrd, sai tutvutud, natuke väljaspool Montenegrot ka. Siis väljauuritud millal on valimiskomisjoni pressikonverentsid, pühapäeval ja esmaspäeval nendel kohal käidud, pühapäeva õhtul oli seal linnas suur, kui tulemused hakkasid tulema, oli platsil palju rahvast, sai seal ringi jõlgutud. Kõlab nagu igavalt, mis seal muud teha on, kui rääkida inimestega ja hoida silma peal, selle mis toimub. Tippkohtumiste asjad on teised, seal on ajakava märksa kindlamalt paigas, on teada millal on pressikonverents kusagil.

KP

No ütleme, tulen lennukist välja, istun, sõltuvalt olukorrast, aga oletame et istun taksose, sest tegelikult on taksojuht üks huvitav asi, ta on kõikjal Euroopa meedias üleeksplodeeritud, selline nähtus nagu taksojuht, see on suhteliselt õigusega, ta on päris hea selline rahva hääle edasikandja, esimene kontakt on tegelikult temaga ja kui ma vähegi keelt oskan ja tema oskab, mis alati ei ole nii, siis on kasulik temaga

kontakti luua ja küsida selliseid lihtsaid küsimusi ja saab päris palju aimu, mida võiks rahvas arvata.

Kui mul on mingisugused kontaktid olemas, siis ma katsun helistada neile juttu ajada lihtsalt, kui ei ole, lihtsalt umbes käia ringi ja rääkida inimestega. No täpselt, et kui ma lähen mingisse kohta, kust minult ei oodatagi midagi sellist poliitilist või lihtsalt käid ajad juttu, ikka saab inimestega jutu peale, mõnes riigis paremini mõnes halvemini. Väga hea piirkond on Serbia, Montenegro, ka Valgevene üllataval kombel, alguses on inimesed natuke kinnised aga pärast avanevad. Ja noh, mõnevõrra raskem, kus ma käisin viimati, Sloveenias näiteks, seal oli, ebameeldivalt üllatus, kui kinnised on inimesed.

Inimene tänaval või institutsiooniline allikas

AO

Tähendab, inimene tänavalt saab anda vürtsi sellele loole, sellist vajaliku *human touch*'i, kahtlemata nad iga loo juures peavad olema, kui on mingid sellised valimislood, siin ma usun, et põhiline väärtuslik info selle kohta, analüüs selle kohta mis toimub, analüüs selle kohta, mis kõige taga on, see saab tulla ainult ametlikumatelt allikatelt, mitte ainult institutsioonidelt vaid ka eksperdid ja mittetulundusühingud. Mina nagu eelistan neid. Küsimus on ajakirjaniku tüübis. Kes kirjutab selliseid inimlikumaid lugusid, Krister Paris kirjutas Montenegros selliselt, et rääkis rongis paari inimesega ja rääkis rongijaamas veel paari inimesega ja siis veel paariga ja oligi lugu valmis.

KP

Ühed annavad värvi ja teised annavad... sõltub jälle jah, millistele institutsioonilistele allikatele ligi pääsen, teised annavad siis sellist infot riigi poliitika kohta. Sõltub mõnevõrra, mis on eesmärk, ma üritan peamiselt kirjeldada kahte asja, üks on täpselt poliitika ja otsused ja teine asi, kuidas inimesed tunnetavad seda ja kuidas on meeleolud.

Inimene tänavalt

AO

Nagu ma ütlesin, et inimese tänavalt kaasamine loosse, selle eesmärk on anda inimlikku kaalu loole, ta ei saa kunagi olla esmane infoallikas. Saame küsida, mida ta arvab mingi asja kohta ja saame tuua vastandusi kahe inimese vahele, üks annab seda ja teine teist ja selle põhjused. Aga mingisugust infot, ta ei saa olla selline esmane infoallikas, selleks on ikkagi teised kanalid.

KP

Kuivõrd usaldusväärne on inimene tänavalt?

Ei ta ei ole... ma ütlen ta annab edasi siiski edasi seda kuidas rahvas tunnetab poliitikat, mis temaga tehakse. Kui ma olen rääkinud piisavalt, isegi viis inimest, see annab juba mingisuguse valimi ja mingisuguse sellise ettekujutuse, a. kas nad räägivad enam-vähem ühte juttu või b. nad räägivad üksteisele väga risti vastupidi, see annab ka väga hea ettekujutuse, miks seal riigis ollakse lõhestatud.

Ametnikud ja institutsioonilised rääkijad

AO

Teine kanal. Kui raske või kerge on tema käest uur informatsiooni kätte saada?

Oleneb sellest, kui süvitsi minna tahetakse. Eesti puhul on niimoodi, et kui lähed Montenegrosse, siis põhimõtteliselt ei tea asjast mitte midagi, siis on tema käest väga kerge saada uut informatsiooni. Kui sa oled *Frankfurter Allgemeine Zeitung*’i korrespondent, kes on selle piirkonna korrespondent, siis sa tead sellest asjast märksa rohkem ja näed ka seda ametnikku läbi, kas ta üritab mingist asjast kõrvale põigata või hämada. Siin on ka küsimus ka süvitsi minemise tasemes, meie oma korrespondentidega, kes lähevad eksprompt kohale, mingiks sündmuseks, ei suuda alati väga süvitsi minna, meil ei ole selleks ju isegi mitte leheruumi ja vahendeid.

KP

Institutsioonilised allikad, kas nad on kaalukad või mitte?

Sõltub riikidest, mõnel pool on ametnikud, kes ajavad sellist poliitiliselt korrektset juttu ja millest pole suuremat kasu, aga näiteks, mis mulle kohutavalt imponeeris, oli Gruusia poliitiline juhtkond, kellest peaaegu igaüks ainult pani järjest rusikaga lauale ja tegi *statemendi statemendi* otsa.

Kuivõrd on selle võõramaise ametniku käest kerge või saada infot kätte?

Lihtsam kui koha pealt ja see pole üldse, see on kõikide riikide fenomen. Olen rääkinud teiste riikide ajakirjanikega, kes on käinud Eestis ja ütlevad ka, et teil on nii lihtne pääseda ligi ükskõik millisele ministrile ja nii edasi, saada infot, ilmselt sellepärast, et ma olen välismaalane. Nii et välismaalasele antakse isegi kergemini, kui kohalikele.